

”Mua ei pelota mikään!” - Lasten pelkojen näkyväksi tekeminen luovien menetelmien avulla

Hamunen, Krista

Hiltunen, Piia

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

”Mua ei pelota mikään!” - Lasten pelkojen näkyväksi tekeminen
luovien menetelmien avulla

Krista Hamunen
Piia Hiltunen
Sosiaalialan ko, sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2013

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tiivistelmä

Krista Hamunen, Piia Hiltunen

”Mua ei pelota mikään!” - Lasten pelkojen näkyväksi tekeminen luovien menetelmien avulla

Vuosi 2013 Sivumäärä 69+24

Opinnäytetyömme oli toiminnallinen projekti, joka koostui toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Toiminnallista osuutta täydensimme työmme tietoperustalla. Opinnäytetyömme toteutui Laurea-ammattikorkeakoulun Luotain-hankkeen alla. Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden Lummeopolun päiväkodissa Vantaalla 4-6-vuotiaiden lasten kanssa.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli pohtia uusia tapoja kohdata ja käsitellä lasten pelkoja yhdessä lasten kanssa luovia menetelmiä käyttäen. Luovina menetelminä käytimme draamaa, kuvallista ilmaisua ja sadutusta. Musiikin käyttäminen osana muuta toimintaa tuki draaman ja kuvallisen ilmaisun vaikuttavuutta. Opinnäytetyömme tavoitteena oli rohkaista lapsia kertomaan omista peloistaan ja helpottaa pelkojen käsittelyä päiväkodissa. Henkilökohtaisena tavoitteenamme oli oppia toisiltamme ohjaajuudesta ja erilaisten luovien menetelmien käytöstä.

Työmme tietoperustassa avasimme opinnäytetyömme kannalta keskeisiä avainsanoja. Työmme tietoperustassa käsitelimme pelkoa käsitteenä, varhaiskasvatusta ja sen orientaatioita, lapsen kehitysvaiheita Erik H. Eriksonin (1982) mukaan sekä luovia menetelmiä. Tutustuimme myös Piia Korhosen (2008) tutkimukseen Lasten TV-ohjelmiin liittyvät pelot, painajaisunet ja pelonhallinta sekä Tiina Kirmasen (2000) väitöskirjaan Lapsi ja pelko - Sosiaalipsykologinen tutkimus 5-6-vuotiaiden lasten peloista ja pelonhallinnasta.

Aloitimme opinnäytetyöprosessimme maaliskuussa 2012. Työn tietoperustaa kirjoitimme keuhällä 2012 ja toiminnallinen osuus toteutui syksyn 2012 aikana. Toimintakertoja oli yhteensä kymmenen. Tammikuun 2013 aikana kirjoitimme toiminnan ja tavoitteiden saavuttamisen arviointeja. Työ eteni suunnitelmiamme mukaisesti.

Opinnäytetyömme tulokset olivat tavoitteidemme mukaiset. Saimme päiväkodin henkilökunnalta palautetta, jonka mukaan esittelemiämme toimintamenetelmiä oli käytetty osana lapsiryhmien toimintaa. Myös lapset kokivat saaneensa apua pelkojensa käsittelemiseen toiminnan aikana. Opinnäytetyömme oli positiivinen kokemus myös meille. Mielestämme ohjaamaamme toimintaa voidaan hyödyntää useiden eri ikäryhmien kanssa. Ohjaussuunnitelmamme ovat helposti sovellettavissa erilaisiin toimintaympäristöihin.

Asiasanat: pelko, varhaiskasvatus, lapsen kehitysvaiheet, sadutus, luovat menetelmät

Krista Hamunen, Piia Hiltunen

“I’m not scared of anything!” - Making children’s fears visible by creative methods

Year	2013	Pages	69+24
------	------	-------	-------

Our thesis was an activity-based project which consisted of planning, executing and evaluating. The functional part of our thesis is supplemented with the theoretical framework. Our thesis was a part of the Luotain project organized by Laurea University of Applied Sciences. The functional part of the thesis was implemented in Lummepolku day-care center in Vantaa.

The purpose of our thesis was to consider new ways to confront and deal with children’s fears using creative methods co-operatively with children. As creative methods we used drama, visual expression and storycrafting. In addition music as a part of our other activities supported the impressiveness of drama and visual expression. The objective of our thesis was to encourage the children to share their own fears and to ease the handling of fears among the personnel in the day-care center. Our personal goal was to learn from each other about guiding and using different creative methods.

In the theoretical framework of our thesis we open our key concepts. We discuss the concepts of fear, early childhood education and its orientations, the child’s developmental stages according Erik H. Erikson (1982) and creative methods in general. We also explore the research “Children’s fears related to TV-programs, nightmares and fear management” made by Piia Korhonen (2008) and the research “Child and the fear - The social-psychological research of children aged 5-6 and their fears and fear management” made by Tiina Kirmanen (2000).

We started our thesis in March 2012. The theoretical framework was written during the summer 2012 and the functional part of the thesis was completed in autumn 2012. Activities took place ten separate times altogether. During January 2013 we wrote the evaluations concerning our functional and objective achievements. The work proceeded according to the original plan.

The results of our thesis were in accordance with our goals. We got feedback from the staff of the day-care center saying that the methods we introduced to them have been used as a part of the groups’ activities. Also, the children felt that they received help dealing with their fears during the activities as well. The thesis was also a positive experience for us. We think that the methods introduced in this thesis can be used with a number of different age groups. Our activity plans can be easily adapted to different operating environments.

Key words: fear, early childhood education, child’s developmental stages, storycrafting, creative methods

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus.....	9
	2.1 Tavoitteiden ja toiminnan arviointi.....	10
	2.2 Lummepolun päiväkodin kuvaus	12
	2.3 Opinnäytetyön aikataulu.....	13
3	Työn tietoperusta.....	14
	3.1 Varhaiskasvatus.....	14
	3.1.1 Varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot	16
	3.2 Lapsen kehitysvaiheet Eriksonin teorian mukaan sekä pelkojen esiintyminen eri ikävaiheissa	16
	3.3 Pelko.....	18
	3.3.1 Aikaisempia tutkimuksia peloista.....	19
	3.4 Luovat menetelmät	21
	3.5 Sadutus.....	23
4	Toimintakertojen sisällöt ja arvioinnit	24
	4.1 Ensimmäinen toimintakerta: Sudenpennut	24
	4.2 Toinen toimintakerta: Sudenpennut	28
	4.3 Kolmas toimintakerta: Sudenpennut.....	30
	4.4 Neljäs toimintakerta: Sudenpennut.....	34
	4.5 Viides toimintakerta: Sudenpennut	36
	4.6 Ensimmäinen toimintakerta: Vauhtarit	39
	4.7 Toinen toimintakerta: Vauhtarit	43
	4.8 Kolmas toimintakerta: Vauhtarit	46
	4.9 Neljäs toimintakerta: Vauhtarit	48
	4.10 Viides toimintakerta: Vauhtarit	51
	4.11 Toiminnan yhteenveto	54
5	Tavoitteiden saavuttamisen arviointi	56
6	Eettinen pohdinta	59
	6.1 Luotettavuustarkastelu	61
7	Ajatuksia opinnäytetyöprosessista.....	63
	Lähteet	67
	Liitteet.....	70
	Liite 1. Alustava ohjaussuunnitelma ensimmäinen toimintakerta.....	70
	Liite 2. Alustava ohjaussuunnitelma toinen toimintakerta	71
	Liite 3. Alustava ohjaussuunnitelma kolmas toimintakerta	72
	Liite 4. Alustava ohjaussuunnitelma neljäs toimintakerta.....	73
	Liite 5. Alustava ohjaussuunnitelma viides toimintakerta	74

Liite 6. Ryhmäsadutus.....	75
Liite 7. Yksilösadutus.....	77
Liite 8. Pelkomestarin kirje lapsille ja lasten vastaus pelkomestarille.....	81
Liite 9. Pelkoloru.....	85
Liite 10. Haastattelukysymykset lapsille ja kasvattajille.....	86
Liite 11. Saatekirje ja toimintalupalappu.....	87
Liite 12. Opinnäytetyösopimus.....	89
Liite 13. Tutkimuslupa.....	91

1 Johdanto

Pelolla on pitkät sormet,
sormet koukeroiset.
Pelot toiset asuu puissa, louhikoissa toiset.
Pelkoja on kaikkialla,
lautasella, vuoteen alla,
vaatemytty öisin on
pelonpesä iloton.
(Karjalainen 1977.)

Miksi ei saisi pelätä? Kuka keksi, ettei peloistaan saa puhua ääneen? Miten pelot kohdataan rakentavasti? Luovien menetelmien avulla pelkoja voi käsitellä monin erilaisin tavoin. Toimijan ei välttämättä tarvitse sanoa sanaakaan, mutta hän voi silti saada pelkonsa käsiteltyä. Luovat menetelmät voivat tuottaa myös jotakin odottamatonta ja ne voivat avata uusia näkökulmia.

Nykymaailma on aikuisten maailma. Yhteiskunnan säännöt, mittasuhteet ja vauhti on tarkoitettu aikuisille. Me halusimme tuoda esiin myös lasten äänet. Lapsen pelko ei mene ohi taputtamalla selkään ja sanomalla, ettei ole mitään pelättävää. Todellisuus on, että aina on jotain pelättävää. Pelon tunnetta pitää pystyä käsittelemään. Siitä pitää pystyä puhumaan ja se pitää voida purkaa palasiksi. Omiin pelkoihinsa, kuten muihinkin tunteisiin, on tutustuttava. (Vanhempainnetti.)

Teimme opinnäytetyömme Lummepolun päiväkodissa Vantaalla. Saimme päiväkodilta luvan käyttää työssä sekä päiväkodin että lapsiryhmien nimiä. Kohderyhmänämme oli 4-5-vuotiaiden Sudenpentujen ryhmä sekä 6-vuotiaiden Vauhtareiden ryhmä. Tarkoituksenamme oli tuoda saduttaminen ja luovat menetelmät keinoiksi käsitellä lasten pelkoja. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli pohtia uusia tapoja kohdata ja käsitellä lasten pelkoja päiväkodissa luovien menetelmien avulla. Oman kokemuksemme mukaan lasten pelkoja oli käsitelty pääasiassa poistamalla lapsi pelottavasta tilanteesta. Jos lapsi esimerkiksi pelkäsi teatteriesityksessä näyttelijää, lapsi vietiin pois tilanteesta, eikä pelkoa välttämättä kohdattu. Valitsimme aiheeksi pelon, koska emme olleet aikaisemmin kohdanneet pelkojen käsittelyn tapoja työkennellessämme päiväkodeissa ja kouluissa. Emme myöskään olleet kohdanneet pelkojen käsittelyä työharjoitteluidemme aikana. Koimme myös itse aiheen tärkeänä muun muassa oman ammatillisen kehityksen kannalta.

Mielestämme meidän oli tärkeä tutustua siihen, mitä varhaiskasvatus todellisuudessa on, toteutuihan opinnäytetyömme toiminnallinen osuus varhaiskasvatuksen kentällä. Tutustuimme esimerkiksi valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman eri orientaatioihin, jotta osasimme

ottaa suunnitelmien tavoitteet huomioon omassa toiminnassamme. Lisäksi tutustuimme varhaiskasvatuksen arvoihin, jotta osasimme suunnata toimintamme oikein ja omalla toiminnallamme tukea lapsia yksikön henkilökohtaisten tavoitteiden suuntaan.

Opinnäytetyömme toteutui Luotain-hankkeen alla. Hankkeen alle on koottu pienempiä osaprojekteja, joita toteutetaan elämänkaaren eri vaiheissa olevien ihmisten kanssa. Opinnäytetyömme sijoittui hankkeen alla päiväkotiin. Muita hankkeen toteutuspaikkoja ovat esimerkiksi koulut, lastensuojelun sektori, nuorten työpajat, toimintakeskukset sekä vanhuspalvelut.

Lummepolun päiväkodin lapsiryhmissä valitaan viikoittain viikon tähtihenkilö. Viikon tähtihenkilöön tutustutaan viikon aikana, ja hän saa kertoa itsestään erilaisia asioita. Yksi esiteltävistä aiheista on tähtihenkilön pelot, jolloin jokaisen pelko tuodaan näkyväksi koko ryhmälle. Tähtihenkilön esittely on päiväkodin tapa tuoda lasten pelot näkyviksi. Halusimme opinnäytetyömme avulla tuoda tämän toimintatavan rinnalle muita käytännönläheisiä tapoja pelkojen kohtaamiseen ja käsittelyyn. Lisäksi koimme, että päiväkodilla oli tarvetta työskentelymalleille, joiden avulla pelkoja oli mahdollista kohdata.

Löysimme muutamia aikaisempia opinnäytetöitä aiheeseen liittyen ja materiaalia oli paljon saatavilla. Lasten pelkoja käsittelevästä aiheesta on tehty ainakin kaksi luovien menetelmin toteutettua opinnäytetyötä. Toinen on Harri Elfin ja Soile Pikkaraisen (2001) tekemä ”Jos sielä hirviön luolalla alkaa pelottaa, otetaan toisiamme käsistä kii...” - Lasten tunneilmaisun tukeminen draamapedagogiikan keinoin päiväkotitoiminnassa. Toinen aikaisempi opinnäytetyö on Saija Pirjolan (2002) tekemä Vesserin seikkailu - Lasten tunnekasvatuksen tukeminen ja kehittäminen draaman avulla.

Mielestämme lasten pelkojen käsittely on tärkeää, sillä jokainen pelkää jotakin. Pelon kanssa eläminen voi tuntua todella ahdistavalta, jos pelosta ei ole mahdollisuutta puhua turvallisesti jonkun ihmisen kanssa. Koimme, että lapsille oli näytettävä esimerkkiä, jonka mukaan peloitaa saa ja pitääkin puhua. Esimerkki toimii mallina sille, ettei lasten tarvitse pitää pelkoja sisällään, vaan niitä voi käsitellä.

Työelämän yhteyshenkilönä kanssamme toimi Lummepolun päiväkodinjohtaja Kristina Hakola. Pienten lasten ryhmän toimintakertoja havainnoi lastenhoitaja Seija Kataja. Esikouluikäisten ryhmän toimintaa oli havainnoimassa lastentarhanopettaja Carita Tarvainen.

Opinnäytetyömme koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa käsittelemme teoriaa, joka tukee opinnäytetyömme toista, toiminnallista osuutta. Työmme tietoperustaa täydentää oma eettinen pohdintamme. Työn toiminnallinen osuus koostuu toimintakerroista ja niiden arvioinnista sekä opinnäytetyömme tavoitteiden saavuttamisen arvioinnista.

2 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus

Opinnäytetyömme tavoitteet olivat seuraavat:

1. Rohkaista lapsia kertomaan omista peloistaan
2. Helpottaa pelkojen käsittelyä päiväkodissa
3. Oppia toiselta ohjaajuudesta ja erilaisten luovien menetelmien käytöstä

Ensimmäisenä tavoitteenamme oli rohkaista lapsia kertomaan omista peloistaan. Tämä saattaisi johtaa siihen, että lapsille tulisi tunne siitä, että peloista saa puhua. Toisena tavoitteenamme oli helpottaa pelkojen käsittelyä päiväkodissa. Mielestämme olisi hienoa nähdä päiväkodin henkilökunnan käyttävän pelkojen käsittelyssä menetelmiä, joita olemme heille ja lapsille esitelleet. Lisäksi mielestämme olisi hienoa, jos pelkoa teemana alettaisiin käsitellä aikaisempaa enemmän. Tietojemme mukaan peloista keskusteltiin päiväkodin lapsiryhmissä esiteltäessä viikon tähtihenkilö. Tavoitteidemme taustavaikuttajina toimi ajatus siitä, että keskustelu lasten peloista heräisi lasten lähipiiriin kuuluvien aikuisten keskuudessa. Mielestämme oli tärkeää, että lasten tunnekasvatukseen kiinnitettiin huomiota ja siihen osallistuisi mahdollisimman moni lapsen lähipiiristä.

Toivoimme, että opinnäytetyötä tehdessämme meille avautuisi mahdollisuus oppia lasten ja päiväkodin henkilökunnan lisäksi myös toisiltamme. Toinen meistä on opiskeluaikanaan tutustunut lähemmin draaman maailmaan ja toinen sadutukseen. Opinnäytetyön aikana halusimme jakaa tätä osaamista keskenämme.

Toiminnallista osuutta silmällä pitäen meidän tuli olla tietoisia sekä valtakunnallisesta että kaupungin ja yksikön omasta varhaiskasvatussuunnitelmasta, koska menimme osaksi yhteisöä ja meidän tuli sulauttaa oma toimintamme yksikön tavoitteisiin sopivaksi. Kun olimme tutustuneet näihin varhaiskasvatussuunnitelmiin, huomasimme, että omat tavoitteemme linkittyvät hyvin suunnitelmien tavoitteisiin.

Opinnäytetyö toteutettiin luovin menetelmin käyttämällä draamaa, sadutusta sekä kuvallista ilmaisua. Valitsimme luovat menetelmät, koska niiden avulla voimme käsitellä lapsien mahdollisesti vaikeaksi kokemaa aihetta konkreettisesti käytännössä. Tarjosimme myös työntekijöille erilaisia näkökulmia pelon käsittelyyn. Emme ennen toiminnan alkua tienneet, millaisia keinoja päiväkodin työntekijät käyttivät pelkojen kohtaamiseen ja käsittelyyn tai tunnetyökentelyyn laajemmin. Lasten luonnollinen tapa ilmaista itseään on liikkua, piirtää, leikkiä ja laulaa, joten luovat menetelmät sopivat hyvin oman opinnäytetyömme toteutukseen (Sosiaaliportti).

Lastenpsykiatri Raisa Cacciatore käsittelee paljon lasten tunteiden ilmaisua ja sitä, kuinka tärkeää tunteiden nimeäminen on. Tunnetaitoja voi harjoitella esimerkiksi taiteen tai urheilun avulla (Cacciatore 2007:60). Tärkeää on myös, että lapsi pääsee vastavuoroiseen dialogiseen vuorovaikutukseen työntekijän kanssa, jolloin yhteiset kokemukset ja elämykset toimivat myös oppimisen lähteenä. Tämä auttaa lasta jäsentämään myös todellisuutta monipuolisemmin. (Känkänen 2013.)

Käytimme opinnäytetyössämme sadutusta sekä luovia menetelmiä sadutuksesta nousevien teemojen näkyväksi tekemisessä. Ennen toiminnan alkua pohdimme, että on toki mahdollista, etteivät lapset kerro ollenkaan pelkoihin liittyviä tarinoita, vaan esiin nousee aivan erilaisia teemoja, kuin mitä odotimme. Lapset saivat piirtää, maalata ja muuten kuvittaa oman tarinansa, jos niin halusivat. Kuvista ja tarinoista kokosimme näyttelyn, joka esiteltiin päiväkodin muille ryhmille. Ohjauksen aikana hyödynsimme Anna-Mari Kaskisen (2006) satua Kun pelottaa, joka käsittelee eri-ikäisten ihmisten pelkoja alakouluikäisen Ellin näkökulmasta. Mielestämme satu toimi hyvänä väylänä siihen, että kaikenikäisillä ihmisillä on pelkoja ja kaikki pelkäävät jotakin.

Viitekehys ja käsitteet on valittu niin, että ne tukevat ja kuvaavat toimintaa ja luovia menetelmiä. Olemme alusta lähtien tutustuneet ja etsineet tietoa sellaisista tutkimuksista, joista voisi olla hyötyä omassa opinnäytetyössämme. Tutustuimme aiheisiin, jotka helpottivat meitä toiminnan suunnittelussa. Rajasimme työmme tietoperustan koskemaan vain oman aiheemme kannalta tärkeitä aihealueita.

2.1 Tavoitteiden ja toiminnan arviointi

Koska opinnäytetyömme oli toiminnallinen, tarvitsimme sen onnistuneisuuden arvioimiseen arviointikysymyksiä. Arviointikysymyksiä ovat formatiiviset kysymykset, kuten miten voimme parantaa toimintaa ja millaista toiminta on. Näiden avulla oli mahdollista kehittää toimintaa lisää. Summatiiviseen arviointiin kuuluvat kysymykset, mitä toiminnalla on saavutettu, mikä on toiminnan arvo sekä, pitäisikö toimintaa jatkaa vai tulisiko se keskeyttää. Formattiivisen arvioinnin teimme itse, summatiivisen arvioinnin saimme henkilökunnalta ja lapsilta. Toimintamme aikana paikalla oli koko ajan yksi henkilökunnan jäsen, joka toimi vakituisesti kyseisen lapsiryhmän kanssa. (Sosiaalikallega 2007.)

Tavoitteiden ja toiminnan arvioinnissa käytimme useita arviointikeinoja (Taulukko 1). Tärkeimpänä näimme lasten näkökulman toimintaan, sillä lapset olivat toiminnan tuottajia. Lapset antoivat palautetta hymynaamakortein ja suullisesti. Tärkeänä koimme myös päiväkodin henkilökunnan havainnot ja palautteen toiminnasta. Edellä mainittujen lisäksi toiminnan ja tavoitteiden arviointi perustui omiin havaintoihimme. Omia havaintojamme käsittelemme op-

pimispäiväkirjoissamme sekä käymissämme reflektiokeskusteluissa. Valokuvasimme myös toimintaa.

Käytimme arviointiaineiston keruumenetelmänä strukturoitua haastattelua (Liite 11). Kysyimme lapsilta toiminnan onnistumisesta, jolloin he nostivat sopivan hymynaaman kuvaamaan omaa kokemustaan. Lasten kanssa käydyistä keskusteluista nostimme omaa teemaamme koskevia asioita arvioinnin avuksi. Esimerkiksi, kun kävimme yhdessä läpi toimintakerroista otettuja valokuvia, kirjasimme ylös lasten kommentteja ja analyyseja kuvista.

Toiminnan aikana paikalla oli yksi henkilökunnan jäsen. Hän antoi palautetta toiminnan onnistuneisuudesta, tekemistään havainnoista sekä meistä ohjaajina. Päiväkodin työntekijä toi esille havaintojaan, jotka toimivat toiminnan ja tavoitteiden saavuttamisen arvioinnin tukena. Koimme tärkeäksi, että toimintaa havainnoi joku muukin kuin me itse. Ulkopuolinen havainnoija osasi mielestämme keskittyä ja tarttua sellaisiin asioihin, joihin meillä ei välttämättä ollut mahdollisuutta toiminnan aikana.

Oman ammatillisen kasvun ja oppimisen tukena käytimme henkilökohtaista oppimispäiväkirjaa. Oppimispäiväkirjaan pystyimme kirjaamaan omia onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia. Oppimispäiväkirja antoi meille myös mahdollisuuden kirjata muistiin erilaisia ideoita ja ajatuksia. Oppimispäiväkirja oli yksi itsereflektion lähteistä. Oppimispäiväkirjaa pitämällä pystyimme lisäksi arvioimaan omaa oppimistamme.

Oppimispäiväkirjan ohella kävimme toimintaa läpi myös yhdessä. Kävimme jokaisen toimintakerran jälkeen läpi kysymyspatteriston, jonka perusteella arvioimme tavoitteiden toteutumista. Kysymyspatteriston olimme luoneet itse ja valinneet kysymykset siten, että ne tukisivat parhaiten toiminnallisen työn arviointia. Kysymyksinä käytimme seuraavia: 1. Mikä toiminnassa oli onnistunutta, tulivatko pelot käsitellyiksi? 2. Mikä toiminnassa oli epäonnistunutta, miksi? 3. Mitä voisimme tehdä toisin? 4. Kuinka hyvin tavoitteet saavutettiin? 5. Tuliko toiminnan aikana esiin uusia tavoitteita? 6. Millä ololla jäämme odottamaan seuraavaa toimintakertaa?

Tavoitteiden toteutumista dokumentoimme toimintaa valokuvaamalla. Kuvat kertovat jokaiselle katsojalle oman tarinansa ja niiden avulla voi palauttaa tapahtumia ja tunnemuistoja mieleen. Kuvien avulla pyrimme syventämään raportin kirjoitusosiossa kerrottuja johtopäätöksiä sekä arvioimaan tavoitteiden toteutumista.

Kuvaa voi aluksi katsoa pintapuolisesti ja miettiä, mitä kuvassa näkyy. Tämän jälkeen voimme keskittyä yksityiskohtiin ja niiden antamiin viitteisiin, esimerkiksi siihen, että lapsilla on kyniä tai pensseleitähän käsissään. Yksityiskohtaisemman tarkastelun jälkeen voimme löytää kuvista viitteitä, joiden avulla voimme tehdä tulkintoja tapahtumista. Voimme esimerkiksi pohtia, ketkä ovat keskeisessä osassa kuvaa (keskellä olevat henkilöt vai ne, jotka puhuvat kuvan ottamishetkellä?) Ilmeet voivat paljastaa paljon, esimerkiksi sen, osallistuuko lapsi toimintaan

innoissaan vai onko hän haluton osallistumaan. Kuvia katsoessamme voimme myös pohtia, mitä ennen kuvaa on tapahtunut ja mitä tapahtuu kuvan ottamisen jälkeen. (Laitinen 2010.) Tämän niin sanotun kuva-analyysin toteutimme yhdessä lasten kanssa.

Työhön liitimme ottamiamme valokuvia, jotka olemme käyneet lasten kanssa lävitse. Nume-roimme kuvia etukäteen toimintajärjestyksessä kronologisesti. Lapset saivat kommentoida kuvia. Tallensimme kommentit ja liitimme ne osaksi opinnäytetyön arviointia yhdessä kuvien kanssa. Emme tehneet tarkkaa kuva-analyysiä jokaisesta kuvasta, vaan ne toimivat kirjoitus-tamme tukevana elementtinä.

Tavoitteet	Käytetyt menetelmät	Käytetyt arviointimenetelmät
1. Rohkaista lasta ker-tomaan omista pe-loistaan	Draamapohjaiset leikit, sadu-tus, kuvallinen ilmaisu, kes-kustelu puhekeppiä hyödyn-täen	Lasten palaute hymynaamoin ja suullisesti, strukturoitu haastattelu, omat havainnot, valokuvat
2. Helpottaa pelkojen käsittelyä päiväko-dissa	Kuvallinen ilmaisu, musiikin käyttö kuvallisen ilmaisun tukena, pelkosäkki, draama-pohjaiset leikit	Havainnoivan työntekijän suullinen palaute, strukturoi-tu haastattelu
3. Oppia toiselta ohjaa-juudesta ja erilaisten luovien menetelmien käytöstä	Sadutus, draamapohjaiset leikit	Omat havainnot, oppimispäi-väkirja, reflektiokeskustelut

Taulukko 1: Tavoitteiden arvioinnissa käytetyt menetelmät

2.2 Lummepolun päiväkodin kuvaus

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden Lummepolun päiväkodissa Vantaalla. Lummepolun päiväkotiki on osa Urheilupuiston toimintayksikköä. Päiväkotiki on Vantaan kaupun-gin liikuntapainotteinen päiväkotiki. Päiväkodissa toimii tällä hetkellä neljä päiväkotiryhmää.

Liikunnan ohella Lummepolun päiväkodissa panostetaan leikkiin ja luontokasvatukseen. Lapsi on työn keskipisteenä ja lapsen kasvun ja hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu yhdessä perhei-den kanssa samansuuntaisesti. Luonto ja lähiympäristö ovat aktiivisesti käytössä. Päiväkodin sijainti mahdollistaa liikuntatilojen, muun muassa urheilutalon sekä uima- ja jäähallien käytön.

Lummepolun päiväkotiki pyrkii luomaan toiminta- ja oppimisympäristön, joka mahdollistaa lap-sen kasvun itsetunnoltaan terveeksi, itseään, muita sekä kulttuuriaan arvostavaksi; sosiaalisil-ta taidoiltaan vahvaksi ja rakentavaksi sekä valinnoissaan ja toimissaan luontoa kunnioittavak-si sekä ajattelutavoiltaan luovaksi. Liikunnan avulla kehitetään lapsen persoonallisuutta, tue-taan lapsen oman kehon hallitsemista, etsitään omia rajoja ja pyritään tarjoamaan lapselle

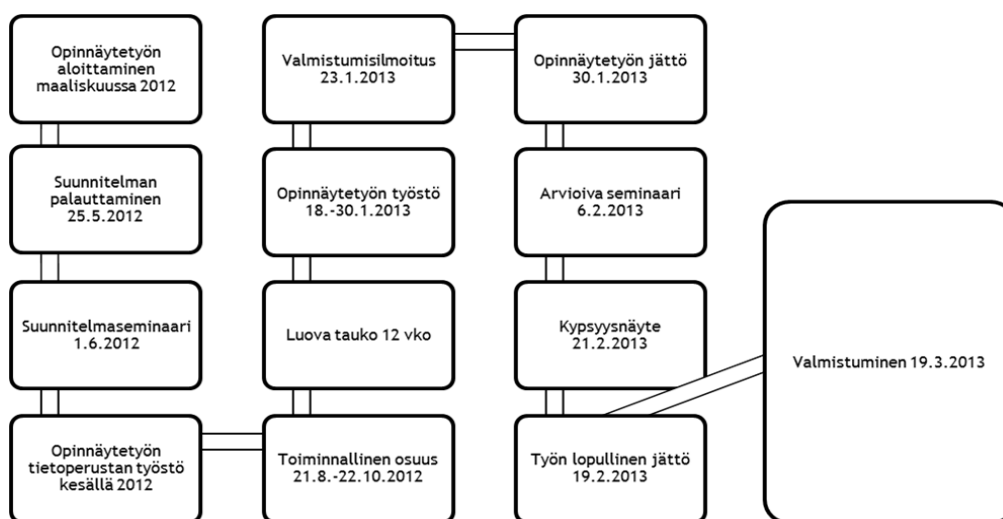
positiivisia kokemuksia liikkumisesta ja erilaisia tapoja liikkua. Ryhmässä liikkussa opitaan myös yhteistyötaitoja ja sääntöjä. Erilaisia retkiä tehdään usein, muun muassa teatteriin, museoon ja metsään. Omakohtaisten kokemusten avulla lapselle tarjotaan monipuolisia elämyksiä.

Päiväkodissa jokainen lapsi kohdataan yksilönä, joka saa kasvaa ja kehittyä omassa tahdissa omaksi itsekseen. Lähtökohtana on luoda luottamuksellinen ja lämmin vuorovaikutussuhde aikuisen ja lapsen välille. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on päiväkodissa keskeisellä sijalla. Luottamuksellinen yhteistyö tukee lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja päivähoitossa viihtymistä.

Yksikössä on monia erilaisia toimintamuotoja ja tapoja, joita käytetään päiväohjelmaa rakennettaessa. Päiväkotipäivät rakentuvat samaan rytmiin, mutta päivien sisällöt vaihtuvat. Näin luodaan tuttu ja turvallinen päiväohjelma ja -rytmi. Toimintaa suunniteltaessa otetaan huomioon lasten ikä, taidot ja henkilökunnan määrä. Monipuoliset tilat tarjoavat mahdollisuuden monenlaiseen toimintaan.

Sudenpentujen ryhmä koostuu 4-5-vuotiaista lapsista. Lapsiryhmän aikuiset olivat valinneet toimintaryhmäämme lapsia, joille kokivat toiminnasta olevan eniten hyötyä. Lapsiryhmäämme valikoitui yksi neljävuotias ja neljä viisivuotias. Vauhtarit on Lummepolun päiväkodin esikouluryhmä. Ryhmässä on viisi- ja kuusivuotiaita lapsia. Myös tämän ryhmän aikuiset olivat käyttäneet ryhmämme lapsivalinnoissa hyötyperiaatetta. Lapsiryhmämme koostui viidestä kuusivuotiaasta. Ohjasimme toimintaa kahdelle ryhmälle, jotta meillä oli mahdollisuus vertailla eri-ikäisten lasten pelkoja ja pelonhallintakeinoja.

2.3 Opinnäytetyön aikataulu

Kuvio 1: Opinnäytetyön aikataulu

Opinnäytetyöprosessin aloitimme maaliskuussa 2012. Opinnäytetyösuunnitelman palautimme 25.5.2012 ja opinnäytetyön suunnitelmaseminaari oli 1.6.2012. Kesän 2012 aikana kirjoitimme työn tietoperustaa ja teimme pohjustustyötä toiminnallista osuutta varten.

Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus toteutettiin syksyllä 2012. Päiväkodista ehdotettiin henkilökunnalle sopivat ajat. Ensimmäinen ohjauksemme oli elokuun 21. päivä. Alustavasti sovitut viikot 34-44 toiminnallisen osuuden toteuttamiseen löytiin loppuun toukokuun 2012 alussa. Toiminnan aloitimme 3-5-vuotiaiden ryhmän kanssa. Heidän kanssaan teimme intensiiviset viisi ohjausta. Tämän jälkeen työskentelimme intensiivijakson 6-7-vuotiaiden ryhmän kanssa.

Teimme molempien ryhmien kanssa samanlaiset viisi ohjaukset, joten teimme viisi työskentelysuunnitelmaa. Samanlaisuus ei tarkoita, että tekisimme joka kerta samat asiat, vaan teimme viisi erilaista työskentelysuunnitelmaa, joita käytimme molempien ryhmien kanssa. Työskentelysuunnitelmat löytyvät liitteenä suunnitelman lopusta (Liitteet 1-5). Esikouluryhmän kanssa toimimme maanantaisin ja 3-5-vuotiaiden kanssa tiistaisin. Toukokuun 2012 loppuun mennessä saimme päiväkodilta sitovat aikataulut. Pienten ryhmän kanssa ohjaukset alkoivat 21.8.2012 ja jatkuivat viisi viikkoa eteenpäin päättyen 18.9.2012. Esikouluryhmän kanssa ohjaukset alkoivat 24.9.2012 ja päättyivät 22.10.2012. Toimintakerrat ajoittuivat aamuun, ohjasimme lapsiryhmiä kello 9-10.

Heti toimintakertojen jälkeen kirjoitimme toiminnanpurut. Näin saimme työstettyä kokeamaamme jo ennen opinnäytetyöraportin kokoamista. Tarkoituksenamme oli jättää opinnäytetyö tammikuussa 2013, jotta valmistuisimme maaliskuussa 2013.

3 Työn tietoperusta

Opinnäytetyön keskeisiä avainsanoja olivat pelko, varhaiskasvatus, kehitysvaiheet, sadutus ja luovat menetelmät. Teimme opinnäytetyömme 4-6-vuotiaiden lasten kanssa päiväkodissa. Käsittelimme lasten pelkoja sadutuksen ja luovien menetelmien, kuten draaman, kuvataiteen ja musiikin avulla.

3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat valtakunnalliset. Jokaisessa kunnassa ja päivähoitoyksikössä on lisäksi omat varhaiskasvatussuunnitelmansa. Myös jokaiselle lapselle luodaan oma, henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Yksikön omasta varhaiskasvatussuunnitelmasta vastaavat kyseisen yksikön työntekijät, kun taas lasten henkilökohtaiset suunnitelmat laaditaan jokaiselle päivähoitoa saavalle lapselle yhdessä lapsen vanhempien kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelmien avulla voidaan arvioida varhaiskasvatuspalveluiden laatua, sisältöjä sekä toimintatapoja niiden eri muodoissa. Suomessa varhaiskasvatuksen arvot pohjautuvat kansainvälisiin ja kansallisiin lasten oikeuksia määritteleviin lakeihin, sopimuksiin ja säädöksiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 8, 12, 32.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -teoksen mukaan varhaiskasvatus on lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista tavoitteellisesti edistävää vuorovaikutuksellista toimintaa, joka tapahtuu pienten, yleensä alle kouluikäisten lasten, eri elämän piireissä. Varhaiskasvatuksen voimavara ovat osaavat ammattilaiset ja keskeinen merkitys on lasten leikillä. Yhteiskunta järjestää ja tukee varhaiskasvatusta erilaisissa varhaiskasvatuspalveluissa, kuten esimerkiksi päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:11.)

Varhaiskasvatuksessa painotetaan lapsuutta itseisarvona. Ammattilaisten tavoitteena on vaalia lapsuutta sekä ohjata lapsia ihmisenä kasvamisessa. Jokainen lapsi kohdataan varhaiskasvatuspalveluissa yksilönä ja lasten yksilöllisyyttä kunnioitetaan. Tärkeimpänä tavoitteena varhaiskasvatuspalveluissa on hyvinvoiva lapsi. Hyvä hoito ja kokonaisvaltainen hyvinvointi luovat perustan varhaiskasvatustoiminnalle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:13-16.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet ovat yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen edistäminen, sisällöllisen kehittämisen ohjaaminen sekä varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen yhdenmukaistamalla toiminnan järjestämisen perusteita. Varhaiskasvatuksen perusteiden tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoutta, vanhempien osallisuutta ja moniammatillista yhteistyötä eri palvelujen kesken, joilla tuetaan lasten ja perheiden hyvinvointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:7.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman yhtenä arvona nähdään lapsen ihmisarvo. Ihmisarvoon kuuluvat syrjäntäkielto sekä vaatimus lapsen tasa-arvoisesta kohtelusta. Toimintaa suunniteltaessa henkilöstön on otettava huomioon lapsen etu ja lapsen mielipide sekä lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen. Suomen perusoikeussäännösten mukaan lapsella tulee olla oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti. Lisäksi lapsella on oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, saada tarvitsemaansa erityistä tukea sekä omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:12.)

Varhaiskasvatuksen perusteet - teoksen tutustuessamme huomasimme, ettei lasten pelkojen käsittelyä mainittu kuin kahdella lauseella. Varhaiskasvatussuunnitelman eettisen orientaation kaksi viimeistä lausetta kuuluvat seuraavasti: ”Pelot, ahdistus ja syyllisyys kuuluvat myös lasten elämään. Niitä käsitellään lasten kanssa niin, että lapsi voi tuntea olonsa turvalliseksi.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:29.)

Lummepolun päiväkodin toiminta-ajatus mukaili pitkälti valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lummepolun päiväkoti pyrki mahdollistamaan lapsen kasvun niin, että lapselle kasvaa terve itsetunto ja hän arvostaa niin itseään, muita kuin kulttuuriaankin. Päiväkodin tavoitteena oli kasvattaa yhdessä vanhempien kanssa sosiaalisilta taidoiltaan vahva ja rakentava, luontoa kunnioittava sekä ajattelutaidoiltaan luova lapsi. Ohjaamamme toimintatuokiot rakennettiin niin, että ne konkreettisesti tukivat ja kunnioittivat päiväkodin toiminta-ajatusta. Päiväkoti painotti liikuntaa, luontoa, leikkiä ja luovuutta toiminnassaan. Leikkiin sisällytettiin luovuuden näkökulma ja leikissä lapsella oli mahdollisuus itse vaikuttaa ympäristöönsä ja sen hallintaan. Aikuiset tarjosivat lapsille monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä yhteisten retkien ja satutuokioiden avulla. (Vantaan kaupunki.)

3.1.1 Varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot

Varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatussuunnitelmiin sisältyy kuusi erilaista orientaatiota, jotka ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Erilaiset orientaatiot muodostavat varhaiskasvatuksen henkilökunnalle kehyksen siitä, millaisia asioita lapsille tulisi tarjota yksilön ja ryhmän toimintaa ja oppimista varten. Orientaatioiden tarkoituksena ei ole erilaisten oppiaineiden opiskelu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:26-27.)

Orientaatioiden tavoitteena on sen sijaan antaa lapsille valmiuksia ja välineitä, joiden avulla lapsi pystyy paremmin ymmärtämään erilaisia ympärillä tapahtuvia asioita ja ilmiöitä. Orientaatioiden aiheet ja sisällöt pyritään yhdistämään lasten lähiympäristöön ja arkeen, jotta lapsilla olisi mahdollisuus tehdä konkreettisia havaintoja ja muodostaa käsityksiä ympäröivästä maailmasta. Myös lasten omilla kiinnostuksen kohteilla ja paikallisilla olosuhteilla on merkityksensä orientaatioiden sisällöissä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:26-27.)

3.2 Lapsen kehitysvaiheet Eriksonin teorian mukaan sekä pelkojen esiintyminen eri ikävaiheissa

Mannerheimin lastensuojeluliiton mukaan lapsi on 0-12-vuotias. Lapsuus jaetaan eri ikäkausien mukaan vauvaikään, taaperoikään, leikki-ikään ja kouluikään. Jokaisessa ikäkaudessa on omat kehitysvaiheensa. (Vanhempainnetti.) Opinnäytetyössämme toimimme 4-6-vuotiaiden lasten kanssa. Toimintaryhmiä oli kaksi ja ne koostuivat kolmesta viiteen vuotiaista sekä kuudesta seitsemään vuotiaista.

Eriksonin teoria ihmisen kehitysvaiheista auttoi meitä jäsentämään kehitysvaiheita sekä osoitti kehitystehtävien merkityksen. Eriksonin teoria kattaa koko ihmisen elämänkaaren ja korostaa erityisesti biologisen kypsytymisen ja sosiaalisen ympäristön vaikutuksia yksilön persoonallisuuden muokkautumisessa. Myönteisesti ratkaistu kehitystehtävä on perusta koko tulevalle kehitykselle. (Erikson 1982:238.) Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsi saa onnis-

tumisen ja epäonnistumisen tunteita, jotta hän pääsee tasapainoon kehitystehtävässään. Kasvu ja kehitys eivät etene ilman konflikteja, joiden tarkoituksena on synnyttää yksilössä uusia kykyjä ja valmiuksia. Nämä vaikuttavat myönteisesti kehitystehtävän ratkaisuun. (Pekkarinen 2007.)

Lapsen kehitysvaiheet voidaan jakaa Erik H. Eriksonin teorian mukaan neljään eri vaiheeseen. Vauvaikäisiä ovat alle vuoden ikäiset lapset. Vauvaiässä lapsen kehitystehtävänä on luottamuksen saavuttaminen. Jos kehitystehtävä epäonnistuu, se aiheuttaa epäluottamusta lapsen ja huoltajan välillä. Pikkulapsi-ikäisiin kuuluvat alle kolmen vuoden ikäiset lapset. Pikkulapsi-ikäisen kehitystehtävänä on itsenäisyyden saavuttaminen. Kehitystehtävän epäonnistuessa lapsi kohtaa epäilyä ja häpeää. Opinnäytetyömme kannalta oli tärkeää, että ymmärsimme myös vauvaiässä tapahtuvat kehitystehtävät, joiden epäonnistuminen vaikuttaa lapsen myöhemmän kehitykseen, esimerkiksi tunteiden hallintaan. (Erikson 1982:234-242 .)

Leikki-ikäisinä, kolmevuotiaista kuusivuotiaisiin, lasten kehitystehtävänä on aloitteellisuus. Kehitystehtävän epäonnistuessa lapsi kohtaa syällisyyttä. Lapset ovat varhaisessa kouluiässä 6-12-vuotiaina. Tällöin kehitystehtävänä on ahkeruuden saavuttaminen. Tässä epäonnistuksessaan lapsi alkaa tuntea alemmuuden tunteita. (Erikson 1982:242-245.) Koska opinnäytetyömme keskittyi 4-6-vuotiaisiin lapsiin, olemme avanneet tarkemmin näihin ikäkausiin kuuluvia kehitystehtäviä.

Ikävuosien kolme ja viisi välillä lapsen kehitystehtävänä on aloitteellisuus. Tämän ikäisellä lapsella moraalitaju alkaa kehittyä ja lapsi arvioi itseään hyvä-paha -ulottuvuudella. Lapsen maailmaa ohjaavat rajoitukset ja kiellot. Lapsen tulee siirtää mielihalujaan ja sietää pettymyksiä. Lapsen itsehillintä ja yliminä, kuva ihanneminästä, kehittyvät. Jos yliminä muodostuu ankaraksi, alkaa lapsi tuntea syällisyyttä. Kun yliminä on joustava, se turvaa lapsen aloitteellisuutta. (Korhonen 2012.)

Mielikuvitus on tärkeä luovuuden kannalta 3-5-vuotiailla lapsilla. Toisinaan mielikuvitus laukkaa niin sanotusti liian kovaa, jolloin lapsen mieleen syntyy pelkoja. Lapsi saattaa joskus uskoa itsekin hurjiin tarinoihinsa. Tästä voi olla seurauksena esimerkiksi nukahtamisvaikeudet, kun sängyn alus kuhisee mitä kummallisimpia olentoja. Tärkeää onkin huomioida se, että lasta ei saa saattaa naurunlaiseksi pelkojensa ja tarinoidensa vuoksi. Lapsen kokemuksen kannalta on tärkeää, että hänet hyväksytään juuri sellaisena kuin hän on tarinoineen. Rauhoittelu ja lohdutus antavat lapselle tunteen siitä, että hän on vanhemmilleen rakas kaikkine tunteineen. (Vanhempainnetti.)

Kehitystehtävä 6-12-vuotiailla lapsilla on ahkeruuden saavuttaminen. Lapsi osaa kouluiässä arvioida jo omaa arvoaan. Oman arvon arvioiminen tarkoittaa sitä, että lapsen sosiaalinen äly kehittyy ja lapsi alkaa ymmärtää sosiaalisia arvoasteikkoja, kuten suorituksista palkitsemisen, vertailun ja arvostelun merkityksen. Jos lapsi kohtaa jatkuvasti epäonnistumisia, se kasvattaa

hänen alemmuuden tunnettaan. Onnistumisen kokemukset puolestaan kasvattavat lapsen motivaatiota ponnistella eteenpäin. Kun lapsi onnistuu, hän alkaa luottaa omiin kykyihinsä yhä enemmän. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen on mahdollista alkaa itsenäistyä vanhemmistaan ja hän tulee yhä paremmin toimeen omillaan. (Korhonen 2012.)

Pelot liittyvät 6-7-vuotiaalla lapsella useimmin omaan epäonnistumiseen. Lapsi tarvitsee tässä vaiheessa runsaasti kannustusta ja onnistumisen huomioimista ilman, että hänelle asetetaan liikaa paineita suoriutua. Toisaalta on hyvä pitää mielessä myös se, että onnistumisen tunteen ei pidä olla liikaa sidottu tai riippuvainen vanhemman palautteesta. Lapsen kyyyt tulee huomioida aina yksilöllisesti ja lapsen taitotason mukaan. Tämän ikäinen lapsi saattaa myös pelätä ennen nukkumaanmenoa, mutta tällöin pelot koskevat usein kuolemaa tai läheisten sairastumista. Lapsi saattaa pelätä esimerkiksi, että vanhempi sairastuu. Erityisesti kuolema kiinnostaa tämän ikäistä lasta, koska lapsi alkaa pikku hiljaa ymmärtää kuoleman lopullisuuden. Tällöin lapsi tarvitsee rinnalleen aikuisen, joka kuuntelee, keskustelee ja vastaa mahdollisiin kysymyksiin. Aikuisen turva ja hellyys ovat edelleen lapselle tärkeitä, vaikkei hän välttämättä halua enää tulla syliin hakemaan turvaa. (Vanhempainnetti.)

3.3 Pelko

Pelon tehtäviä ovat esimerkiksi vaaran ennakoiminen ja taistelu- tai pakoreaktioon valmistautuminen (Vanhempainnetti). Taistelu- ja pakoreaktiolla tarkoitetaan sitä, että kehon sympaattinen hermosto aktivoituu, jolloin keho alkaa tuottaa adrenaliinia. Adrenaliini edesauttaa sitä, että ihminen voi tehdä niin sanotusti uskomattomia tekoja, joita ei tavallisesti tekisi. Ihminen on tällöin ylivillyssä, joka on yksi kehon puolustuksen toimintajärjestelmistä. (Karinen 2012.)

Pelko on tunne, joka saa meidät pysähtymään ja joskus jopa halvaantumaa. Pelkääminen saa ihmisen keksimään tapoja, joilla kontrolloida elämää ja näin välttää pelottavia tilanteita tai ihmisiä. (Kotkansydän 2007:93.) Ihmistä pelottaa yleensä silloin, kun hän tuntee itsensä uhatuksi. Pelon tunne on yhtä voimakas, oli pelon kohde sitten todellinen tai kuviteltu. Pelkoa ei voi pitää kielteisenä tunteena, sillä se saattaa joskus jopa pelastaa ihmisen hengen. Oikeaan aikaan ja paikkaan sijoitettu pelko voi olla jopa rakentavaa. (Etra-liitto.)

Lapsi ei välttämättä halua puhua omista peloistaan, koska saattaa kokea, ettei häntä kuunnella tai hänen pelkojaan vähätellä. Lisäksi pienen lapsen ongelmana voi olla se, ettei hänellä ole pelkojen kokemisen kuvaamiseen kehittyneitä kieltä. Lapselle ominainen tapa toimia ja leikkiä on eduksi myös pelkoja käsiteltäessä. Kun lapsi esimerkiksi piirtää, maalaa tai askartelee, hän voi siirtää merkkejä peloistaan omaan tuotokseensa. Myös satujen lukeminen on lapselle luonnollinen tapa purkaa ja käsitellä pelkoja. Jos lapsi satua kuunnellessaan samaistuu

sadun hahmoihin, hän voi olla samaan aikaan rohkea ja pelokas, kiltti ja tuhma. (Vanhempainnetti).

Opinnäytetyömme kannalta pelon määritelmän ymmärtäminen oli tärkeää, jotta voimme ymmärtää niitä reaktioita, joita lapsissa saattoi toiminnan aikana tapahtua. Koimme hyväksi käsitellä pelkoja lasten näkökulmasta, jotta lapset saivat tunteen, että peloista on turvallista ja luvallista puhua. Valitsimme toiminnallisen osuuden keskeiseksi osaksi leikit ja sadutuksen, jotka koimme lapsille luonnollisiksi toimintatavoiksi.

3.3.1 Aikaisempia tutkimuksia peloista

Aikaisempia tutkimuksia lasten peloista ja pelonhallintakeinoista oli tehty useita. Valitsimme opinnäytetyöhömme sellaisia tutkimuksia, joissa oli käsitelty lasten pelkoja ja pelonhallintakeinoja. Lasten pelot saattavat koskea esimerkiksi tv-ohjelmia, mikä todetaan Piia Korhosen vuonna 2008 tekemässä tutkimuksessa. Mielestämme oli tärkeää, että olimme tutustuneet mahdollisimman kattavasti erilaisiin tutkimuksiin, jotta osasimme varautua siihen, mitä lapsiryhmästä saattaisi nousta esiin.

Piia Korhonen on tehnyt Lasten TV-ohjelmiin liittyvät pelot, painajaisunet ja pelonhallintanimisen tutkimuksen. Korhonen tutki, minkä verran pelkoja esiintyi tv-ohjelmiin liittyen sekä sitä, millaisiin ohjelmasisältöihin pelot liittyivät. Korhosen mukaan painajaisunet olivat yleisiä 4-6-vuotiailla lapsilla. Hän onkin liittänyt tutkimukseensa sen, miten tv-ohjelmat olivat yhteydessä lasten näkemiin painajaisiin. (Korhonen 2008:7.)

Korhosen tutkimus ajoittui vuosille 1993 ja 2003. Hän tutki tällä aikavälillä tapahtuneita muutoksia lasten tv-ohjelmiin liittyvissä peloissa. Korhosen tutkimuksen mukaan molempina tutkimusvuosina lähes 80 % lapsista kertoi pelkäävänsä jotain tv-ohjelmaa. Selkein ero näkyi siinä, että vuonna -93 lasten pelot liittyivät aikuisille suunnattuihin ohjelmiin. Vuonna 2003 pelot perustuivat lapsille suunnattuihin ohjelmiin. Lasten pelot suuntautuivat pääosin mielikuvitusolentoihin ja väkivaltaan tv-ohjelmissa. Pelonhallinnassa lapset käyttivät useimmiten aktiivista välttämistä, toiseksi sosiaalista tukea ja kolmanneksi kognitiivisia keinoja. Aktiivisella välttämällä Korhonen tarkoitti sitä, että lapsi poistui huoneesta, peitti silmänsä tai halasi tyynyänsä. Sosiaalisella tuella puolestaan tarkoitettiin lapsen turvanhakemista läheisiltä ihmisiltä. Kognitiivisilla keinoilla pelonhallinnassa tarkoitettiin sitä, että lapsi varmisteli itselleen, etteivät ohjelmassa tapahtuvat asiat tapahdu itselle tai oikeasti. Alle kouluikäiset lapset käyttivät useammin aktiivista välttämistä ja sosiaalista tukea, kun taas kouluikäiset käyttivät tutkimuksen mukaan kognitiivisia keinoja. (Korhonen 2008:9-10, 60-62.)

Korhonen (2008) nostaa tutkimuksessaan esiin paljon tv-ohjelmiin liittyviä pelkoja. Mielestämme oli tärkeää liittää Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen ikärajasuositukset osaksi

työmme tietoperustaa. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus on määritellyt tv-ohjelmat erilaisin symbolein niin, että esimerkiksi S-merkki kertoo tv-ohjelman sopivuudesta kaikenikäisille. Merkintä kertoo, minkälaiset ohjelmat ovat lapsille haitallisia esimerkiksi niiden ahdistavuuden, väkivaltaisuuksien tai seksikohtausten vuoksi. Näin vanhemmilla on mahdollisuus valita lapsilleen turvallisia ja lapsille sopivia tv-ohjelmia. Lapsia on tarkoitus suojella median haitallisilta vaikutuksilta. Lapsen kyky ymmärtää median antamia viestejä on riippuvainen sekä emotionaalisisista että kognitiivisista taidoista. Nämä taidot kehittyvät iän myötä ja niiden kehityksessä voi olla yksilöllisiä eroja. Alle kouluikäisillä faktan ja fiktion erottelukyky ei ole niin kehittynyt, että lapsi kykenisi ottamaan etäisyyttä liian pelottaviin mediasisältöihin. (Meku 2011.)

Tiina Kirmanen tutki väitöskirjassaan *Lapsi ja pelko - Sosiaalipsykologinen tutkimus 5-6-vuotiaiden lasten peloista ja pelon hallinnasta sitä, mitä pelko ja pelon hallinta ovat lapsuudessa*. Tutkimus toteutettiin vapaamuotoisella haastattelulla, jossa hyödynnettiin kahdeksaa eri kuvaa, joissa oli kuvattu pelottaviksi koettuja asioita tai tilanteita. Kirmanen on tutkinut myös tyttöjen ja poikien eroja pelkoihin liittyen. Tutkimus eteni lasten ehdoilla ja Kirmanen pyrki selvittämään, millaisia lasten pelot ja pelon hallinta olivat silloin, kun lapset olivat itse saaneet niistä kertoa (Kirmanen 2000).

Kirmanen huomasi pelkojen muodostuvan televisio-ohjelmiin, nukkumaan menoon, pimeään, mielikuvitukseen, ympäristöön, läheisiin ihmisiin, läheisistä eroon joutumiseen sekä uusiin tilanteisiin liittyviksi. Kirmanen mukaan tyypillisiä pelon hallintakeinoja olivat pakenemis- ja välttämiskäyttäytyminen sekä pelottavaan tilanteeseen vaikuttaminen joko rakentavalla tai aggressiivisella käyttäytymisellä. Kirmanen huomasi myös aikuiseen turvautumisen ja fantasiamailmaan uppoutumisen keinoksi hallita pelkoa. (Kirmanen 2000.)

Aggressiivisella käyttäytymisellä lapset pyrkivät vaikuttamaan esimerkiksi eläimiin kohdistuvaan pelkoon. Käärmettä voitiin esimerkiksi lyödä puukalikalla päähän tai ampiainen tallata jalan alle. Pelon kohdistuessa toisiin ihmisiin lapsi saattoi lyödä, jotta pelko laimenisi. Rakentavalla käyttäytymisellä tarkoitettiin lasten pyrkimystä verbaaliseen toimintaan. Lapsi saattoi esimerkiksi neuvotella tai käskä muita lopettamaan pelottavan toiminnan. (Kirmanen 2000:107-109.)

Pelkojen käsittelystä on tehty paljon tutkimuksia hoitotyön puolella. Päivi Ivanoffin *Leikkiikäisten kokema sairaalapelko ja pelonhallinta* on yksi hoitotyössä tehdyistä pro gradu-tutkielmista vuodelta 1996. Kansainvälisiä tutkimuksia pelosta löytyi erityisesti liittyen hoitotyöhön. Usein tutkimuksissa oli mainittu väkivalta yhtenä pelon kohteena.

Yhdysvaltalais tutkijoiden vuonna 2012 kokoama julkaisu *Do We Really Want A Fearless Society?* pohtii pelkoja useasta eri näkökulmasta. Julkaisussa pohditaan myös sitä, millainen yhteiskuntamme olisi täysin ilman pelkoja. (Fisher 2012.) Mielestämme ajatus pelottomasta yh-

teiskunnasta tuntuu utopistiselta ja pelottavalta. Toisaalta artikkeli ei kiellä pelkojen olemassaolon ja käsittelemisen tärkeyttä, mitä meidänkin opinnäytetyömme korostaa. Opinnäytetyömme tarkoituksena ei ole poistaa pelkoja, vaan tuottaa tapoja, joiden avulla erilaisia tunteita on mahdollista käsitellä.

Lasten pelkojen käsittelyyn yhdessä vanhempien kanssa on tehty kirja *Kun pelottaa*, jota käytimme opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa. *Kun pelottaa* on Anna-Mari Kaskisen kirjoittama tarina, jossa Elli-tyttö kertoo omista ja läheistensä peloista runojen ja tarinoiden avulla. Kirja on tarkoitettu luettavaksi yhdessä aikuisen kanssa. (Kaskinen 2006.)

3.4 Luovat menetelmät

Kaikki ihmiset ovat luovia ja luovuutta on mahdollisuus kehittää esimerkiksi luovien menetelmien avulla. Ohjauksessa hyödynsimme luovista menetelmistä muun muassa draamaa, musiikkia ja sadutusta lapsen itseilmaisun tukena. Mielestämme tämä oli luontevaa, koska omat opintomme ovat rakentuneet luovien menetelmien ympärille.

Luovuus määritellään kyvyksi tuottaa työtä, joka on sekä uusi että soveltuva. Jollain tapaa työ on siis samanaikaisesti omaperäinen ja odottamaton, mutta kuitenkin käytännöllinen ja toimiva. Työ voidaan määrittää tässä yhteydessä monella tapaa, esimerkiksi käsityö tai työ, jota tehdään elääkseen. (Koskennurmi-Sivonen & Seitamaa-Hakkarainen.) Luovuus on kuitenkin määritelmänä epämääräinen, ja se voi tarkoittaa itse kullekin hyvin erilaista tapaa toimia tai nähdä. Luovuutta voi hyödyntää sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Yksilötasolla luovuus liittyy usein tehtävään työhön tai jokapäiväisen elämän ongelmanratkaisuun. Yhteiskunnan tasolla luovuus voi olla esimerkiksi tieteellinen läpimurto tai uusi taidesuuntaus. (Calonius 2004.)

Luovat menetelmät perustuvat kokemukselliseen oppimiseen. Kokemuksellinen oppimiskäsitys tulee humanistisesta psykologiasta, jonka keskeisiä edustajia ovat olleet Abraham Maslow, Carl Rogers ja D. A. Kolb. Maslow on kuvannut niin sanotun tarvehierarkian, jonka mukaan ihminen toimii tarpeidensa pohjalta ja pyrkii tyydyttämään eri tasoilla olevat tarpeet, kuten perustarpeet tai yhteenkuuluvuuden tarpeensa. Rogers on puolestaan kehitellyt näiden pohjalta erilaisia terapiamuotoja, joissa hän korosti terapiaprosessin avoimuutta, yksilön arvovallintojen tärkeyttä sekä terapeutin ja potilaan tasavertaisuutta. Kokemuksellisen oppimisen mallia puolestaan tutki Kolb. Kokemuksellisen oppimisen mallissa painotetaan itsetuntemuksen ja itsereflektion merkitystä oppimisprosessissa, erilaisten toimintastrategioiden kokeilua sekä arvojen ja asenteiden sisäistämistä. Oppijan kokemuksilla ja elämyksillä on keskeinen rooli oppimisessa. (Salovaara 1997.)

Luovilla menetelmillä tarkoitetaan opinnäytetyömme yhteydessä draamaa, kuvallista ilmaisua, liikuntaa ja tanssia sekä musiikkia. Luovia menetelmiä ovat edellä mainittujen lisäksi

muun muassa valokuvaus, videointi sekä kirjallisuus. Luovat menetelmät antavat toimintamalleja yksilölle, jotta hänellä olisi mahdollisuus dialogin rakentamiseen ja asioiden näkyväksi tekemiseen. Näiden menetelmien avulla voi saada välineitä sekä omien että asiakkaan voimavarojen tunnistamiseen. Niiden avulla voidaan vahvistaa yksilön ja yhteisön voimavaroja. (Sosiaalialan opetussuunnitelma 2010.) Mielestämme luovat menetelmät olivat oivallinen keino käsitellä pelkoja konkreettisesti ja käytännöllisesti. Menetelmien avulla pääsimme käsittelemään aihetta lasten maailmasta käsin. Alla olemme avanneet tarkemmin eri toimintamuotoja.

Kuvallinen ilmaisu voi auttaa lasta tekemään näkyväksi jotain sellaista, mitä hän ei pysty sanoilla kuvailemaan. Kuvallisen ilmaisun keskeisenä tarkoituksena ei ole tekninen osaaminen, vaan se, että jollekin asialle on annettu muoto. (Pusa 2009:72.) Kuvallisen ilmaisun tarkoituksena on kehittää lapsen luovuutta sekä lapsen esteettistä asennoitumista. Lasta autetaan keskittymään, katsomaan asioita uusin silmin avoimesti. Luovuuden kasvattamisella pyritään tukemaan lapsen prosesseja, eikä kiinnitetä huomiota työn tulokseen. Lapsi saa vapaasti kokeilla eri asioita ja koota niistä omannäköisensä kokonaisuuden. Kuvallinen ilmaisu voi parhaimmillaan olla kuin leikkiä. (Rusanen 2009:49.)

Musiikillisen ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille musiikillisiä elämyksiä, valmiuksia ja taitoja. Varhaisen musiikkikasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen luovuuden ja itseilmaisun kehittymistä. Musiikin avulla voi tukea lapsen kaikkia kehitysalueita, emotionaalista, sosiaalista, kognitiivista ja motorista kehitystä. Varhaisiässä lapsen kanssa voi esimerkiksi laulaa, loruella, soittaa ja liikkua musiikin tahdissa. Musiikkikasvatuksen avulla lapsi saa onnistumisen elämyksiä ja mahdollisuuden luovuuden kehittämiseen. (Varhaisiän musiikinopettajat ry.)

Draamallisen ilmaisun lähtökohtana on yhdistää leikki ja kasvatus teatterin keinoin. Draamallisten menetelmien luodaan kuvitteelliset roolit ja todellisuus, mutta toiminta tapahtuu ilman yleisöä. Draamatyöskentely perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan. Toiminnan tarkoituksena on kehittää lapsen kielellisiä taitoja sekä valmiuksia uusien asioiden oppimiseen. Draamakasvatus tukee lisäksi lapsen itseluottamusta ja myönteisen minäkäsityksen kehittymistä. Draaman kautta lapsella on mahdollisuus harjoitella myös sosiaalisia taitoja. Usein draaman menetelmässä yhdistyvät eri taideaineet, esimerkiksi kuvalliset ja musiikilliset menetelmät. (Toivanen 2009:30-31.)

Liikunta ja tanssi yhtenä luovana menetelmänä perustuvat suurimmaksi osaksi luovaan liikkumiseen. Liikkujan toiminta koostuu omaehtoisesta liikkumisesta, joka on luovaa ja tutkivaa. Liikkuminen on lapsen tapa nähdä maailmaa ja ottaa asioista selvää. Luovaa liikuntaa toteutetaan yhdessä, ilman selkeitä rooleja. Esimerkiksi opettajan ja oppilaan roolit sekoittuvat ja sulautuvat toisiinsa. Aikuinen voi matkia liikkeissään lasta ja lapsi aikuista. Kehollinen ja liikkeellinen ilmaisu lapsuusiässä on äärimmäisen tärkeää. Lapsille luontaista on ilmaista itseään

kehon kielen avulla. Esimerkiksi tunnetilojen ja kokemusten ilmaisu kehon kielen avulla on välitön tapa lapselle kertoa, miltä juuri nyt tuntuu. (Anttila 2009:17-18.)

Luovien menetelmien avulla lapsi voi ottaa symbolisen etäisyyden vaikeisiin asioihin, jolloin lapsen on myös helpompi puhua siitä. Esimerkiksi kuvan elementeillä lapsi voi antaa muodon jollekin sellaiselle asialle, jota hän ei pysty itse sanoittamaan. (Känkänen 2013.) Cacciatoren mukaan tunteiden piirtäminen jonkin värisiksi tai muotoisiksi tekee tunteet paremmin hallittaviksi. Tämä helpottaa tunteiden analysointia. Cacciatoren mukaan myös tunteiden esittäminen tanssin tai pantomiimin avulla voi olla hyödyllistä lapselle. (Cacciatore 2007:60.) Tämä tarjoaa lapselle suojaa ja turvaa. Luovien menetelmien avulla on myös mahdollista kohottaa lapsen itsetuntoa ja lapsen aktiivista suhdetta omaan elämäänsä. Taide voi tarjota lapselle välineitä sosiaaliseen kasvuun ja oppimiseen sekä keinoja löytää itsestä uusia piirteitä ja osaamista. Vaikeista tilanteistakin on helpompi päästä eteenpäin, kun ei välttämättä tarvitse käyttää sanoja. (Känkänen 2013.)

3.5 Sadutus

Käytimme opinnäytetyössämme sadutusta yhtenä luovana menetelmänä. Sadutuksen idea yksinkertaisuudessaan on seuraava: ”Kerro minulle tarina, niin minä kirjaan sen ylös”. Sadutuksen periaatteena on, että lasta kehoitetaan kertomaan tarina, jonka aikuinen kirjoittaa sanatarkasti ylös. Keskeisessä osassa on lapsen kuuntelu ja tutustuminen lapsen maailmaan. Saduttamalla on mahdollisuus päästä lähelle lasta. (Karlsson 2005:44-47.)

Opinnäytetyössämme käytimme aihesadutusta, koska olimme fokuoituneet aiheeseen pelko. Lapset tulivat kertomaan tarinoita liittyen erilaisiin pelkoihin. Pelot saattoivat olla lasten omia tai esimerkiksi jonkun lapselle läheisen ihmisen pelkoja. Pelkoja ei rajattu liittymään mihinkään tiettyyn asiaan.

Aihesadutuksen lisäksi käytimme toiminnassamme ryhmäsadutusta. Ryhmäsadutus on nimensä mukaisesti sadutusta, joka tapahtuu ryhmässä. Ryhmän jokaisella jäsenellä on rajattu tai vapaa aika kertoa yhteistä satua omalla vuorollaan. Vuoro voi kiertää useita kertoja tai satu voi valmistua jo ensimmäisen kierroksen aikana. Sadutus voi olla myös vapaassa järjestyksessä tapahtuvaa kerrontaa. (Karlsson 2005.)

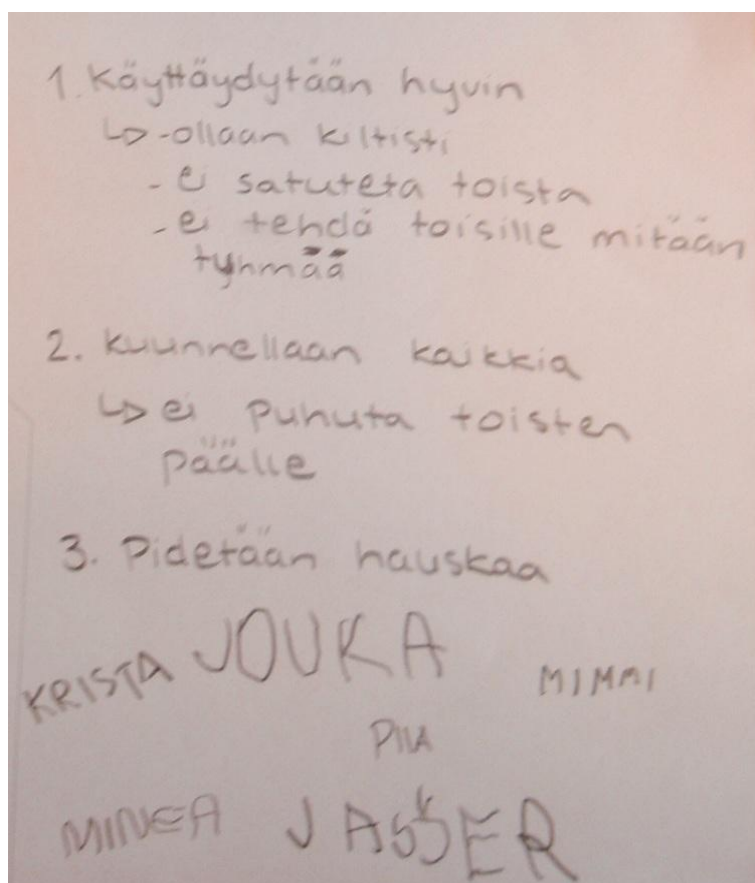
Lapset saivat maalata tai piirtää kuvia kertomiensa tarinoiden pohjalta, jos lapset niin halusivat. Tarinat esiteltiin lasten niin halutessa opinnäytetyöhön osallistuvien lasten päiväkotiryhmille. Lasten työt koottiin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi päiväkodin yhteisiin tiloihin, jolloin myös lasten vanhemmilla oli mahdollisuus nähdä lasten tuotokset.

4 Toimintakertojen sisällöt ja arvioinnit

Toteutimme opinnäytetyön toiminnallisen osuuden Lummepolun päiväkodissa Vantaalla. Ohjasimme yhteensä kymmenen toimintakertaa kahden eri ryhmän kanssa. Molemmissa ryhmissä oli viisi lasta. Ensimmäinen toimintakerta oli 21. elokuuta 2012. Ohjasimme toimintaa elokuusta lokakuuhun. Ohjaukset päättyivät 22.10.2012.

4.1 Ensimmäinen toimintakerta: Sudenpennut

Tarkoituksenamme oli aloittaa toiminta tutustumalla lapsiryhmään (Liite 1). Aloitimme kertomalla lapsille nimemme ja toimintakertojen tarkoituksen. Laadimme yhdessä lasten kanssa yhteiset säännöt ryhmälle, jota lapset alkoivat kutsua Pelkosäkkikerhoksi.

Kuva 1: Pelkosäkkikerhon toimintasäännöt

Aloitimme ryhmän toiminnan keskustelemalla erilaisista peloista. Meillä oli valmiina aineistona Vantaan Lauri-lehdestä leikattu artikkeli Kun lasta pelottaa (Pohjalainen 2011). Luimme artikkelista peloista, joista lapset olivat kertoneet omin sanoin. Artikkelituntui kiinnostavan ryhmän lapsia kovasti. He halusivat nähdä artikkeliin liitetyt kuvat ja toisten lasten pelot herättivät heissä paljon ajatuksia.

Tämän jälkeen luimme tarinan Ellistä, jolla oli monia pelkoja. Kun pelottaa - kirja (2006) osoittautui lapsille liian pitkäksi, jolloin lapsilla oli vaikeuksia jaksaa kuunnella satu loppuun asti. Tämä oli meidän virheemme, emme olleet tutustuneet kirjaan tarpeeksi hyvin. Karsimme kirjasta pois ylimääräiset lorut ja laulut, jotta lukeminen olisi nopeampaa. Lasten levottomuus saattoi toki johtua pitkän tarinan lisäksi myös siitä, että he jännittivät tulevaa toimintaa.

Ensimmäiseen suunnitelmaan lisäsimme hernepusseilla toteutetun tutustumisleikin kohdan ”keskustelu peloista” jälkeen. Heittelimme hernepusseja piirissä toisillemme ja opettelimme toistemme nimiä. Lisäsimme heiteltävien hernepussien määrää muutamien kierrosten jälkeen niin, että lopuksi meillä oli samaan aikaan liikkeellä kolme pussia.

Toiminnan lopuksi lapset saivat piirtää jonkin pelon (oman tai kaverin), joka oli noussut mieleen toiminnan aikana. Piirretyt kuvat näytettiin kaikille ja lapset saivat halutessaan kertoa lyhyesti piirtämästään pelosta. Tämän jälkeen piirustukset laitettiin pelkolorun (Liite 9) saattelemina pelkosäkkiin, joka suljettiin tiukasti. Lapset olivat mukana sulkemassa pelkosäkkiä. He halusivat pitää säkin suusta kiinni sillä aikaa, kun aikuinen solmi säkin suun narulla kiinni.

Kuva 2: Lapset piirtävät pelkoja

Toiminnassa onnistunutta oli mielestämme kokonaisuus. Lapset eivät vierastaneet meitä juuri ollenkaan, mutta huomasimme kuitenkin, etteivät lapset olleet omia itsejään. Tähän vaikutti varmasti se, ettemme olleet lapsille tuttuja aikuisia. Seuraava toimintakerta voi olla jo täysin erilainen, kun olemme lapsille tutumpia. Aluksi me olimme enemmän äänessä ja toimimme esiin erilaisia pelkoja. Tällä halusimme rohkaista lapsia kertomaan omista peloistaan. Lapset olivat

näet suurimman osan ajasta vahvasti sitä mieltä, etteivät he pelkää mitään. Vain yksi lapsi kertoi peloistaan heti toiminnan alussa.

Toiminnan loppupuolella muutkin lapset rohkaistuivat puhumaan omista peloistaan. Kun kaikkien huomio ei kiinnittynyt vain yhteen lapseen, vaan lapset keskittyivät jokainen omaan piirustukseensa, niin peloista puhuminen oli helpompaa. Piirtämisen yhteydessä lapset eivät kokeneet sosiaalista painetta tai esiintymisvaadetta.

Poika 5v.: ”Mä pelkään haamua.”

Tyttö 5v.: ”Mäkin pelkään haamua.”

Kuten pohdimme ennen toiminnallisen osuuden alkamista, toimintakertamme suunnitelmat muuttuivat. Onneksi tätä oli pohdittu etukäteen, jolloin muutokset tulivat luontevasti, eikä suunnitelman muuttuminen häirinnyt toimintaa. Meille jäi tunne, etteivät lapset edes huomanneet, ettei kaikki sujunut aikuisten ennakkosuunnitelmien mukaan.

Jäimme pohtimaan sitä, kuinka paljon meidän tulisi puuttua lasten käytökseen ja tulisiko meidän vaatia lapsilta keskittymistä aiheeseen. Kuten olimme eettisessä pohdinnassa mietinneet, lapset olivat mukana toiminnassa vapaaehtoisesti. Tällä kertaa emme puuttuneet lasten käytökseen. Seuraavilla kerroilla voisimme kuvitella puuttuvamme lasten käytökseen, jos se kohdistuu muihin lapsiin tai häiritsee käynnissä olevaa toimintaa huomattavasti. Halusimme lasten kuitenkin toimivan omina, yksilöllisinä persooninaan. Ensimmäisellä kerralla emme pyrkineet rajaamaan lasten puheita koskemaan vain ja ainoastaan pelkoja. Johdimme kuitenkin keskustelua koko ajan pelkojen suuntaan.

Toimintakerralle suunnitellut tavoitteet saavutimme onnistuneesti. Tavoitteenamme oli tutustua ryhmään ja pelkoteemaan sekä herätellä ajatuksia teemaan liittyen. Tutustuimme lapsiin ja lapset pääsivät tutustumaan meihin. Lisäksi lapset uskalsivat kertoa peloistaan muulle ryhmälle. Kysyttäessä lapset sanoivat, etteivät ole kertoneet vanhemmilleen esimerkiksi painajaisunistaan. Tämän takia toimme usein esille, että peloista saa ja pitääkin puhua esimerkiksi omille vanhemmille, sisaruksille tai päiväkodin aikuisille. Turvallisen aikuisen kanssa puhumisesta olemme maininneet jo opinnäytetyömme tavoitteissa. Jäimme pohtimaan, miksi lapset eivät ole kertoneet peloistaan aikuisille. Eivätkö lapset herää yöllä painajaisuniinsa ja kutsu vanhempia luokseen vai eivätkö he aamuisin löydä keinoa kertoa unista aikuiselle? Vai eikö vanhemmilla ole aikaa, kykyä tai kiinnostusta kysyä tällaisista asioista lapsiltaan? Huomasimme, että piirtäminen auttoi lapsia tuomaan pelkojaan esiin. HavaitSIMME piirtämisen olevan toimiva keino, jolla lapsen saa avautumaan peloistaan ja muista vaikeista asioista, joita lapsi ei muuten välttämättä saa puettua sanoiksi.

Toiminnan aikana esiin nousi meitä mietityttäviä asioita. Jäimme pohtimaan erään lapsen painajaisunta. Lapsi itse kertoi, ettei ollut kertonut näkemästään painajaisesta kenellekään ennen tätä. Mietimme, mistä tällainen uni on saanut alkunsa. Uni tuntui meistä todella pelottavalta 5-vuotiaan näkemäksi.

Tyttö 5v.: ”Täällä me ollaan eka kaupassa. Täällä on mun isoisä. Se onki paha isoisä. Sit täällä on ruohonleikkuri. Se yrittää satuttaa sillä meitä. Se oli osunu sillä jo muhun. Mua sattuu mahaan. Mua sattuu vielä, ku mä heräsin. Se oli kummallinen uni.”

Unien tulkinnasta on kahta eri koulukuntaa. Perinteistä koulukuntaa edustaa psykoanalyysin isä Sigmund Freud. Perusteoksessaan Unien tulkinta (1900) Freud perusteli unien olevan nukkumistilan suojelemista varten, minkä vuoksi unet koostuvat piilotajuisista toiveista. Nämä toiveet naamioituvat enemmän tai vähemmän johonkin ihmisen perustarpeeseen liittyen, esimerkiksi janoinen juo unessaan. (Parhi-Riikola 2006.)

Psykologian professori Antti Revonsuon mukaan unien kokemus ei synny sattumanvaraisena, vaan simuloi tietynlaisia valvekokenemuksia, joiden läpikäynnistä saattaa olla erityistä etua valvेलämässä selviytymisen kannalta. Revonsuo mainitsee erityisesti uhka- ja vaaratilanteet tilanteina, joita pystyy käsittelemään turvallisesti unien kautta. (Revonsuo 2005:47.)

Toista koulukuntaa edustavat neurofysiologit Allan Hobson ja Robert McCarley. He loivat 1970-luvun lopussa niin kutsutun aktivaatio-synteesi-teorian. Teorian mukaan aivorungosta sinkoutuu satunnaisia aktivaatioaaltoja, joita aivokuori pyrkii tulkitsemaan. Tulkinnat ovat kuitenkin silkkaa sattumaa. (Parhi-Riikola 2006.)

Jäimme odottamaan innokkaina seuraavaa toimintakertaa. Tästä kerrasta jäi hyvä ja onnistunut olo. Lapsilta saimme hyvää palautetta. Hernepussien heittäminen ja piirtäminen olivat lasten mielestä toimintakerran parasta antia. Hymynaamoilla ilmaistuna saimme kaikilta lapsilta iloiset, vihreät hymynaamat. Havainnoiva työntekijä jäi myös pohtimaan edellä mainittua painajaista. Hän sanoikin, että lasta on nyt tarkkailtava ja kuunneltava aikaisempaa intensiivisemmin. Havainnoijalta saimme paljon positiivista palautetta tavasta, jolla olimme toiminnassa mukana. Hänen mukaansa oma intensiivisyys auttoi lasten keskittymisen säilymistä. Puhekeppi-ideasta hän piti erityisen paljon ja sanoi, että sellainen on hankittava myös hänen lapsiryhmäänsä.

Piia: ”Mikä tällä toimintakerralla oli kivaa?”

Poika 5v.: ”Se, ku sai piirtää.”

4.2 Toinen toimintakerta: Sudenpennut

Saavuimme päiväkodille noin puolta tuntia ennen ohjauksen aloittamista. Lapset odottivat meitä innoissaan. He olivat ehtineet viikon aikana kertoa meistä muille lapsille, ja meistä tuntui siltä, että olimme päiväkodin julkkiksia.

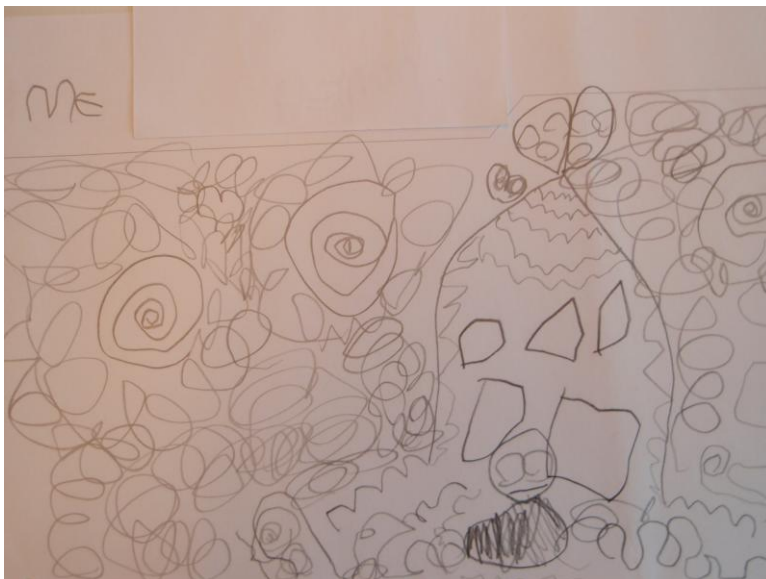
Havainnoiva työntekijä kertoi meille, että he olivat käyttäneet puhekeppiä koko lapsiryhmän kanssa. Puhekepin käyttö oli selvästi rauhoittanut vilkasta lapsiryhmää ja lapset olivat ymmärtäneet kepin idean. Tämä oli meille iloinen yllätys, juuri tällaisia toimintaideoita halusimme päiväkodille antaa. Tietenkin ryhmä vasta harjoitteli puhekepin käyttöä, joten aina lapset eivät malttaneet odottaa omaa vuoroaan, kun toinen puhui.

Lapsille mieluisinta tällä toimintakerralla oli eläinleikki (Liite 2). Leikki ei toteutunut, kuten olimme sen suunnitelleet. Leikki muuttui kolmannelle ohjaukskerralle suunnitelluksi ilmaisleikiksi, eivätkä lapset etsineetkään eläinpareja toisistaan. Lapset esittivät innoissaan eri eläimiä ja olisivat halunneet esiintyä useamman kerran peräkkäin. Lapset keksivät itse uskottoman paljon muulle ryhmälle esitettäviä hahmoja.

Pelkoja käsitelimme erityisesti toiminnan alussa ja lopussa. Lapset muistelivat edellistä kertaa ja muistivat edelliskerralla käsiteltyjä pelkoja. Toiminnan lopussa piirsimme taas pelkomme paperille, esittelimme ne toisillemme ja laitoimme pelot pelkosäkkiin. Yhtä lasta lukuun ottamatta kaikki kertoivat jostain pelostaan. Toimme esille, ettei lasten todellakaan ole pakko kertoa peloistaan, jos he eivät itse halua. Korostimme toimintaan osallistumisen vapaaehtoisuutta.

Kuva 3: Pelot suljetaan pelkosäkkiin

Kuva 4: Haamulinna

Tyttö 5v.: ”Tääl sataa ja ukkostaa. Sit täs on tää aave. Ja tää haamulinna. Mua pelottaa, et sataa ja ukkostaa niin paljo. Niin paljo, et tulee tulva.”

Poika 5v.: ”Täs on tämmösii piikkei. Ett ei kukaa pääse lähelle mun taloo. Sit ne piikit ampuu.”

Aloitimme tällä toimintakerralla sadutuksen. Lapsia ei oltu aikaisemmin sadutettu, joten toimintatapa oli heille vieras. Lapset kertoivat kuitenkin mielellään omia tarinoitaan. Ryhmäsadutuksen avulla toimimme aiheen tutuksi lapsille ja yksilösadutukseen lapset tulivat innoissaan.

Sudenpentujen ryhmäsadutus (Liite 6: Ryhmäsadutus 1) koostui jokaisen lapsen yksittäisistä lauseista, eikä sadussa ollut havaittavissa yhtenäisyyttä. Jokainen lapsi kertoi sadutuksen aikana yksitellen, mitä pelkäsi tai mitä oli tehnyt vapaa-ajallaan. Sadussa esiintyi fiktiivisiä pelonkohteita, kuten aaveita ja lohikäärmeitä. Havaitimme, että lapsia pelottavat asiat myös kiinnostivat heitä ja he halusivat tutustua asioihin lähemmin. Viidestä kuuteen vuotiailla lapsilla mielikuvitus on todella voimakas, mikä näkyi lasten tuottamassa sadussa. Kirmanen (2000) on omassa tutkimuksessaan nostanut esille sen, että mielikuvituksen tuottamat pelot ovat yleisiä tämän ikäisillä lapsilla.

Sadutuksen idea tuli lapsille tutuksi, mutta lapset eivät kertoneet sadussa peloistaan. Sadut käsittelivät pääasiassa arkipäiväisiä tilanteita, mutta niistä oli havaittavissa joitakin lapsia

pelottavia asioita. Emme missään nimessä olleet tyytymättömiä lasten hienoihin satuihin, mutta huomasimme harmistuvamme, kun sadut eivät käsitelleetkään pelkoja. Ajattelimme kuitenkin, että Sudenpentujen lapset ovat vielä niin pieniä ja sadutus toimintana vierasta, joten olimme tyytyväisiä kaikkeen. Ehkä tämä toiminta, jota nyt lasten kanssa teimme, auttaa heitä puhumaan peloistaan jatkossa. Lapsiryhmässä voidaan alkaa käyttää samoja toimintamalleja, kuin mitä me käytimme oman projektimme aikana.

Yksilösadutuksessa lapset kertoivat ystäviensä kanssa leikkimisestä ja viidakon elämästä. Vain yhdessä yksilösadussa (Liite 7: Yksilösadutus 1) oli selkeästi havaittavissa pelon elementtejä. Lapsi kertoi pelkäävänsä napatuksi tulemista. Vaikka nappaaja oli fiktiivinen hahmo, oli lapsen pelko aivan todellinen.

Tyttö 4v.: ”Että mä tykkään kyllä, jos aave nappaa mut. Että mä pelkään, jos joku lintu nappaa mut, jos mä olin vauvana, kun mä olin ihan pikkunen. Tää on loppu.”

Havainnoiva työntekijä kertoi jo ensimmäisen toimintakerran päättyessä ottavansa puhekepin käyttöön lapsiryhmässä ja viikon aikana puhekeppiä oli kuulemma käytetty ahkerasti. Lapset muistivat puhekepin idean ja olivat tarkkailleet pelkosäkkiäkin viikon kuluessa. Opinnäyte-työmme tavoitteisiin oli kirjattu, että pyrimme helpottamaan pelkojen käsittelyä päiväkodissa. Puhekeppi oli selkeästi noussut tälle ryhmälle toimivaksi toimintamalliksi.

Osa lapsista piti toimintakerran leikeistä, mutta osa lapsista olisi toivonut jotakin vauhdikkaampaa. Edellisellä kerralla lapset antoivat vain vihreitä hymynaamoja, mutta tällä kerralla kaikki hymynaamat olivat käytössä. Saimme toiminnasta palautteeksi niin vihreitä, keltaisia kuin punaisiakin hymynaamoja.

Tyttö 5v.: ”On ollu kivaa, koska on saatu kertoa niitä satuja.”

Poika 5v.: ”Tylsää, ku otettii hernepussit pois.”

4.3 Kolmas toimintakerta: Sudenpennut

Huomasimme alustavassa suunnitelmassa pienen ongelman jo ennen ohjauksen alkua (Liite 3). Tila, jossa ryhmää ohjasimme, oli niin pieni, ettei siellä voinut toteuttaa suunnittelemaamme Peikon aarteet -leikkiä. Leikin ideana oli hakea peikon pesästä aarteita ilman, että peikko onnistui koskemaan aarteen hakijaan. Tämantyyppinen leikki vaati ison tilan, jossa lapset

pääsevät juoksemaan. Otimme käyttöön neljännelle toimintakerralle suunnittelemamme leikin Koske keltaista, jossa ideana oli koskea esineitä, jotka olivat samanvärisiä ohjaajan valitseman värin kanssa.

Pelot olivat mukana toiminnan jokaisessa osassa. Koske keltaista -leikin lopulla keskustelimme lasten kanssa siitä, mihin emme haluaisi koskea. Jokainen keksi jonkin asian, johon ei missään nimessä halua koskea ja kaikki osasivat perustella vastauksensa. Useissa perusteluissa lapset toivat esiin sen, etteivät koskisi jotakin asiaa, koska se on pelottava. Ilmaisuleikissä lapset puolestaan esittivät asioita, joita ihmiset voisivat mahdollisesti pelätä.

Kuva 5: Ilmaisuleikissä esitettiin muun muassa lintuja

Edellisellä toimintakerralla sadutimme kolme lasta: tällä kertaa ne lapset, jotka eivät edellisellä kerralla ehtineet kertoa omaa satuaan. Lisäksi jokainen lapsi sai kertoa vielä toisen sadun. Oli mielenkiintoista huomata, että lasten ensimmäiset sadut käsittelivät pelkoja, mutta toiset sadut käsittelivät täysin eri asioita, kuten kesäloman tapahtumia tai syntymäpäiväjuhlia. Mielestämme tämä kertoi lasten kuulluksi tulemisen tarpeesta. Lapsilla on selvästi kova tarve saada kertoa omista asioistaan kahden kesken aikuisen kanssa.

Yksi lapsista kertoi tarinan, jonka oli kertomansa mukaan kuullut ystävältään (Liite 7: Yksilösadutus 4). Tarinan muodosta saattoi kuitenkin päätellä, että pelko oli lapsen oma. Lapsi pelkäsi tarinan perusteella yksin jäämistä. Pelko oli todella konkreettinen ja meidän mielestämme tuntui oudolta, että alle kouluikäinen joutui pelkäämään jäävänsä yksin. Toisaalta Kirmanen (2000) on todennut tutkimuksessaan yksin jäämisen olevan yksi tämän ikäisten lasten suurimpia pelkoja ilman, että pelkoon olisi todellista syytä.

Poika 5v.: ” Mä olen kuullu sellasesta pelosta. Mun kaveri on kertonut, että

mä rupeen pelkäämään, jos mä oon yksin kaupassa tai kotona. Mmmm... En mä muista enää sitä. Loppu siihen.”

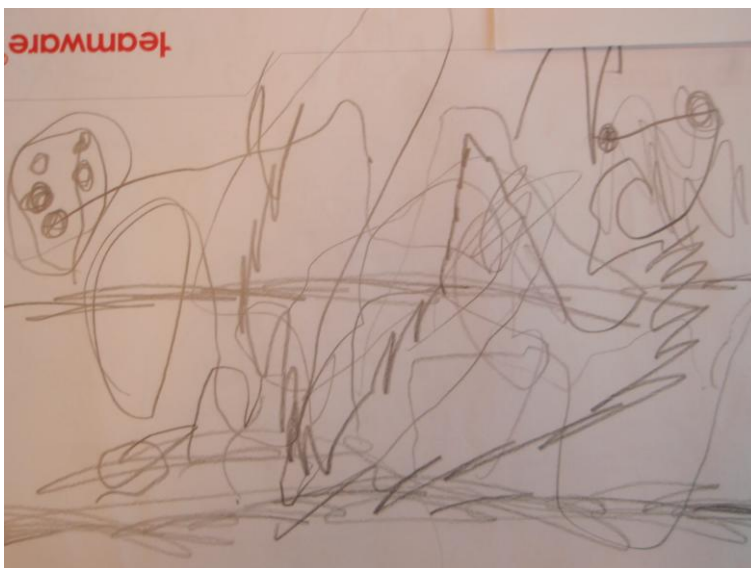
Toinen lapsi kertoi sadussaan painajaisunestaan (Liite 7: Yksilösadutus 5). Satu alkoi pohjustuksella pelottavaan tilanteeseen johtaneista tapahtumista. Lapsi kertoi olleensa mökillä uimassa ja leikkimässä. Tämän jälkeen hän kertoi menneensä nukkumaan ja nähneensä painajaisunta. Lapsi kertoi lopuksi heränneensä ja menneensä isänsä luokse hakemaan turvaa. Painajaisunista johtuvat pelot ovat Kirmasen (2000) mukaan yleisiä. Alle kouluikäisillä on Korhosen (2008) mukaan tarve saada sosiaalista tukea pelkojen hallinnassa. Tarinan mukaan tämäkin lapsi haki turvaa vanhemmastaan.

Kolmas yksilösatu kertoi sekä fiktiivisistä että konkreettisista peloista (Liite 7: Yksilösadutus 6). Lapsi kertoi pelkäävänsä haamuja, haamuvarjoja sekä haamulinnaa. Lisäksi hän kertoi pelkäävänsä yksinoloa, ukkosta ja suurihampaisia kaloja. Näiden pelkojen perusteella lasta pelottivat mielikuvituksen tuotteet, kovat äänet ja yksin jääminen. Sadussaan lapsi kertoi pelkäävänsä omaan huoneeseen yksin jäämistä. Pohdimme, liittyisikö yksin jääminen ja mahdollinen pimeän pelko siihen, että lapsen mielikuvitus alkoi tuottaa fiktiivisiä pelon kohteita pimeässä.

Tavoitteiden suhteen onnistuimme hyvin. Lapset puhuivat peloistaan koko ajan enemmän ja tuntui siltä, että heidän oli helpompi käsitellä niitä. Kuten aikaisemmin pohdimme, oli toiminta alkusysäys lapsille.

Tyttö 5v.: ”Mä pelkään, jos mun kotiin jotkut pahat noidat valtaa eläinten kodin.”

Poika 5v.: ”Tässä on Krista ja minä maan alla. Tossa on roistoja ja jättiläisiä. Tossa mä hyppään ja mä ammun roistoja pommeilla.”

Kuva 6: Roistoja ja jättiläisiä ammutaan pommeilla

Tällä toimintakerralla havaitsimme oppineemme toisiltamme, vaikkakin melko huomaamatta. Draama on nivoutunut leikkeihin ja sadutusta on saanut harjoitella paljon. Huomasimme myös, että jos olimme itse ohjauksen aikana innostuneita ja myönteisiä, niin lapset jaksoivat keskittyä paremmin ja olivat aktiivisemmin mukana toiminnassa. Positiivinen suhtautuminen siis tarttui.

Oli mielenkiintoista huomata myös, kuinka paljon esimerkiksi istumapaikka tai vierustoveri vaikuttaa lasten käyttäytymiseen. Tällä toimintakerralla vaihdoimme aikaisemmin käytössä olleet säkkituolit patjoihin. Lasten oli mielestämme helpompi istua omilla paikoillaan, kun istuimeen ei ollut enää mahdollista ”upota”. Lisäksi istutimme lapset tyttö-poika-tyttö-poika-järjestykseen, joten lasten välinen kuiskiminenkin vähentyi.

Jäimme odottamaan seuraavaa toimintakertaa todella positiivisin mielin. Odotimme innolla tulevaa maalaamista, sillä olimme huomanneet piirtämisen olevan todella otollinen hetki lasten pelkojen käsittelylle. Kun huomio kohdistui johonkin muuhun kuin itse lapseen, lapset kertoivat avoimemmin omista peloistaan. Pelosta puhuminen tuntui olevan paljon helpompaa, kun pelko oli siirretty paperille.

Piia: ”Mä piirsin tälläsen hirviön tai peikon. Et mua vähän nää pelottaa.”

Poika 5v.: ”Niit voi nähdä pahoissa unissa.”

Poika 5v.: ”Ei niit tarvii pelätä, ku ei ne oo olemassa.”

Lapsilta saimme vain hyvää palautetta. Lapset pitivät kaikista leikeistä ja piirtäminen oli kaikkien mieleen. Sadutus oli lapsille uutta, mutta lapset olivat todella innokkaita tarinankertojia ja halusivat päästä sadutettaviksi useamman kerran toiminnan aikana. Onneksi suunnitelmamme olivat niin väljiä, että meillä oli aikaa saduttaa kaikki lapset kahteen kertaan.

Tyttö 5v.: ”Siks oli kivaa, ku sai leikkiä sitä eläinleikkiä.”

Poika 5v.: ”Koska me esitettiin niitä eläimiä ja me piirrettiin ja oltiin sitä leikkii, mis sanottiin väri.”

Poika 5v.: ”Se oli tosi kiva, kun sai kertoa niitä satuja. Vähän tylsää oli, ku piti esittää eläimiä.”

4.4 Neljäs toimintakerta: Sudenpennut

Olimme tällä toimintakerralla eri tilassa kuin aikaisemmin. Tila oli sopivampi maalaukselle, koska tilassa oli pöytäryhmiä. Mielestämme oli luonnollista aloittaa toiminta maalaamisella, sillä kaikki maalausvälineet olivat jo esillä (Liite 4). Lapset saivat maalata rauhassa ja käyttivätkin suurimman osan toimintakerrasta kertomiensa satujen kuvittamiseen.

Päiväkodissa oli flunssaepidemia, joten kato oli käynyt myös meidän lapsiryhmässämme. Alkuperäisestä kokoonpanosta oli paikalla vain kaksi lasta, joten saimme mukaan kolme vierailijaa. Vierailijat sopeutuivat hyvin ryhmäämme ja olivat tietoisia, miksi olivat mukana toiminnassamme ja mitä oli tarkoitus tehdä. Vierailivat lapset olivat valmiita tuomaan pelkojaan esille, vaikka emme olleet aikaisemmin heitä tavanneetkaan. Lapset olivat ilmeisesti puhuneet ryhmässä siitä, mitä teimme heidän kanssaan.

Olimme aikaisemmilla toimintakerroilla huomanneet, että otollisin hetki pelkojen käsittelyyn oli toiminnan loppupuolella, kun lapset piirsivät pelkojaan paperille. Huomion kohdistuessa muualle, kuin suoraan lapseen, lapset uskalsivat tuoda pelkojaan esiin. Pelosta oli selvästi helpompi puhua, kun teki jotakin muuta samalla. Vaikka lasten pelot olivat usein toistuvia ja samoja usealla toimintakerralla, nousi pelko aina uudelleen esiin. Lapset pudottivat pelkosäkkiin samat pelot kerta toisensa jälkeen. Tuntui siltä, että lasten pelot olivat niin suuria ja niistä puhuttiin niin vähän, että samoja pelkoja oli käsiteltävä useaan kertaan.

Kuva 7: Haamulinna, mansikoita ja luola

Tyttö 5v.: ”Mä pelkään haamulinnaa. Haamulinna. Täällä alhaalla on mansikoita ja täällä alhaalla on luola. Hyvikset on laittanu keppejä haamujen päälle.”

Poika 5v.: ”Mun isi on sodassa. Mä pommitan mun tykillä noita pahiksia pois.”

Meitä jäi harmittamaan, ettemme voineet käyttää vierailijoiden tuotoksia työssämme, sillä meillä ei ollut heidän vanhempiensa suostumusta. Myös lasten kertoma ryhmäsatu jäi arviointiaineistomme ulkopuolelle, sillä meillä ei ollut vierailevien lasten vanhempien suostumusta lasten osallistumisesta opinnäytetyömme toiminnalliseen osuuteen. Aloimme pohtia myös sitä, oliko eettisesti oikein, että otimme ryhmäämme lapsia ilman vanhempien lupaa. Toisaalta vierailijoiden mukaan ottamista ehdotettiin päiväkodin puolelta. Jälkeenpäin ajatellen olimme voineet kieltäytyä ottamasta vierailijoita toimintaan mukaan eettisiin syihin vedoten ja ohjata intensiivisen toimintakerran vain kahdelle paikalla olleelle lapselle.

Lasten pelkoja käsiteltiin tällä toimintakerralla todella perusteellisesti. Pelkoteema kulki läpi ohjauksen. Huomasimme myös, että lapsille oli alkanut kehittyä tapoja tulla toimeen pelkonsa kanssa. Lapset totesivat usein pelottavien asioiden olevan vain mielikuvitusta, jolloin niitä ei tarvinnut pelätä. Heidän pelkäämiään asioita ei useinkaan ollut oikeasti olemassa. Saman tavan tulla toimeen pelon kanssa on huomannut Korhonen (2008).

Piia: ”Mä pelkään ampiaisia ja kaikkia pistäviä ötököitä. Mua pelottaa, että ne pistää mua, kun se sattuu se pistäminen.”

Poika 5v.: ”Ei ne pistä, jos ei hosu niitä.”

Jäimme odottamaan viimeistä toimintakertaa tämän ryhmän kanssa innolla, mutta olimme myös haikeita. Olisi ollut hienoa nähdä tämän ryhmän kehitystä pitemmällä aikavälillä. Sudenpentujen ryhmä kehittyi mielestämme paljon ottaen huomioon toimintakertojen määrän. Toiminnan alkaessa lapset vakuuttivat meidät siitä, etteivät he pelänneet mitään. Toiminnan lopulla lapset olivat kuitenkin tuoneet esiin useita pelkojaan ja käsitelleet niitä monipuolisesti. Lapset käsittelivät pelkojaan muun muassa piirtämällä ja näyttelemällä. Lisäksi lapset kertoivat omilla saduissaan erilaisista peloista.

Lapsilta saimme jälleen kerran hyvää palautetta. He tuntuivat pitävän Pelkosäkkikerhosta ja kokivat toiminnan hyödylliseksi, sillä palaute oli aina positiivista. Palautteessa korostuivat kuitenkin itse toiminnat, pelkoja ei juurikaan mainittu.

4.5 Viides toimintakerta: Sudenpennut

Päiväkodin henkilökunnalta tuli toive saada lasten tuotokset koko muiden lasten sekä vanhempien nähtäväksi. Tästä saimme idean koota lasten maalaukset ja sadut yhdeksi kokonaisuudeksi (Liite 5). Ennen taidenäyttelyn kokoamista luimme jokaisen lapsen pelkosadut ääneen ja jokainen sai muistella, mikä satu oli kenenkin ja millaisia satuja ryhmä kertoi toimintakertojen aikana. Saimme aikaan hienon kokoavan teoksen, joka toi esiin toimintamme ytimen.

Kuva 8: Pelkosäkkikerhon tuotoksia

Mielestämme onnistuimme saamaan toimintakerroille kokoavan päätöksen. Olimme ennen toiminnan alkua kirjoittaneet kirjeen pelkomestari Popelius Pölkkykyseltä (Liite 8). Kirjeessä pelkomestari pyysi lapsilta pelonhallintakeinoja, joiden avulla voisi taikoa muiden lasten pelkoja pienemmiksi. Pelkomestarilta saatu kirje innosti lapsia ja heillä oli heti ideoita, joita lähettää pelkomestarille. Vaikka pelonhallintakeinot eivät olleet konkreettisia, vaan kietoutuivat satumaailman ympärille ja taikuuteen, niin lapset kuitenkin kokivat pelkojensa kutistuneen ja tulleen vähemmän pelottaviksi.

Piia: ”Tuntuuko, että ne teidän pelot on kutistunu? Tai onko ne tullu pienemmäks?”

Kaikki: ”Joo!”

Tyttö 4v.: ”Katotaan. Ehkä ne on. Ehkä me voidaan kurkistaa säkkiin.”

Toiminnan lopuksi lapset saivat aikaisemmillä toimintakerroilla piirtämänsä pelot tutkittavikseen. Kun piirustuksia oli hetken aikaa tutkittu, laitoimme kuvat kasoiksi lattialle. Jokainen lapsi kävi oman kasansa päälle seisomaan ja yritimme pelkolorua toistamalla pienentää pelkoja.

Kuva 9: Pelkojen pienentämistä

Krista: ”Miltä tuntuu, tapahtuko niille peloille mitään?”

Poika 5v.: ”Litisty sinne.”

Tyttö 5v.: ”Mä en pelkää yhtään. Ne kutistu.”

Kuten yllä olevista sitaateista käy ilmi, lapset kokivat, että heidän pelkonsa oli kuultu ja niistä puhuminen oli auttanut käsittelemään pelkoja. Lapset olivat sitä mieltä, että peloista puhuminen oli kivaa ja tuntui hyvältä. Ainoastaan yksi lapsi oli sitä mieltä, että peloista puhuminen tuntui huonolta. Voisiko tämä johtua siitä, että lapsen pelot olivat niin suuria, että niiden käsittely tuntui ahdistavalta? Toisaalta kyseinen lapsi pelkäsi monia asioita, mutta hänellä ei tuntunut olevan keinoja hallita niitä. Vaikka peloista puhuminen tuntui tästä lapsesta huonolta, toivoimme, että ohjaamastamme toiminnasta oli hänelle kuitenkin hyötyä. Toivottavasti lapsi koki toimintamme turvalliseksi ja pystyimme olemaan hänelle turvallisia aikuisia.

Lapsiryhmä oli saamamme palautteen mukaan saanut paljon uusia toimintamalleja meidän toiminnasta. Aikaisemmissa arvioinneissa mainittu puhekeppi oli edelleen ryhmän käytössä. Lisäksi työntekijät toivoivat voivansa hyödyntää pelkopiirustuksia ja valokuvia lasten henkilökohtaisissa kasvunkansioissa. Asiasta tuli mielestämme keskustella vielä lasten kanssa. Jos lapset tulevaisuudessa haluavat piirtämänsä pelot omiin kansioihinsa, ne voi sinne laittaa. Kirje pelkomestarille osoittautui hyväksi lopetukseksi toiminnan kannalta. Lapset olivat todella innoissaan ja havainnoiva työntekijä halusi jatkaa toimintaa lasten kanssa tulevaisuudessa. Työntekijä otti pelkomestarin nimen ja osoitteen, sekä mestarin apulaisen nimen ylös, jotta voi hyödyntää luomaamme henkilöä myöhemmin.

Lasten vanhemmat olivat pitkin toiminnan etenemistä kyselleet, mitä kaikkea toiminnan aikana oli tehty. Päätimme tehdä toiminnasta lyhyen yhteenvedon, joka laitettiin päiväkodin seinälle kaikkien nähtäväksi. Näin vanhemmat pääsivät osallisiksi opinnäytetyömme toteutukseen ja saivat kuvan siitä, mitä kaikkea ohjaamamme toiminta piti sisällään.

Kaiken kaikkiaan meille jäi todella positiivinen ja onnistunut olo toiminnasta Sudenpentujen kanssa. Lapset olivat myös omassa palautteessaan tuoneet esiin positiivisia asioita ja he olivat selvästi pitäneet järjestämästämme toiminnasta. Havainnoiva työntekijäkin kertoi, että toiminnasta keskusteltiin myös toimintakertojen välillä ja toiminta oli tehty näkyväksi myös muulle ryhmälle. Lapsiryhmän aikuiset olivat kannustavia ja meille tuli tunne, että opinnäytetyöstämme oli heille hyötyä.

Poika 5v.: ”Tääl oli kivaa, ku me saatiin tehdä kaikkea. Kaikki oli kivaa ja kun tuli lähetys.”

Poika 5v.: ”Kaikki. Ku me näyteltiin tavaroita ja satuhahmoja. Oli kiva, ku sai kertoa satuja.”

*Tyttö 5v.: ”Kaikki oli kivaa, mutta mul-
la oli erityisen hauskaa kierittää sitä
lankakerää ja maalata. Se oli kaikkein
parasta.”*

*Poika 5v.: ”Ku piti esittää eläimiä. Se
oli tylsää.”*

Kuva 10: Pelkosäkki suljettiin viimeisen kerran

4.6 Ensimmäinen toimintakerta: Vauhtarit

Vauhtareiden lapsiryhmä olivat ensihetkestä lähtien todella innoissaan mukana. Lapset kertoivat avoimesti peloistaan ja heillä oli jo valmiina keinoja, joilla hallita pelkoja. Yllätyimme siitä, miten rohkeasti lapset uskalsivat avautua meille, vaikka emme olleet aikaisemmin tavanneet toisiamme.

*Tytöt 6v.: ”Mä pelkään ukkosta. Ja mä
pelkään salamoita.”*

*Poika 6v.: ”Mä pelkään autoja, ku ne
ajaa kovaa vauhtia.”*

*Tyttö 6v.: ”Mä pelkään, jos on yksin ja
jos on kaappi. Sieltä kaapist tulee haa-
mu.”*

Meidät yllätti myös se, että lapsilla oli jo paljon keinoja hallita pelkojaan. Pelonhallintakeinot olivat hyvin samankaltaisia, kuin Korhosen (2008) tutkimuksessa lasten tv-ohjelmiin liittyvistä peloista esiin nostetut tavat hallita pelkoja. Kirmanen (2000) on myös pohtinut väitöskirjassaan Lapsi ja pelko hyvin samankaltaista pakenemis- ja välttämiskäyttäytymistä.

Poika 6v.: ”Mua helpottaa se, että saa vähän rauhottua.”

Poika 6v.: ”Mä meen ulos, jos mä oon yksin kotona. Sitte mä meen pimpottaa kaverille.”

Tyttö 6v.: ”Että mä meen mun äitin viereen.”

Poika 6v.: ”Että mä en ees uskaltanu kattoo yhtään ja mä laitoin kädet silmille. Sitte auttaa, et jos hokee kovaa; Olet vain harhakuva! Olet vain harhakuva! Vain pelkkää harhaa!”

Jätimme Kun pelottaa -kirjan pois toiminnasta. Toisaalta tämä ei haitannut, sillä lapset tuottivat itse paljon keskustelua. Meitä jäikin mietityttämään, jäikö pelkoja enää jäljelle. Lapset kertoivat niin paljon, että pelkäsimme, ettei kerrottavaa riitä enää muille toimintakerroille. Tämän ryhmän kanssa voimmekin keskittyä enemmän pelonhallintakeinoihin ja tapoihin, joilla pelkoja voi käsitellä, kuin itse pelkoihin.

Mielestämme oli tärkeää antaa tilaa lasten omalle keskustelulle. Kun lapset tuottivat paljon puhetta, emme halunneet häiritä heidän omaa pohdintaansa, vaan antaa aikaa ja tilaa vapaalle keskustelulle. Näin lapset saivat kokemuksen siitä, että heitä kuunneltiin, heidät otettiin tosissaan ja heidän ajatuksensa olivat tärkeitä.

Pelot tulivat todella hyvin käsitellyiksi heti ensimmäisellä toimintakerralla. Varmistimme vielä ohjauksen päättyessä, että jokainen oli saanut kertoa sen, mitä halusi ja että halusiko joku lapsista lisätä aikaisemmin kertomaansa vielä jotakin. Varmistimme myös sen, oliko lapsille jäänyt mieleen pelonhallintakeinoja. Lapset olivat sitä mieltä, että kaikki tarvittava oli saatu sanottua ja pelonhallintakeinotkin tuntuivat olevan hyvin lasten muistissa.

Lapset ottivat heti omakseen puhekepin, jonka esittelimme heille. He tarttuivat heti innokkaasti toimintaideaan. Lapsia ei tarvinnut ohjeistaa puhekepin käytössä kovinkaan paljon, vaan he osasivat esimerkiksi vaihtaa vuoroja itse. Muiden huomioiminen ja rauhassa kuunteleminen luonnistuivat lapsilta kovin automaattisesti. Meistä tuntui, että vain vuoden ikäerolla lapsissa oli nähtävissä selvä ero oman vuoron odottamisen suhteen.

Toiminnan lopussa tapahtunut pelkojen piirtäminen tapahtui nopeammin, kuin ensimmäisen ryhmän kanssa (Liite 1). Meidän mielestämme piirtäminen oli hyvä ja selkeä päätös toiminnalle ja lapset tuntuivat pitävän piirtämistä mielekkäänä. Tämän takia pidimme siitä kiinni jatkossakin. Koska piirtämiseen meni Vauhtareiden kanssa vain vähän aikaa, ehdimme keskustella lasten kanssa heidän peloistaan pidemmän aikaa. Keskustelemisen jälkeen suljimme lasten piirtämät pelot pelkosäkkiin pelkolorun (Liite 9) saattelemana.

Kuva 11: Pelkojen piirtämistä

Poika 6v.: ”Mä piirsin tälläsen. Mä pelkään zombininjaa.”

Poika 6v.: ”Nää on tälläsii muumioita ja ne puhuu jotain, mitä mä en ymmärrä.”

Tyttö 6v.: ”Tääl on lepakko tääl ikkunassa. Ja haamuja tääl verhojen takana. Ja sit tos oon mä tuol sängyssä. Ja mun äiti on tossa.”

Saimme lapsilta positiivista palautetta ensimmäisestä toimintakerrasta. Kaikkien mielestä teimme kivoja asioita. Monet halusivat kuitenkin kertoa myös siitä, millainen olo oli ollut

edellisenä iltana tai aikaisemmin aamulla, jolloin esiin nostettiin myös surullisia naamoja. Ennen pelkojen piirtämistä, kysyimme lapsilta, saako heidän piirustuksiaan liittää heidän kasvunkansioihinsa. Kaikki lapset antoivat luvan tuotosten käyttämiseen tässä tarkoituksessa, jolloin myös vanhemmat näkevät, mitä olemme lasten kanssa tehneet. Pienten ryhmän kanssa tekisimme jälkepäin ajatellen samoin, sillä viimeisellä ohjauksella heidän kanssaan kävi ilmi, että kasvattajat halusivat laittaa työt lasten kasvunkansioihin. Mielestämme tähän olisi ollut tärkeää pyytää lupa lapsilta etukäteen. Näin lapsille ei olisi tullut yllätyksenä, että kuvia tulataisiin näyttämään myös vanhemmille. Myös mahdollinen häpeän tunne olisi ollut mahdollista välttää keskustelemalla asiasta lasten kanssa heti toiminnan alussa.

Krista: ”Mä nukuin jostain syystä vähän huonosti viime yönä, ni siks annoin tän hymynaaman. Mut must oli kuitenkin tosi kiva tulla tänne päiväkotiin ja tutustua teihin ja olla tääl pelkosäkki-kerhossa.”

Tyttö 6v.: ”Mäkin nukuin myös huonosti, kun oli huoneessa pimeetä ja mä pelkäsin.”

Poika 6v.: ”Ku mä aamulla heräsin, ni oli vähän tylsää. Mut ku mä tulin tähän pelkosäkki-kerhoon, ni oli ihan kivaa.”

Poika 6v.: ”Kotona ei oo kauheesti kavereita, mut tääl o, ni se on kivaa.”

Havainnoivalta työntekijältä saimme myös hyvää palautetta. Otimme hänen mielestään jokaisen lapsen hyvin huomioon ja olimme intensiivisesti läsnä ohjauksessa. Hän jäi pohtimaan lasten avointa mukana oloa. Hän kertoi, että haluaa kiinnittää toimintakertojen aikana huomiota erityisesti yhteen lapsista ja seurata tämän avautumista toiminnan edetessä. Jäimme odottamaan seuraavaa toimintakertaa todella innoissamme. Halusimme nähdä, mihin ryhmä kehittyisi ja mitä lapset tuottaisivat toiminnan edetessä.

4.7 Toinen toimintakerta: Vauhtarit

Odotimme toista ohjauskertaa Vauhtareiden kanssa innolla. Jouduimme ennen toiminnan aloittamista muuttamaan suunnitelmaa (Liite 2). Tarkoituksenamme oli lukea Kun pelottaa-kirja ja jättää alun lankakerällä toteutettava tutustumisleikki pois. Jouduimme myös jättämään yksilösadutukset pois tältä toimintakerralta. Lapset tuottavat niin paljon keskustelua, että ryhmäsadutukseen kului suurin osa toiminta-ajasta. Päätimme siirtää yksilösadutukset seuraavalla toimintakerralle.

Tämänkertaisessa toiminnassa onnistui ehdottomasti ryhmäsadutus. Verrattuna Sudenpentujen ryhmäsatuun Vauhtareiden ryhmäsadusta tuli yhtenäisempi. Vauhtareiden satu kertoi kolmesta oravasta, jotka lähtivät etsimään onneaan (Liite 6: Ryhmäsadutus 2). Sadussa oravat joutuivat napatuiksi vankilaan, jota vartioivat zombi ja aave. Sadussa oli vauhtia ja paljon vaarallisia tilanteita. Tässä sadussa oli nähtävillä monien konkreettisten asioiden pelkoa. Mielestämme sadussa oli havaittavissa pelkoja liittyen vanhemmista eroon joutumiseen (oravat joutuvat napatuiksi vankilaan), pimeään (orava joutui häkkiin, jossa oli pilkkopimeää) ja takaa-ajetuksi tulemiseen (haamut ja zombit jahtaavat paenneita oravia). Toisaalta pelot liittyivät myös fiktiivisiin asioihin, kuten zombeihin ja aaveisiin.

Toimintakerran lopulla osa lapsista piirsi samoja pelkoja kuin edelliselläkin kerralla ja osa piirsi pelkojaan niiden pelottavuusjärjestyksessä. Näimme samojen pelkojen piirtämisen positiivisena asiana, sillä lapset selvästi prosessoivat omia pelkojaan. Emme kuitenkaan kiellä, etteivätkö myös muut lapset käsittelisi pelkojaan. Onhan pelkojen järjestäminen pelottavuusjärjestykseenkin pelkojen prosessoimista. Lapset itse kokivat piirtämisen toimivana keinona pelkojen käsittelyyn ja heidän mielestään se oli tehnyt pelot vähemmän pelottaviksi.

Piia: ”Tuntuuko teistä, että tää piirtäminen auttaa teitä? Että onko ne teidän pelot pienentyneet tai hävinneet, kun ne on saanu piirtää?”

Kaikki: ”Joo!”

Poika 6v.: ”Multa ainakin on jo kaks pelkoa hävinny.”

Toimintakerran jälkeen pohdimme omia roolejamme sadutuksessa. Sadutuksessa on tarkoituksena lasten kuunteleminen. Lapsille annetaan lupa kertoa juuri sellainen satu, kuin he haluavat ja aikuinen kirjoittaa sadun muistiin juuri niin, kuin lapsi on sen kertonut. Me jouduimme

kuitenkin rajoittamaan lasten kerrontaa aikataulun takia. Jokainen lapsi sai kertoa kaksi kertaa oman osansa satuun. Toisella kierroksella meidän oli ohjaajina pyydettävä lapsia päättämään satu, sillä ennalta sovimamme yhden tunnin aikaraja oli täyttymässä.

Toiminnan jälkeen pohdimme toiminnan ennakoimattomuutta. Vaikka olimme ohjanneet toimintakerrat jo yhdelle ryhmälle, muuttui jokainen suunnitelma vielä uudenkin ryhmän kanssa. Totesimme, että meidän oli oltava itsellemme armollisia tämän suhteen. Halusimme toteuttaa toimintaa ryhmästä käsin ja heidän tarpeisiinsa vastaten. Meidän täytyi hyväksyä se, että vaikka olimme tehneet alustavat suunnitelmat, emme aina ehdi tehdä kaikkea ja osa toiminnasta on siirrettävä seuraavaan toimintakertaan tai jätettävä kokonaan pois. Ensimmäisen ryhmän kanssa yritimme vielä noudattaa suunnitelmia ja ohjasimme toimintaa jälkeinpäin ajatellen pienellä kiireellä. Toisen ryhmän kanssa olimme lakanneet noudattamasta suunnitelmia orjallisesti ja pyrimme ohjaamaan ryhmää rauhallisesti. Annoimme ryhmälle aikaa tuottaa asioita ja havaitsimme aikaa jäävän todelliselle lapsen kuuntelemiselle. Joskus tuntui, että tunnelma tilassa oli hyvin tyyni.

Havaitsimme, että rauhallisemmin toteutettu toiminta sopi tälle lapsiryhmälle. Koimme ohjaamamme toiminnan olevan hyvää vastapainoa liikuntapainotteisen päiväkodin vauhdikkaalle arjelle. Jälkikäteen ajateltuna tekisimme toisen ryhmän kanssa samoin ja jättäisimme osan toiminnasta kokonaan pois. Toisaalta koimme pienten ryhmän kanssa, että lapset tarvitsivat vaihtuvaa toimintaa. Jos osa toiminnasta jätettiin pienempien lasten kanssa pois, kysyivät lapset heti, miksi teimme tänään vain näin vähän tai miksi emme leikkineet tänään ollenkaan.

Pelkoja käsitelimme tälläkin toimintakerralla todella kattavasti. Heti toiminnan alusta lähtien lapset tuottivat paljon keskustelua. Meidän mielestämme oli hyvä, että lapset olivat ottaneet toimintamme omakseen ja uskalsivat tuoda pelkojaan esiin. Toiminnasta tuntui olevan lapsille paljon hyötyä. Olimme myös saaneet luotua toimintamenetelmiä, jotka tuntuivat olevan lastenkin mielestä toimivia.

Poika 6v.: ”Oli aika kiva piirtää niitä pelkoja ja sitte oli kivaa tehdä se oma satu. Ja sitte oli kiva kuulla se satu ja kuunnella Ellin satu.”

Tyttö 6v.: ”Mun mielestä oli hauskaa, kun me saatiin kertoa teille se satu ja kun te kerroitte meille sadun.”

Tyttö 6v.: ”Oli hauskaa. Me piirrettii ja sitte oli kivaa, me kerrottiin satuja.”

Havaitsimme, että olimme oppineet toisiltamme toiminnan rauhoittamista. Toisiamme seuraamalla olimme oppineet erilaisia tapoja, joilla rauhoittaa tilanneita ilman, että se tuntui meistä rajoittamiselta. Jos lapsi esimerkiksi piti puheessaan pitkän tauon, kysyimme, tuliko kaikki jo kerrottua ja voiko puhekepin antaa seuraavalle. Näin lapsi tiesi, että joku muu odotti omaa vuoroaan, mutta hänellä oli kuitenkin mahdollisuus sanoa asiansa loppuun, jos jotain oli vielä sanomatta.

Uudeksi työskentelyämme ohjaavaksi periaatteeksi nostimme rauhallisen tunnelman ylläpitämisen. Halusimme pitää kiinni lasten aidosta kuuntelusta ja halusimme antaa lapsille aikaa, jotta he saivat sanottua kaiken tarvittavan. Kun kuuntelimme lasta aidosti, olimme läsnä ja keskityimme kuuntelemaan, mitä lapsi sanoi. Pyrimme ymmärtämään lapsen näkökulmaa. Aidosti kuunnellessamme siirsimme oman näkökulmamme tai sanottavamme myöhemmäksi. (Kupias 2007.)

Poika 6v.: ”Sitten täs on tommosii kaikkii hirviöitä ja zombeja.”

Tyttö 6v.: ”Tässä on kummitus hyökkäämässä muhun.”

Tyttö 6v.: ”No että täs on kummitus mun ikkunan edessä. Täs on äiti ja poikakaveri ja me kiljutaan mun huonees.”

Kuva 12: Kummitus ikkunan takana

Toimintakerran päätyttyä pohdimme lasten pelkoja. Osa lapsista piirsi samoja pelkoja kuin viime viikolla. Mietimme, voisiko yksi pelko olla niin suuri, että lapsi halusi käydä saman pelon joka kerta läpi ja käsitteli tämän yhden pelon pois. Edellisellä kerralla yhden lapsen piirustuksessa haamut olivat verhojen takana ja tällä kerralla haamut olivat ikkunan edessä. Mietimme, kokiko lapsi pelon tulleen näkyväksi ja tiedostiko hän itse pelon tulleen näkyväksi. Tiedostiko lapsi kertoneensa oman pelkonsa ja tarpeensa käsitellä tätä yhtä pelkoa siirtämällä haamut verhojen takaa näkyviin? Näkyikö tämä sama myös pienten ryhmässä, jossa lapset piirsivät usein samoja pelkoja? Toisaalta saman pelon piirtämisen voi nähdä prosessointina. Lapsi pyrkii menemään pelkooan kohti ja pääsemään sen yli.

4.8 Kolmas toimintakerta: Vauhtarit

Kuten toimimme Sudenpentujen kanssa, myös Vauhtareiden kanssa jätimme Peikon aarteet -leikin pois toiminnasta (Liite 3). Aloitimme suoraan saduttamisella ja ilmaisuleikillä. Olimme jo etukäteen ajatelleet, että Vauhtareiden lapsilta tulee pitkiä satuja, joten ensimmäisen leikin jättäminen pois oli tarkoituksellista.

Tällä toimintakerralla toteutuneessa ilmaisuleikissä jokainen lapsi tuli kohdatuksi yksilönä. Leikin aikana kävimme tilan ulkopuolella sopimassa lapsen kanssa esitettävän asian, jolloin jokainen lapsi sai hetken yksin ohjaajan kanssa. Näin tuli varmasti huomioitua lapsen ajatukset ja mielipiteet. Lasten itsemääräämisoikeutta vahvisti se, että lapsi sai itse päättää, mitä halusi muille lapsille esittää.

Kuva 13: Ilmaisuleikissä esitettiin muun muassa zombeja ja hirviöitä

Tällä toimintakerralla jokainen lapsi sai kertoa oman satunsa. Suurimmassa osassa lasten satuja käsiteltiin erilaisia pelkoja. Yhdessä sadussa ei ollut havaittavissa pelon elementtejä. Satu kertoi kolmesta oravasta ja heidän seikkailuistaan päivän aikana. Kahdessa muussa sadussa oli viitteitä pelottaviin asioihin. Molemmat sadut kertoivat fiktiivisistä hahmoista ja näiden seik-

kailuista. Toisessa saduista mainittiin jättiläisen ja pojan riitely, jota sadussa yritettiin selvittää (Liite 7: Yksilösadutus 10). Toinen saduista kertoi puolestaan kolmen oravan seikkailusta (Liite 7: Yksilösadutus 14). Sadussa mainittiin selkeästi, että yksi oravista pelkäsi lepakoita, mutta pelonhallintaan ei tuntunut olevan keinoja.

Kahdessa lasten saduista oli havaittavissa 6-vuotiaille tyypillisiä pelkoja. Tämän ikäisille on tyypillistä, että he pelkäävät läheisilleen tapahtuvan jotakin (Vanhempainnetti). Yksi lasten saduista kertoi tiikeristä, joka karkasi kotoaan (Liite 7: Yksilösadutus 11). Sadussa oli selkeästi nähtävillä lapsen pelko siitä, että tapahtuu jotakin pahaa. Sadussa tiikerin kimppuun hyökättiin ja äiti oli tiikerin kotiin tullessa muuttanut muotoaan. Toisaalta sadussa ilmeni sosiaalisten suhteiden tärkeys. Lapsen sadussa pulaan joutuneen tiikerin pelasti pieni poika.

Kuoleman pohtiminen on tyypillistä esikouluikäisille lapsille. Tässä iässä lapset alkavat ymmärtää kuoleman lopullisuuden. (Vanhempainnetti.) Erään lapsen sadussa kuolema oli läsnä (Liite 7: Yksilösadutus 12). Aluksi satu oli iloinen kuvaus jänisperheen elämästä. Yhtäkkiä tarinan suunta muuttui, kun yksi perheen lapsista tappaa perhosen. Toisaalta lapsi ymmärsi selkeästi syy-seuraussuhteita, sillä perhosen tappanut lapsi joutui sadussa vankilaan.

Lasten piirustuksissa käsiteltiin pelkoja myös tällä toimintakerralla. Jäimme miettimään erään lapsen piirustusta isästään. Hän ei kertonut kuvasta muuta kuin, että siinä olivat hän ja isä. Mietimme, kokiko lapsi isänsä pelottavana vai oliko perheessä tapahtunut muutoksia, mikä olisi voinut nostaa isän keskiöön lapsen mielessä.

Tyttö 6v.: ”Täs on vuoristorata. Mä pelkään korkeita paikkoja.”

Poika 6v.: ”Täs on kato sellanen, et... Et täs on haamuja. Ja täs on tikapuut, ku ne haamut asuu tuol maan alla. Toi haamu meni just hakee tota aarretta, vaik mä olisin halunnu sen.”

Tyttö 6v.: ”Täs on mun isi ja mä.”

Pelkoja käsiteltiin tällä toimintakerralla lähinnä piirustuksissa ja lasten saduissa. Lasten palautteen perusteella se ei kuitenkaan haitannut lapsia; he pitivät toiminnasta muutenkin.

Poika 6v.: ”No ku esitettiin ja piirrettiin pelkoja.”

Poika 6v.: ”Hauskinta oli leikki ja satu. Tai oikeestaan musta oli kaikki hauskaa.”

Kuva 14: Palautteet annettiin hymynaamakortein

Puhekeppi ja pelkosäkki olivat jokaisella toimintakerralla vahvasti toiminnassa mukana ja niiden käyttö onnistui tälläkin toimintakerralla. Tuntui, että lapset kokivat puhekepin ja pelkosäkin tärkeänä osana ryhmää. Tärkeys tuli ilmi lasten halussa palauttaa pelkosäkki ja puhekeppi takaisin ryhmään toiminnan päätyttyä. Saimme paljon positiivista palautetta myös siitä, että lapset saivat piirtää pelkojaan.

Havaitsimme tällä toimintakerralla, että emme ehtineet kovinkaan paljon havainnoida toinen toisiamme. Kun ohjasimme toimintaa, keskityimme vain ohjaukseen. Esimerkiksi toinen meistä sadutti lapsia ja toinen ohjasi ilmaisuleikkiä, joten emme ehtineet seuraamaan toisen tapaa ohjata. Ehkä tämän takia oman henkilökohtaisen tavoitteemme saavuttaminen jäi suurelta osin havaitsematta. Mutta tärkeää oli kuitenkin se, että kiinnitimme tähän huomiota ja löysimme syyn sille, miksi tavoitteet eivät täyttyneet.

4.9 Neljäs toimintakerta: Vauhtarit

Maalaukseen ei tämän ryhmän lasten kanssa kulunut yhtä paljon aikaa kuin Sudenpentujen kanssa, joten päätimme saduttaa ryhmän (Liite 4). Ryhmäsadutusta ohjeistimme lapsille ennen sadutuksen alkua. Kerroimme, että jokainen lapsi sai kertoa oman osansa satuun kaksi kertaa ja muutamaa lausetta käyttäen, jotta pysyimme aikataulussa eikä sadusta tulisi kovin pitkä.

Ryhmäsadutuksessa lapset käsittelivät pelkoja (Liite 6: Ryhmäsadutus 3). Satu päättyi ensimmäisellä kerralla melko pelottavasti, mutta kun annoimme lapsille mahdollisuuden muuttaa

satua tai poistaa siitä jotakin, he muuttivat lopun onnelliseksi. Osa lapsista olisi toisellakin kerralla halunnut jättää tarinan lopun pelottavaksi. Osa lapsista oli kuitenkin jo muuttanut tarinan loppumaan onnellisesti. Koska meille tuli tunne, että tarinan päätöksestä tulisi ryhmässä kiistaa, teimme lasten kanssa yhteisen päätöksen, ettei jo muutettua kohtaa muutetaisi enää takaisin.

Lasten kertomassa sadussa havaitsimme jonkinasteista uhmaa auktoriteetteja kohtaan. Sadussa soitettiin useamman kerran yleiseen hätänumeroon ja lapset yrittivät kääntää sadun suunnan niin, että siinä olisi tehty kaikkea sallitun ja sallimattomuuden rajoissa. Puheluissa kerrottiin olevan hätä, vaikka pelastushenkilöstön saapuessa paikalle mitään hätää ei ollutkaan. Tällainen uhma erilaisia auktoriteetteja ja sääntöjä kohtaan kuuluu 6-7-vuotiaan lapsen kehitykseen (Vanhempainnetti). Sadussa oli uhman lisäksi mukana erilaisia pelon elementtejä. Sadun päähenkilöt joutuivat sekä intiaanien että vahtikoirien hyökkäyksen kohteeksi. Sadussa kerrottiin myös todella raakoja asioita. Satu vilisi seivästämistä ja ihmisryöstämisestä. Kuolema ja toisten ihmisten vahingoittaminen kiinnosti selvästi tätä lapsiryhmää, mikä on tyypillistä tämän ikäisille lapsille.

Kuva 15: Pelkojen piirtämistä

Maalauksissaan lapset käsittelivät aiemmin esiin tuomiaan pelkoja. Jokainen lapsi maalasi oman pelkonsa tai kohtauksen aikaisemmilla toimintakertoilla kertomastaan sadusta. Piirtäminen tuntui olevan lapsille todella tärkeää. Jokaisella toimintakerralla joku lapsista tiedusteli, piirtäisimmekö pelkoja myös tällä kerralla. Lapset kertoivat piirustuksistaan lähes joka kerta minä-muodossa, he kertoivat itse pelkäävänsä piirtämiään asioita.

Poika 6v.: ”Mä kyl pelkään tällästä, jos rosvot hyökkää mun kimppuun. Toi on tosi iso ja niil on pyssyt kädessä. Toi rosvo on naamioitunu mun iskäks.”

Kuva 16: Rosvoja

Poika 6v.: ”Tää kertoo sellasesta pienestä velhosta nimeltä Aadolf. Sil on lohikäärmeen muna, mut se ei tiedä, mikä siit tulee. Tuol se kävelee yksin... Ja sit se muna alkaa kuoriutua. Sit tuol on vankityrmä ja tuol on rosvo. Ja sit yhtäkkiä tuolta hyökkää rosvot... Sit se lohikäärme lähti taistelee ja se velho tuli siit tosi surulliseksi.”

Yksi ryhmän lapsista toi usein esiin, ettei ollut enää kiinnostunut toimintaan osallistumisesta. Hän ei kuitenkaan halunnut jäädä pois toiminnasta, vaan osallistui edelleen aktiivisesti. Koimme, että lapset eivät olleet enää varautuneita meitä kohtaan, vaan kertoivat omia asioitaan rohkeasti ja tuntuivat luottavan meihin. Ehkä yhden lapsen uhma ohjaamaamme toimintaa kohtaan oli hänen tapansa osoittaa, että hän tunsi olonsa turvalliseksi kanssamme.

Toiminnasta saimme positiivista palautetta. Lasten antama palaute ei tällä kertaa liittynyt millään tavoin toimintaan, vaan ennen toimintakertaa tapahtuneisiin asioihin. Havainnoiva työntekijä antoi meille positiivista palautetta toiminnasta. Hän kehui sitä, kuinka mukavaa ohjaamamme toiminta oli ja kuinka hienosti otimme yksilöt huomioon. Havainnoivan työntekijän mielestä annoimme jokaiselle lapselle mahdollisuuden tuoda ajatuksensa ja mielipiteensä julki. Hänen mukaansa annoimme jokaiselle lapselle tasapuolisesti puheenvuoroja ja huomioimme lapset yksilöinä ryhmässä. Mielestämme käyttämämme menetelmät toimivat lasten

kanssa hyvin. Lapset pitivät piirtämisestä ja tuntuivat odottavan sitä. Myös puhekepin idean lapset sisäistivät ja osasivat antaa puheenvuoron sille, jolla puhekeppi oli.

4.10 Viides toimintakerta: Vauhtarit

Viimeisen toimintakerran aloitimme leikkimällä lasten kanssa Ravirata-leikkiä (Liite 5). Leikkiin osallistujat seisovat piirissä ja tekevät laukkaliikettä taputtamalla vuoronperään käsiään yhteen ja reisiin. Leikin ohjaaja antaa osallistujille erilaisia tehtäviä kuten oksa tai este. Ennalta on käyty läpi, mitä minkäkin tehtävän kohdalla tulee tehdä. Esimerkiksi oksan tullessa kohdalle on leikkijöiden mentävä mahdollisimman nopeasti kyykkyyen ja estettä ylitettäessä on hypättävä korkealle ilmaan.

Viimeinen toimintakerta Vauhtareiden kanssa sujui hienosti. Lapset olivat innoissaan Pelkomestarin kirjeestä (Liite 8) ja heiltä löytyi todella paljon erilaisia pelonhallintakeinoja. Ryhmämme lapsilla oli paljon samoja hallintakeinoja, kuin Kirmanen (2000) ja Korhonen (2008) ovat tutkimuksissaan havainneet. Lapset käyttivät paljon aktiivista välttämistä ja hakivat turvaa useimmiten vanhemmistaan tai muista turvalliseksi kokemistaan aikuisista. Lapset piirsivät innolla pelkojaan ja vielä viimeiselläkin kerralla he toivat esiin uusia pelkoja.

Poika 6v.: ”Et täs tulee mun kaikista kammottavin pelko. Et mä yritän varastaa talismaanin Kleopatralta. Talismaanissa on kirous ja mä yritän tuhota sen. Se heittää mun päälle muumioverkkoo ja sit mä muutun muumioks.”

Tyttö 6v.: ”Mul on tällänen, et mä oon yksin kotona koirien kaa. Tuol ikkunas näkyy kuu ja tähdet. Ja äiti nukkuu tuolla. Tos on parvekkeen ovi ja mä pelkään, et sielt tulee joku.”

Poika 6v.: ”Elikä täs on vankila ja tos oon minä. Ja mä oon vankilas. Tos on mun isi vangittuna. Se makaa tos sängylä ja sen kädet on kahlittu selän taakse. Ja tos on jättiläinen, se vartioi meitä, ettei me päästä karkuun.”

Kuva 17: Jättiläisen vankina

Kokosimme aikaisemman toiminnan yhteen pelkomestarin kirjeellä ja kutistamalla pelkoja seisomalla niiden päällä. Vaikka pelot eivät konkreettisesti kutistuneet, eivätkä lapset kokee pelkojensa kutistuvan, jäi meille ohjaajina tunne, että toiminnasta oli hyötyä. Lasten pelot tulivat kuulluksi ja heillä tuntui olevan paljon hyviä keinoja niiden hallitsemiseen.

Kuten Korhonen (2008) tutkimuksessaan toteaa, käyttävät alle kouluikäiset lapset useimmin aktiivista välttämistä ja sosiaalista tukea pelkojensa hallinnassa. Myös meidän lapsiryhmäsämme ilmeni paljon sosiaaliseen tukeen liittyviä pelonhallintakeinoja, kuten asiasta turvalliseen aikuiselle kertominen tai soittaminen. Lapset kertoivat myös, etteivät katsoa pelottavia asioita tai poistuvat pelottavan asian läheltä, eivätkä puhu pelottaville henkilöille. Nämä pelonhallintakeinot olivat selkeästi aktiivista välttämistä.

Yksi lapsista nosti esiin myös kognitiivisen pelonhallintakeinon. Hän kertoi puhuvansa itsekseen ja näin vakuuttavansa itsensä siitä, ettei ole mitään pelottavaa. Lapset käyttivät pelonhallinnassaan myös aggressiivista käyttäytymistä. Lasten saduista kävi ilmi, että lapset olivat valmiita kostamaan kokemansa vääryyden, esimerkiksi vankilaan joutumisen. Vankilasta paettuaan lapset laittoivat usein vanginvartijat telkien taakse. Tällaisen aggressiivisen käyttäytymisen pelonhallintakeinona huomasi myös Kirmanen tutkimuksessaan vuonna 2000.

Poika 6v.: ”Jos on yksin kotona ja ei oo ketään kotona, niin kannattaa vaikka pelata jotain tai katsoa tv:tä.”

Poika 6v.: ”Viimeinen keino on, jos näkee harhaa... Vaik harhahaamun... Voi

sanoo; 'Olet vain harhaa, vain harhaa. Pelkkä harhakuva'."

Piia: "Mitä teidän mielestä kannattaa tehdä, jos tääl päiväkodissa alkaa joku pelottaa?"

Poika 6v.: "Kannattaa kertoa aikuisille."

Kun saavuimme päiväkodille, saimme toiminnasta palautetta erään lapsen vanhemmalta. Hän kertoi toiminnan olevan lapselleen niin tärkeää, ettei tämä suostunut jäämään kotiin, vaikka oli puolikuntoinen ja kärsi silmätulehduksesta. Oli mukavaa kuulla positiivista palautetta vanhempien suusta ja sen perusteella sai kuvan siitä, kuinka tärkeää tällainen toiminta lapsille todellisuudessa on.

Kuva 18: Taidenäyttelyn kokoamista

Lapsilta saimme viimeisellä toimintakerralla hyvää palautetta. Havaittavissa oli pientä harmistusta toiminnan päättymisestä ja lapset kertoivat pitäneensä toiminnasta kokonaisuudessaan. Myös havainnoiva työntekijä oli todella kiitollinen ohjaamastamme toiminnasta. Hän korosti, että toimintamme oli hyödyllistä ja ohjaustamme oli mukava seurata.

Poika 6v.: "Vihree naama, ku ehin just ajoissa tähän pelkosäkkiin. Vähän tuntuu surkeelta, ku tää loppuu."

Poika 6v.: ”Mul meni kotona kaikki hyvin. Pelkosäkin loppuminen ei tunnu oikeen miltään.”

Tyttö 6v.: ”Mä otin tän keltasen naaman, ku mua harmittaa vähän, ku pitää lopettaa tää.”

4.11 Toiminnan yhteenveto

Koko toiminnallisen osuuden aloitimme laatimalla molemmille ryhmille toimintasäännöt yhdessä lasten kanssa. Sääntöihin kirjattiin lapsille itselleen tärkeitä ja heidän sanoittamiaan asioita. Lisäksi kaikki lapset allekirjoittivat yhteiset säännöt ja sitoutuivat näin noudattamaan niitä.

Käytimme toiminnassamme paljon ryhmäleikkejä, sillä halusimme lasten ryhmäytyvän keskenään. Esimerkiksi ensimmäisillä toimintakerroilla leikimme tutustumisleikkejä hernepusseilla. Muilla toimintakerroilla leikimme muun muassa Koske keltaista -leikkiä sekä ilmaisuleikkiä. Suurin osa ohjaamistamme leikeistä oli draamapohjaisia.

Keskustelimme lasten kanssa todella paljon. Keskustelujen tukena käytimme puhekeppiä, josta tuli tärkeä elementti lapsille. Keskustelimme paljon siitä, mitä ihmiset yleensä pelkäävät ja kannattaako kaikkea pelätä niin paljon, jos esimerkiksi tietää pelon kohteen olevan oman mielikuvituksensa tuotetta. Käytimme toiminnan tukena myös muiden lasten pelkoja käyttämällä hyväksemme pelkoja käsittelevää lehtileikettä sekä Kaskisen (2006) satukirjaa Kun pelottaa.

Pelkojen käsittelyyn käytimme myös sadutusta. Molemmille ryhmille teimme kaksi ryhmäsadutusta. Sudenpentujen ryhmän lapset pääsivät kertomaan kaksi yksilösatua, sillä heidän saduttamisensa vei vähän aikaa. Vauhtarit sadutimme kerran. Heidän satunsa olivat pidempiä ja he käyttivät aikaa myös satujen draaman kaaren luomiseen. Sadutuksissa kävi ilmi, kuinka merkittävästi erilaiset näiden kahden ikäryhmän kielelliset valmiudet olivat.

Kuvallista ilmaisua käytimme jokaisella toimintakerralla. Jokaisen toimintakerran lopuksi lapset piirsivät pelkonsa paperille. Pelot esiteltiin lasten niin halutessa muille ryhmän lapsille. Tämän jälkeen pelot suljettiin pelkosäkkiin pelkolorun saattelena. Myös sadutuksessa syntyneet sadut kuvitettiin. Kuvista koottiin taidenäyttely, joka laitettiin esille päiväkodin yhteisiin tiloihin.

Kuva 19: Taidenäyttely

Molempien ryhmien toiminta päätettiin kokoamalla yhteen lasten pelonhallintakeinot. Lapset saivat kirjeen pelkomestari Popelius Pölkkysestä, joka tarvitsi pelonhallintakeinoja kutistaakseen maailman lasten pelkoja. Lapset saivat vastata pelkomestarin kirjeeseen kertomalla hyväksi havaitsemiaan pelonhallintakeinoja. Pelot otettiin hallintaan myös litistämällä pelkopii-rustukset lasten jalkojen alle.

Pääsimme toiminnan aikana vertailemaan eri-ikäisten lasten pelkoja ja pelon hallintakeinoja. Muuttuivatko pelot ja niiden hallinta näin pienellä ikäerolla? Tarvitsimmeko enemmän ja mahdollisesti erilaisia menetelmiä, joilla pelkoja voi käsitellä eri-ikäisten kanssa? Kuinka paljon meidän olisi muutettava toimintaamme? Opimme, kuinka paljon vuoden ikäero vaikutti lasten oppimiseen. Vauhtareiden kanssa keskusteltaessa lapset toivat esiin realistisia pelonhallintakeinoja ja ainoastaan yksi lapsista ehdotti pelkojen pienentämistä taikomalla. Sudenpentujen ryhmässä kaikki lapset olivat sitä mieltä, että pelot taiotaan pienemmiksi, eikä heidän kanssaan noussut esiin realistisia hallintakeinoja. Koimme kuitenkin, että käyttämämme menetelmät sopivat molemmille lapsiryhmille. Näin pienellä ikäerolla lasten taidoissa ei ollut niin suuria eroja, etteivät molemmat ryhmät olisi suoriutuneet ohjaamastamme toiminnasta. Ainoa havaitsemamme ero toiminnan suhteen oli pienempien lasten suurempi tarve vaihtuvaan toimintaan.

Toiminnan päättyessä pohdimme paljon aikataulutusta. Jos otimme toimintakerroilla kaiken toiminnan mukaan, toimimme yli sovitun aikarajan. Aikataulujen sovittelu oli meille opettavaista ja opimme pitämään aikatauluista tiukemmin kiinni. Toisaalta koimme, että meidän oli ymmärrettävä, että toimimme lasten tarpeesta käsin ja lapset olivat meille etusijalla. Emme voineet rajoittaa lasten puhetta tai toimintaa liikaa, jotta lapselle ei olisi tullut tunnetta, ettei hän saanut kertoa asioistaan, eikä hän tullut kuulluksi. Emme kokeneet mielekkääksi lasten puheen rajoittamista vain sen takia, että olisimme ehtineet ohjata kaiken suunnittelemaamme.

Keräsimme toiminnasta palautetta sekä lapsilta että työntekijöiltä. Lapset antoivat palautetta erivärisillä hymynaamoilla ja sanallisesti. Havainnoivat työntekijät antoivat palautetta suullisesti jokaisen toimintakerran jälkeen.

Kuva 20: Meitä ei pelota mikään!

Mielestämme saavutimme opinnäytetyöllemme asetetut tavoitteet hyvin. Mielestämme tämän ikäisille lapsille viisi toimintakertaa pelkojen suhteen oli hyvä alkua. Olisi kuitenkin hyvä, että aloittamaamme toimintaa jatkettaisiin ryhmän muun toiminnan rinnalla. Tämä kertoisi meille siitä, että opinnäytetyömme toiminnallinen osuus oli tärkeä. Lisäksi toiminnan jatkaminen lasten kanssa voisi auttaa ryhmää saavuttamaan sellaisen turvallisuuden tunteen, että lapset voisivat milloin vain kertoa, jos jokin asia pelottaa. Toivoimme, että toiminnan jatkuessa lapset kokisivat oman olonsa niin turvalliseksi, etteivät enää sanoisi; ”Mua ei pelota mikään!

5 Tavoitteiden saavuttamisen arviointi

Opinnäytetyön tavoitteina oli rohkaista lapsia kertomaan omista peloistaan sekä helpottaa pelkojen käsittelyä päiväkodissa. Lisäksi henkilökohtaisena tavoitteenamme oli oppia toisiltamme erilaisesta ohjaajuudesta ja menetelmien käytöstä. Näitä tavoitteita arvioimme lasten ja päiväkodin henkilökunnan antaman palautteen perusteella sekä omien havaintojemme ja oppimispäiväkirjojemme avulla. Arvioinnin tukena toimivat myös toiminnasta otetut valokuvat.

Mielestämme tärkein tavoitteemme oli rohkaista lapsia kertomaan omista peloistaan. Tämän tavoitteen saavuttaminen toteutui hyvin. Lapset kertoivat itse toiminnan aikana, että heidän mielestään pelot kutistuivat. Lapsista oli myös selkeästi nähtävissä pelkojenkäsittelyprosessi, joka eteni koko toiminnan ajan. Esimerkiksi eräs lapsi käsitteli yhtä peloistaan jokaisella toi-

mintakerralla ja viimeisellä tapaamisella hän koki pelkonsa niin sanotusti litistyneen jalkojensa alle.

Ryhmiä toimintaa havainnoivien työntekijöiden palautteen perusteella lapset löysivät rohkeuden puhua omista peloistaan. Viisivuotiaiden ryhmässä eräs lapsi yritti vakuutella sekä itseään että muita siitä, ettei hän pelkää mitään. Havainnoiva työntekijä tiesi kuitenkin, että lapsi pelkää monia asioita, mikä on ilmennyt päiväkodin arjessa. Havainnoijan mielestä oli hienoa, että rohkealta vaikuttava lapsi rohkaistui myöntämään pelkäävänsä.

Tyttö 5v.: ”Mua ei pelota mikään.”

Poika 5v.: ”Ei muakaan.”

Tyttö 5v.: ”Mua pelottaa ukkonen. Ja varjot yöllä.”

Vauhtareiden ryhmän lapset myönsivät heti ensimmäisellä toimintakerralla pelkäävänsä monia asioita. Heille oli saatettu kertoa toiminnasta ennen itse toiminnan alkua. Tämä saattoi vaikuttaa siihen, että lapset olivat pohtineet pelkojaan ennen ensimmäistä toimintakertaa ja he pääsivät käsittelemään niitä heti toiminnan alusta. Pelot esiintyivät jokaisella toimintakerralla pelkopiirustuksissa, mutta muussa toiminnassa pelkojen käsittely jäi isompien lasten osalta melko vähäiseksi.

Olimme omissa havainnoissa pohtineet samoja asioita kuin havainnoivat työntekijät. Myös me huomasimme lapsissa tapahtuneen pelkojen käsittelyprosessin. Koimme, että oma osallistumisemme toimintaan ja esimerkin antaminen auttoi lapsia löytämään rohkeuden puhua omista peloistaan ja käsitellä niitä erilaisin keinoin. Omia pohdintojamme tukivat erityisesti pelkopiirustuksista ottamamme valokuvat, joissa esiintyi haamuja, jättiläisiä, painajaisunia ja yksinäisiä lapsia. Nämä ovat juuri niitä pelkoja, joista lapset meille kertoivat.

Toisena päätavoitteenamme oli helpottaa pelkojen käsittelyä päiväkodissa. Lapset kertoivat, että ovat toimintakertojen jälkeen puhuneet toiminnasta muille päiväkodin lapsille. Pelkosäkkitoiminnasta oli puhuttu yleisesti Sudenpentujen ryhmän lasten kanssa. Mielestämme on hienoa, että toiminnan pohjalta on herännyt keskustelua peloista. Toiminnassa aktiivisesti mukana olleet pelkosäkki ja puhekeppi löysivät näkyvän paikan Sudenpentujen ryhmässä. Säkki oli laitettu ryhmätilan seinälle esille ja puhekeppiä käytettiin aktiivisesti ryhmän toiminnassa. Meille jäi sellainen tunne, että Sudenpentujen koko ryhmä suhtautui avoimesti ja innostuneesti ohjaamaamme toimintaan ja esittelemiimme toimintatapoihin. Toiminnan päätyttyä saimme palautetta, että puhekeppi oli edelleen käytössä Sudenpentujen ryhmässä. Päiväkodin henkilökunnan mukaan toimintamalli auttaa jäsentämään ja rauhoittamaan ryhmän toimintaa. Tällä perusteella opinnäytetyömme on ollut vaikuttava.

Vauhtareidenkin ryhmässä pelkosäkki ja puhekeppi olivat kaikkien lasten nähtävillä. Ryhmän lapsille oli todella tärkeää, että he saivat olla mukana sulkemassa pelkosäkkiä toiminnan päättyessä sekä kantaa säkin ja puhekepin itse ryhmätiloihinsa. Ryhmää havainnoinut työntekijä koki ohjaamamme toiminnan miellyttäväksi. Hänen mielestään oli mukavaa nähdä lasten osallistuvan aktiivisesti toimintaan.

Koimme, että Vauhtareiden lapsilla oli jo ennestään paljon pelonhallintakeinoja, jotka toimintamme teki lapsille konkreettisiksi ja näkyviksi. HavaitSIMME, että toiminnan edetessä syy-seuraussuhteet tulivat lapsille selkeämmiksi. Lapset oppivat mielestämme huomaamaan, että jos pelottaa, niin pelolle voi tehdä jotain. Ja kun pelolle tekee jotain, lasta ei pelota enää niin paljon. Esittelimme päiväkodille kuvallisen ja draamallisen ilmaisun sekä sadutuksen menetelmiä. Koimme, että nämä ovat helppokäyttöisiä tapoja työskennellä, eivätkä vaadi ohjaajalta kohtuuttomasti. Menetelmiä voi käyttää päiväkodissa ja kaikki tarvittava materiaali löytyy sieltä. Mahdollinen oheisrekvisiittakin on helppo hankkia esimerkiksi luonnosta.

Poika 6v.: ”Jos on kotona yksin, niin voi soittaa vanhemmille.”

Tyttö 6v.: ”Jos pelko on kaapissa ja siel on pimeätä, niin voi kääntyä toiseen suuntaan tai juosta pois huoneesta ja laittaa oven kiinni.”

Kolmas tavoitteemme oli oppia toisiltamme erilaisesta ohjaajuudesta ja menetelmien käytöstä. Emme mielestämme oppineet niinkään yksittäisiä menetelmiä. Koimme, että opimme eniten työotteesta ja ryhmän ohjaamisesta. HavaitSIMME molemmat olevamme varmoja ohjaajia mutta eri tavalla. Toinen oli ohjauksessaan rauhallinen ja toinen positiivisella tavalla riehakas. Vaikka olimme erilaisia ohjaajia, ohjasimme toimintaa samalla tavalla, emmekä joutuneet etsimään yhtenäistä ohjauslinjaa.

Koska käyttämämme toimintamenetelmät olivat meille molemmille entuudestaan tuttuja, emme kokeneet oppineemme niistä uutta. Toisaalta opimme muokkaamaan menetelmiä eri ryhmille sopiviksi. Esimerkiksi sadutettaessa koimme hyödylliseksi sen, että toinen kirjasi sadun ylös ja toinen seurasi ryhmän toimintaa ja puheenvuorojen vaihtoja.

Oli positiivista huomata, että asettamamme tavoitteet ovat toteutuneet ainakin osittain. Mielestämme lasten rohkaiseminen ja pelkojen käsittelyn helpottaminen olivat tärkeimmät tavoitteemme. Ne myös toteutuivat parhaiten. Teimme koko toiminnallisen osuutemme lapsia

varten ja lapsia ajatellen. Tämän takia emme kokeneet, että oli suuri menetys, kun emme oppineet toisiltamme uusia toimintamenetelmiä.

Toiminnallisen osuuden jo päätyttyä saimme lisää palautetta päiväkodin lapsilta ja henkilökunnalta. Palautteen perusteella osallistujat pitivät eniten lämmittely- ja aloitusleikeistä. Mieluisimpina mainittiin hernepussi-leikki ja ilmaisuleikki. Eräs lapsista kertoi palautteessaan, ettei pitänyt ravirata-leikistä, sillä hän koki leikin lapsellisena. Vaikka toiminta sai lapsilta myös negatiivista palautetta, suurin osa lapsista piti toiminnasta ja kokivat toiminnan hyödyllisenä.

”Kerho auttoi, uskallettiin puhua.”

”Enää ei pelota yhtä paljon kuin alussa.”

Kaksi esikouluryhmän poikaa kertoi, että heidän mielestään oli noloa puhua peloista muiden lasten edessä. Emme tulleet edes ajatelleeksi sitä, että lapsia saattaisi nolottaa toisten edessä. Emme koskaan pakottaneet lapsia kertomaan peloistaan, mutta mielestämme oli mahdollista, että lapset kokivat puhumisen pakkona osallistuessaan toimintaan. Toisaalta pohdimme myös, miksi tämänikäisiä lapsia nolottaa puhua peloistaan. Pohdimme, tuliko malli puhumattomuudesta kotoa. Rohkaisevatko lasten vanhemmat lapsia puhumaan ja käsittelemään kaikkia tunteitaan? Miten tunteita käsitellään lasten kotona?

”Nolotti. En olisi halunnut puhua peloista. En kaikkien edessä.”

Suurin osa lapsista koki tulleensa kuulluksi toiminnan aikaan. Vain yksi lapsista sanoi, ettei hän tullut kuulluksi, sillä ei ollut aikaa. Jäimme miettimään, tarkoittiko lapsi, ettei aikuisilla ollut hänelle aikaa vai oliko toiminta-aika hänen mielestään liian lyhyt.

6 Eettinen pohdinta

Ensimmäisenä eettisenä kysymyksenä pohdimme, kuinka syvälle voimme mennä lasten pelkojen tutkimisessa. Meidän täytyi edetä pelkojen käsittelyssä lapsen ehdoilla ja lapsen lähtökohdista. Lapsi sai itse määritellä, milloin oli valmis käsittelemään tai kohtaamaan pelkonsa. Kun lapsi oli altistunut pelolle, meidän oli autettava lapsi pois pelon maailmasta, mikä saattoi olla joskus haastavaa. Ennen toiminnan alkua pohdimme, mitä teemme, jos lapsi menee niin hysteeriseksi, ettei hän pysty käsittelemään pelkojaan.

Työmme kulun kannalta oli oleellista, että kaikki tarvittavat luvat olivat kunnossa. Aluksi teimme päiväkodin kanssa opinnäytetyösopimuksen (liite 13). Meidän tuli myös tiedottaa vanhempia työskentelystämme päiväkodissa sekä saada heiltä lapsia koskevat tutkimusluvat

(Liite 12). Vanhempien tiedottamisen ja tutkimuslupien (Liite 14) hakemisen hoidimme saatekirjeen muodossa sekä keväällä että syksyllä 2012.

Opinnäytetyötä tehdessä meidän tuli pitää mielessä hyvät tieteelliset käytänteet. Toimintamme pyrimme pitämään läpinäkyvänä ja rehellisenä, jotta kaikkien toimintaan osallistuvien tahojen oli helppo olla osa työtämme koko prosessin ajan. Käytimme tiedonhankinnassa eettisesti kestäviä lähteitä ja arvioimme niitä kriittisesti. Huomioimme työssä muiden tutkijoiden tekemät havainnot samasta aiheesta asianmukaisin lähdeviittein. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Opinnäytetyötä tehdessä meidän tuli huolehtia erityisesti lasten vapaaehtoisuudesta. Emme missään tilanteessa saaneet painostaa tai pakottaa lapsia osallistumaan toimintaamme. Meidän tuli työskennellä lasten lähtökohdista katsottuna, lasten ehdoin. Halusimme, että lapset tiesivät, missä he olivat mukana. Tämän takia kerroimme heti ensimmäisellä toimintakerralla molemmille lapsiryhmille, miksi tulimme ohjaamaan toimintaa heille. Meidän tuli läpi koko toiminnan varmistua siitä, ettei toiminta vahingoittanut lapsia tai heidän kehitystään millään tavoin. Lisäksi meidän tuli pitää huolta lasten anonymiteetista. Tämä tarkoittaa sitä, ettemme saaneet antaa lapsista minkäänlaisia tunnistetietoja opinnäytetyössämme tai työtä esitellessä.

Pohdimme ennen toiminnanohjausten alkamista, miten suhtaudumme lasten kertomuksiin heidän peloistaan. Miten toimimme, jos lapsi kertoo pelkäävänsä huutavaa ja humalaista isää tai äitiä? Tuleeko meidän kertoa tästä päiväkodin henkilökunnalle ja millä tavoin? Lapsen pelko on otettava aina vakavasti, emmekä saaneet missään tapauksessa sivuuttaa tai hyssyttellä lapsen itse esiin nostamaa pelkoa. Jos lapsi toi esiin tämän kaltaisen pelon, oli mielestämme tärkeää tuottaa hänelle ja muille ryhmän jäsenille turvallinen olo. Saatoimme todeta, että pelko on suuri ja ikävä, ja että asiasta täytyi puhua vielä ryhmätoiminnan päätyttyä. Näin tuotimme sekä lapselle itselleen että koko muulle ryhmälle tunteen, että lasta oli kuultu ja hänen pelkonsa oli huomioitu ja otettu todesta. Vaikeita aiheita kohdatessa meillä oli ajatuksena, että ryhmätoiminnan päätyttyä voisimme keskustella lapsen ja päiväkodin henkilökunnan jäsenten kanssa rauhassa tapahtuneesta ja selvittää, vaatiiko lapsen esiin tuoma asia jatkotoimenpiteitä. Mielestämme kuitenkin ryhmätoiminnan päätyttyä vastuu siirtyi päiväkodin henkilökunnalle. Tällaisia vaikeita tilanteita ei onneksi toiminnan aikana tullut.

Jos lapsi kertoi sadutustilanteessa jostain aivan muusta kuin peloista, miten opinnäytetyömme fokus muuttuisi? Voimmeko tällöin käsitellä pelkoja? Mitä tapahtuisi opinnäytetyöllemme? Emme kuitenkaan missään nimessä ryhtyneet ohjaamaan lapsen aloittamaa tarinaa pelkojen suuntaan, jos lapsi halusi kertoa tarinan jostakin muusta. Halusimme kunnioittaa sadutuksen ideaa, jonka mukaan lapsi saa kertoa juuri sellaisen sadun, kuin itse haluaa.

Meidän tuli koko opinnäytetyön toiminnallisen osuuden muistaa, että me aikuisina olimme turvallisia ja luotettavia. Lisäksi oli meidän tehtävä pitää toimintaympäristö turvallisena. Tämä auttoi lapsia löytämään itsestään rohkeuden kertoa peloistaan ja käsitellä niitä. Tilanne olisi voinut olla täysin päinvastainen, jos olisimme esimerkiksi tuominneet lasten pelot tai naureskelleet niille ja vähätelleet niitä. Oman kokemuksemme mukaan lapset kertoivat peloistaan avoimesti, sillä heillä oli turvallinen olo. Emme itsekään puhuisi vaikeista asioista, jos emme kokisi oloamme turvalliseksi.

Pohjaa omille rooleillemme turvallisina ohjaajina toi myös se, ettemme koskaan pakottaneet lapsia puhumaan asioista, joista he eivät halunneet puhua. Esimerkiksi sadutustilanteissa emme pyrkineet ohjaamaan sadun kulkua kohti lasten pelkoja, vaan annoimme lasten vapaasti kertoa siitä, mikä heille oli sillä hetkellä tärkeää. Olimme valmiita luopumaan omista tarpeistamme käsitellä pelkoja lasten tarpeiden hyväksi. Vaikka toiminnan tarkoituksena oli käsitellä lasten pelkoja ja tuottaa aineistoa opinnäytetyötämme varten, oli toiminnassa tilaa myös muulle.

Toiminnallisen osuuden aikana esiin nousi monia erilaisia keinoja käsitellä pelon tunteita. Jotkut lapsista omasivat konkreettisia pelonhallintakeinoja, kuten aktiivinen välttäminen ja sosiaalisen tuen hakeminen. Osa lapsista puolestaan käytti pelonhallinnassa fiktiivisiä keinoja, kuten pelkojen pienentämistä taikasauvalla. Moni lapsi myös kielsi pelon tunteensa. Omien sanojensa mukaan he eivät pelänneet mitään. Me emme kuitenkaan missään vaiheessa kyseenalaistaneet tai vähätelleet lapsille jo syntyneitä pelonhallintakeinoja. Pyrimme läpi koko toiminnan tarjoamaan lapsille uusia keinoja hallita pelkojaan antamalla esimerkkejä siitä, mitä pelottavissa tilanteissa voi tehdä.

Koska pelot ovat mielestämme aiheena melko arka, oli tärkeää pohtia erilaisia eettisiä kysymyksiä. Ihmiset eivät tavallisesti puhu peloistaan ääneen tai ole valmiita myöntämään pelkojaan yhden tai kahden tapaamiskerran jälkeen. Pelot tulevat usein esiin pidemmällä aikavälillä ja näkyvät lähinnä ihmisten toiminnassa. Jos ihminen esimerkiksi pelkää koiria, hän usein kiertää kohtaamansa koirat kaukaa. Tai jos ihminen pelkää korkeita paikkoja, hän pyrkii välttämään tilanteita, joissa joutuisi kohtaamaan pelkonsa.

6.1 Luotettavuustarkastelu

Luotettavuustarkastelulla todetaan tutkimusprosessin luotettavuus eli se, onko asia niin kuin sen sanotaan olevan. Toimintatutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella erilaisten luotettavuuskriteerien avulla. Luotettavuuskriteerejä ovat tutkimuksen uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistettavuus sekä sisäinen ja ulkoinen validiteetti. (Eskola & Suoranta 2008:209-212.)

Tutkimuksen uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkijan tulkinnat vastaavat tutkittavien käsityksiä (Eskola & Suoranta 2008:212). Opinnäytetyömme kannalta ei ollut tarkoituksenmukaista viedä tulkintojamme ohjaamiemme lasten tarkasteltaviksi. Päiväkoti-ikäisillä lapsilla ei ole vielä kykyjä käsitellä näin abstrakteja käsitteitä ja ajatuksia. Pienet lapset ajattelivat tilanteet vielä todellisiksi ja pelot olivat heille totta. Aikuisina ymmärsimme, ettei esimerkiksi zombeja tai jättiläisiä ole todellisuudessa olemassa. Emme kuitenkaan usko opinnäytetyömme uskottavuuden kärsineen siitä, että lapset sekoittivat todellisuuden ja kuvitteellisen keskenään.

Opinnäytetyömme luotettavuuden kannalta oli tärkeää pohtia toiminnan siirrettävyyttä. Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimusaineiston rikasta kuvailua, jonka perusteella tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää muissa tutkimuksissa (Willberg 2009:7). Toiminta on kirjattu tarkoihin ohjaussuunnitelmiin ja toimintaa on avattu toimintakertojen arvioinnissa. Toiminta voidaan siirtää sellaisenaan tai sovellettuna esimerkiksi toiseen päiväkotiin.

Tutkimuksen varmuudella tarkoitetaan tutkimukseen ennustamattomasti vaikuttavien asioiden huomioimista. Vahvistettavuudella puolestaan tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tulokset saavat tukea muista samaa aihetta käsittelevistä tutkimuksista. (Eskola & Suoranta 2008:213.) Ennen opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden aloittamista pohdimme, työn suunnan totaalista muuttumista tai sitä, että lapsissa saattaisi herätä vaikeasti käsiteltäviä tunteita. Etukäteen tehty eettinen pohdinta lisäsi työmme varmuutta. Opinnäytetyömme luotettavuus saa vahvistusta aikaisemmista tutkimuksista. Kirmanen (2000) ja Korhonen (2008) ovat omissa tutkimuksissaan saaneet samanlaisia tuloksia peloista ja pelonhallintakeinoista kuin me opinnäytetyössämme.

Sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen sopusointua (Eskola & Suoranta 2008:214). Opinnäytetyössä perustelimme käyttämämme avainsanat laajasti. Lisäksi käsitteet tukivat toiminnan tavoitteita sekä rakentamiamme toimintakertoja. Valitsimme sellaisia avainsanat, jotka tukivat opinnäytetyötämme kokonaisuutena. Toiminnan arvioinnin tukena peilasimme teoriaa. Toimintakerrat rakensimme puolestaan tukemaan asettamiamme tavoitteita.

Ulkoisen validiteetti puolestaan kuvaa tutkimuskohdetta sellaisena, kuin se on (Eskola & Suoranta 2008:214). Toiminnan arvioinnissa kuvasimme lapset juuri sellaisina, kuin he olivat. Arvioinneissa kuului lasten ääni, sillä suorat lainaukset on lisätty arviointeihin täysin sensuroimattomina. Mielestämme sisäinen ja ulkoisen validiteetti tukevat toisiaan, mikä lisää tämän opinnäytetyön luotettavuutta.

7 Ajatuksia opinnäytetyöprosessista

Päädyimme tekemään opinnäytetyömme yhdessä samanlaisten mielenkiinnon kohteiden ja yhteisten keskustelujen kautta. Keskustelimme meitä kiinnostavista opinnäytetyöaiheista jo puoli vuotta ennen opinnäytetyöprosessin alkua. Meillä oli muutamia vaihtoehtoja opinnäytetyön aiheeksi ja päädyimme valitsemaan sen, mikä kiinnosti meitä kaikista eniten. Alusta asti oli myös selvää, että haluamme hyödyntää luovaa koulutuslinjaamme ja tehdä toiminnallisen opinnäytetyön.

Kuten totesimme jo työn tietoperustassa, ei Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -teoksessa juurikaan puhuta pelkojen käsittelystä. Meistä tuntui absurdilta, että varhaiskasvatussuunnitelmassa käytetään pääasiassa erilaisia abstrakteja käsitteitä ilman konkreettisia toimenpideohjeita. Meidän silmissämme tämä näyttää siltä, että suunnitelmassa liikutaan hyvin abstraktilla tasolla lapsen oikeuksissa, tasapainoisessa kehityksessä ja yhdenvertaisuudessa tarkoittamatta oikeastaan mitään erityistä, mutta tarkoittaen samalla kaikkea hyväksi oletettua. ”Pelot, ahdistus ja syyllisyys kuuluvat myös lasten elämään. Niitä käsitellään lasten kanssa niin, että lapsi voi tuntea olonsa turvalliseksi” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:29). Mitä tällä konkreettisesti tarkoitetaan? Tämä kysymys tuki omaa ajatustamme suunnata opinnäytetyömme käsittelemään lasten pelkojen käsittelyä päiväkodissa.

Työparityöskentelymme sujui suurimman osan ajasta moitteettomasti. Mielestämme oli tärkeää, että opinnäytetyön aikana olemme käyneet läpi monenlaisia tunteita. Koimme, että jos olisimme olleet jokaisesta asiasta samaa mieltä, eikä minkäänlaisia konflikteja olisi ollut, ei toiminta olisi ollut aitoa. Pienet konfliktimme johtuivat lähinnä henkisestä väsymyksestä, liian tiukasta työtahdista ja liian isoista kokonaisuuksista liian nopealla aikataululla.

Yhteistyömme sujui mutkattomasti, sillä olimme tunteneet toisemme jo kaksi vuotta. Olimme myös tehneet ryhmätöitä yhdessä, joten tunsimme toistemme työtavat entuudestaan. Samanlaiset intressit opiskelun ja sen tärkeyden suhteen ovat helpottaneet suunnattomasti yhteistyötämme. Yhteistyö sujui kivuttomasti, kun tiesimme tavoittelevamme samoja asioita. Koko opinnäytetyöprosessimme oli parityö. Teimme kaiken kirjoitustyön yhdessä ja keskustelimme paljon opinnäytetyön suunnasta. Tällaisten keskustelujen avulla pysyimme samalla linjalla koko prosessin ajan.

Oli helpottavaa toteuttaa opinnäytetyö parityönä. Samanlainen työ yksin olisi voinut olla paljon raskaampi ja haastavampi toteuttaa. Parin kanssa työskennellessä kaiken sai jakaa. Pysyimme reflektoimaan toimintaa yhdessä ja pääsemään yli esimerkiksi väsymyksestä. Tuimme toinen toisiamme koko opinnäytetyöprosessin ajan. Niinä hetkinä kun työ tuntui toisesta yli-

voimaiselta, tunteja pystyi purkamaan turvallisesti pelkäämättä toisen reaktiota. Myös keskinäinen huumorimme toimi yhtenä voimaantumisen ja jaksamisen lähteenä.

Halusimme antaa päiväkodin työntekijöille sitoutuneen ja aktiivisen kuvan itsestämme. Saa-vuimme päiväkotiin aina puoli tuntia ennen ohjauksen aloittamista. Halusimme varata aikaa tarvittavien tavaroiden keräämiseen sekä ohjauksen läpikäyntiin. Olemme myös käyneet ammatillista dialogia päiväkodin työntekijöiden kanssa ja kerroimme heille, mitä aioimme toimintakerroilla tehdä. Lisäksi olemme pitäneet kiinni sovitusta asioista. Olemme esimerkiksi lähettäneet päiväkodille heidän toivomaansa materiaalia toiminnastamme.

Koimme hyödylliseksi sen, että teimme ohjaussuunnitelman pohjan valmiiksi etukäteen. Suunnitelma toi meille turvaa ja toimi ohjenuorana, mutta emme koskaan noudattaneet niitä orjallisesti. Valmiiksi suunniteltujen toimintojen muokkaaminen oli meille helppoa, mutta tunsimme huonoa omaatuntoa, jos emme ehtineet tehdä kaikkea sitä, mitä olimme suunnitelleet. Tässä mielessä valmiit ohjaussuunnitelmat rajoittivat meitä. Ammatillisena haasteena koimmekin epävarmuuden ja epämurkavuuden sietokyvyn kasvattamisen.

Jossain vaiheessa opinnäytetyöprosessia pohdimme, ettei kuvallinen ilmaisu ehkä toimi esikouluikäisten lasten kanssa. Onneksi tämä olettaus osoittautui vääräksi saman tien toiminnan käynnistyttyä Vauhtareiden kanssa. Jälkikäteen pohdimme, mistä tällainen olettaus syntyi. Tiesimme kuitenkin kuvallisten menetelmien toimivan kaikkien ikäryhmien kanssa. Havaitimme opinnäytetyöprosessin päättyessä, että olimme olettaneet esikouluikäisten lasten olevan isompia, kuin mitä he todellisuudessa olivat.

Luovien menetelmien ja sadutuksen käyttö soveltuu mielestämme hyvin varhaiskasvatuksen kentälle. Menetelmät ovat sellaisia, joista lapset innostuvat ja ovat helppoja toteuttaa. Tällaiset toimintamenetelmät eivät vaadi ylen määrin resursseja, eikä työntekijöiden tarvitse huolehtia toimintatilojen riittävydestä. Mitä lähemmäs oma valmistumisemme tuli, sitä varmempia olimme siitä, että haluamme käyttää luovia menetelmiä omassa työssämme. Luovat menetelmät ovat lisäksi lapsilähtöisiä ja niitä voisi kuvata leikiksi, joka on puolestaan lasten työtä.

Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus oli merkittävä ryhmäohjauskokemuksen saamisessa. Saimme yhden ohjauskokemuksen lisää luovia menetelmiä hyväksi käyttäen. Tämäkin vahvisti ajatustamme siitä, että haluamme tulevaisuudessa käyttää luovia menetelmiä omassa työssämme. Havaitimme opinnäytetyön toiminnallisen osuuden aikana myös sen, että luovat menetelmät toimivat hyvin lasten kanssa. Luovat menetelmät tukevat tulevaisuuden työssämme varmasti pedagogista osaamistamme.

Toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen oli kokonaisuutena positiivinen kokemus. Mielestämme olimme koko opinnäytetyön ajan tärkeän asian äärellä. Koimme tärkeäksi sen, että lasten positiivisia ja negatiivisia tunteita pystytään käsittelemään jo varhaisessa vaiheessa. Sellaiset lapset, joilla tunteiden käsittelytaidoissa on puutteita, eivät pysty toimimaan rakentavasti toisten lasten kanssa. He saattavat esimerkiksi epäonnistua ryhmätilanteissa riitaantumalla ikätovereidensa kanssa. Se, että ammattilaiset tiedostavat hyvien tunnetaitojen vaikuttavan sosiaalisiin taitoihin ja pätevyyteen sekä ikätovereiden hyväksyntään, on ensiarvoisen tärkeää. Lapsuudessa kehittyneet vaikuttavat myös aikuisuudessa muun muassa työuran kehittymiseen, päihteiden käytön määrään ja väkivallattomuuteen. (Opetushallitus 2010.)

Jouduimme toiminnan edetessä pohtimaan paljon sitä, onko ohjaamamme toiminta suorituskeskeistä vai kuuntelemme aidosti lapsia ja heidän toiminnalle antamia merkityksiä. Varsinkin toiminnallisen osuuden alussa olimme suunnitelmien suhteen suorituskeskeisiä. Meillä oli pakottava tarve saada kaikki ohjassuunnitelmiin kirjattu toiminta toteutettua. Lapsia kohtaan emme kuitenkaan koskaan kokeneet olevamme suorituskeskeisiä. Vaikka kuunteelimme lapsia ja annoimme heille aikaa antaa peloille erilaisia merkityksiä, meillä oli kuitenkin kiire ohjata kaikki suunnittelemamme toiminta.

Toimintaosuuden loppua kohden suorituskeskeisyytemme väheni ja meistä tuli itsellemme armollisempia. Ymmärsimme, että toimintamme oli ensisijaisesti lapsille ja lapsia varten eikä meille. Nostimme lapsilähtöisyyden tärkeimmäksi kriteeriksemme ja omista kokemuksistamme tuli toissijaisia.

Koimme, että opinnäytetyömme oli hyödyllinen ainakin yksittäisten lasten ja Lummepolun päiväkodin henkilökunnan kannalta. Lapset ja henkilökunta saivat konkreettisia keinoja tunteilmaisun tukemiseen. Toiminta saattaa toimia myös henkilökunnan ja vanhempien välisen kasvatuskumppanuuden tukena. Opinnäytetyöstä nousseita teemoja voi olla helpompi ottaa jatkossa puheeksi. Päiväkodin henkilökunnan voi olla opinnäytetyömme valossa helpompi keskustella vanhempien kanssa esimerkiksi lapsille soveltuvista tv-ohjelmista tai nukkumaanmenorutiineista.

Tärkein hyöty, jonka lapset saivat toiminnasta, oli lasten rohkaistuminen puhumaan tunteistaan. Lapset saivat kuulluksi tulemisen kokemuksen ja heidän tunteensa ja ajatuksensa tehtiin näkyviksi. Toiminnan aikana lapset oppivat, että negatiivisiksi koetuista tunteista saa puhua ja että ne ovat aivan yhtä hyväksytyjä kuin positiivisetkin tunteet. Esimerkiksi pelon tunne koetaan usein negatiivisena, vaikka terve pelko voi myös suojella ihmistä vaaratilanteissa (Vahvistamo).

Mielestämme ohjaamaamme toimintaa on helppo lähteä kehittämään. Käyttämiämme työmenetelmiä voi käyttää erilaisten tunteiden ilmaisemiseen. Työmenetelmät on myös helppo ir-

rottaa tunneilmiasukasvatuksesta ja yhdistää erillisinä toimintamenetelminä täydentämään esimerkiksi päiväkodin teematyöskentelyä. Emme missään nimessä väitä, että meidän toimintamallimme olisi se ainoa oikea tapa. Tässä opinnäytetyössä esitelty toimintatapa on vain yksi malli käsitellä ja kohdata erilaisia tunteita.

Lähteet

- Anttila, E. 2009. Tanssii tätien kanssa- luova liikunta ja tanssi varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Välimäki, A. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkodokumentti. Viitattu 14.12.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b>
- Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Opetusmateriaalia kouluille. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Calonius, M. 2004. Luovan yhteiskunnan rakenteet, luovat toimialat ja muotoiluuala. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Keskusteluaiheita- discussion papers No. 945. Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen verkkodokumentti. Viitattu 17.7.2012. http://www.etla.fi/files/1143_Dp945.pdf
- Erikson, E. H. 1982. Lapsuus ja yhteiskunta. Jyväskylä: K. J. Gummerus Osakeyhtiön Kirjapaino.
- Eskola, J. ja Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Etra-liitto. Verkkodokumentti. Viitattu 21.5.2012. <http://www.etra-liitto.fi/terveys/te16.html>
- Fisher, M. R. 2012. Do We Really Want A Fearless Society? Technical Paper No. 40. Verkkodokumentti. Viitattu 24.1.2013. http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/recordDetails.jsp?searchtype=keyword&pageSi-ze=10&ERICExtSearch_SearchValue_0=fear+management&eric_displayStartCount=1&ERICExtSearch_SearchType_0=kw&_pageLabel=RecordDetails&objectId=0900019b80641245&accno=ED537337&nfls=false
- Karinen, S. 2012. Metodisuus asiakastyössä. Kriisityön perusteet. Luentomateriaali.
- Karjalainen, E. 1977. Uppo-Nalle. Laulujen tekstit. Verkkodokumentti. Viitattu 21.8.1012. <http://www.uppo-nallecd.com/laulujentekstit.html>
- Karlsson, L. 2005. Sadutus: avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kaskinen, A. 2006. Kun pelottaa. Helsinki: Karisto Oy Kirjapaino.
- Kirmanen, T. 2000. Lapsi ja pelko - Sosiaalipsykologinen tutkimus 5-6-vuotiaiden lasten peloista ja pelon hallinnasta. Väitöskirja. Kuopio: Kuopion Yliopiston painatuskeskus.
- Korhonen, M. 2012. Erik H. Eriksson Huolenpito aikuisuuden kehityshaasteena. Joensuu: Joensuun yliopiston verkkodokumentti. Viitattu 21.5.2012. https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/perhetutkimus/.../korhonen_esitelma
- Korhonen, P. 2008. Lasten TV-ohjelmiin liittyvät pelot, painajaisunet ja pelonhallinta. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Koskennurmi-Sivonen, R. ja Seitamaa-Hakkarainen, P. Luovuus. Helsinki: Media labin verkkodokumentti. Viitattu 17.7.2012. http://www.mlab.uiah.fi/polut/Luovuus/teoria_luovuus.html
- Kotkansydän. 2007. Pois tuskasta. Pelko. Helsinki: Verkkodokumentti. Viitattu 21.5.2012. <http://www.healingeagle.net/Fin/Txt/poistuskasta.pdf>

Kupias, P. 2007. Aito vuorovaikutus ja dialogisuus. Espoo: Tevere Oy:n verkkodokumentti. Viitattu 21.1.2013. <http://www.tevere.fi/julkaisut-ja-artikkelit/91-tevere/artikkelit/145-aito-vuorovaikutus-ja-dialogisuus>

Känkänen, P. 2013. Kasvun kumppanit. Työn tueksi. Taidelähtöiset menetelmät. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen verkkodokumentti. Viitattu 7.1.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/taidelahtoiset_menetelmat

Laitinen, S. 2010. Edu.fi. Yleissivistävä koulutus. Kuvataide. Media ja kuvaviestintä. Helsinki: Opetushallituksen verkkodokumentti. Viitattu 22.5.2012. http://www.edu.fi/perusopetus/kuvataide/media_ja_kuvaviestinta

Meku. 2011. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus. Tietoa ikärajoista ja perusteista. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkodokumentti. Viitattu 22.5.2012. http://www.meku.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=390&lang=fi

Opetushallitus. 2010. Tunteesta tunteeseen - ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin. Tunnetaito- ja oppii harjoittelemalla. Helsinki: Opetushallituksen verkkodokumentti. Viitattu 22.1.2013. http://www.edu.fi/tunteesta_tunteeseen/tunnetaitoja_oppii_harjoittelemalla

Parhi-Riikola, P. 2006. Unissa taistelevat pelot ja toiveet. Tiede - suomalainen tiedelehti 8/2006. Helsinki: Tiede-lehden verkkodokumentti. Viitattu 21.1.2013. http://www.tiede.fi/artikkeli/629/unissa_taistelevat_pelot_ja_toiveet

Pekkarinen, V. 2007. Elämänkaaren eri vaiheet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun luentomateriaali. Viitattu 22.5.2012 http://aokk.jamk.fi/oppimisresurssit/opinto-ohjaus/elamankaaren_eri_vaiheet.pdf

Pohjalainen, S. 2011. Kun lasta pelottaa. Vantaan Lauri nro. 27. 1.9.2011.

Pusa, T. 2009. Taide kestää elämän - taiteen terapeuttisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Välimäki, A. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. 72. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkodokumentti. Viitattu 16.5.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b>

Revonsuo, A. 2005. Unennäkö: Vain aivojen tuottamaa neurofysiologista kohinaa? Unikokemus vain sattumanvarainen sivutuote? Tieteessä tapahtuu 1/2005. Helsinki: Tieteessä tapahtuu-lehden verkkodokumentti. Viitattu 21.1.2013. <http://www.tieteessatapahtuu.fi/0105/revonsuo.pdf>

Rusanen, S. 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa Välimäki, A. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. 49. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkodokumentti. Viitattu 16.5.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b>

Salovaara, H. 1997. Humanistinen psykologia ja kokemuksellinen oppiminen. Oulu: Oulun yliopiston verkkodokumentti. Viitattu 13.12.2012 <http://www.edu oulu.fi/okl/lo/kt2/whupsy.htm>

Sosiaalialan opetussuunnitelma. 2010. Sosiaalialan koulutusohjelma/luovien toimintojen suuntautumisvaihtoehto. Laurea ammattikorkeakoulu.

Sosiaalikallega. 2012. Sosiaalityön vaikuttavuuden arviointi. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen verkkodokumentti. Viitattu 22.5.2012. <http://www.sosiaalikallega.fi/alueellista%20tietoa/asiantuntijuus/sostyonvaik>

Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Avohuolto. Muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia. Helsinki: Terveyden ja

hyvinvoinnin laitoksen verkkodokumentti. Viitattu 16.5.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/muitapalveluja/>

Toivanen, T. 2009. Draamakasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Välimäki, A. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. 30-31. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuslaitoksen verkkodokumentti. Viitattu 16.5.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Asetus 1347/1991. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkodokumentti. Viitattu 7.2.2013. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/htk_ohje_verkko14112012.pdf

Vahvistamo. Tunteet. Pelko on tarvetta suojautua tai paeta. Helsinki: Suomen Mielenterveysseuran verkkodokumentti. Viitattu 22.1.2013. http://www.vahvistamo.fi/vahvistamo/tunteet/tunteiden_aakkoset/pelko/

Vanhempainnetti. Tietokulma. Kasvu ja kehitys. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton verkkodokumentti. Viitattu 21.5.2012. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/

Vanhempainnetti. Tukivinkkejä arjen tilanteisiin. Kun lapsi pelkää. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton verkkodokumentti. Viitattu 21.5.2012. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/lapsi_pelkaa/

Vantaan kaupunki. Opetus ja kasvatus. Päivähoito. Päivähoito Vantaalla toimintayksiköittäin. Tikkurilan päivähoitopalvelut. Urheilupuiston toimintayksikkö. Vantaa: Vantaan kaupungin verkkodokumentti. Viitattu 19.7.2012. http://www.vantaa.fi/fi/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/paivahoito_vantaalla_toimintayksikoittain/tikkurilan_paivahoitopalvelut/urheilupuiston_toimintayksikko

Varhaisiän musiikinopettajat ry. 2007-2011. Varhaisiän musiikinopetus. Verkkodokumentti. Viitattu 16.5.2012. <http://vamory.org/varhaisian-musiikinopetus/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Willberg, E. 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston verkkodokumentti. Viitattu 22.1.2013. <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen>

Liitteet

Liite 1. Alustava ohjaussuunnitelma ensimmäinen toimintakerta

AIHE	AIKA	TAVOITE	SISÄLTÖ	TAPA	OHJEISTUS	SÄESTYS/MATERIAALIT
ALOITUS	10 min	Tutustuminen ryhmään	Kerrotaan itsestämme ja mitä olemme tulleet lasten kanssa tekemään. YHTEISET SÄÄNNÖT!!!	Kerronta	-	Matot/patjat tms.
TUTUSTUMISLEIKKI	15 min	Tutustuminen ryhmään, lämmittely	Pallotellaan piirissä, kerrotaan oma nimi ja ikä. Vaikeutetaan niin, että sanotaan sen nimi, kenelle pallo heitetään.	Näyttö	Näyttö ja selitys	Pallo/hernepussi tms.
TARINA	15 min	Tutustua aiheeseen, herätellä ajatuksia	Luetaan Kun pelottaa -kirjasta Ellin tarina	Kertova	-	Musiikki, satukirja
KESKUSTELU PELOISTA	10 min	Lapset miettivät omia pelkojaan, kuunteleminen, oman vuoron odottaminen	Keskustellaan kokonaisuena ryhmänä lasten peloista ja mitä ihmiset yleensä pelkäävät. Se kenellä on puhekeppi, saa puhua ja muut kuuntelevat	Keskustelu	-	Patjat, puhekeppi, lehtileike
LOPETUS	10min	Selvä lopetus toiminnalle, lapsille rauhallinen mieli	Heitetään pelot pelkosäkkiin, jotteivät ne jää pelottelemaan. Pelkosäkki suljetaan sopivan laulun avulla.	Kertova		Säkki, musiikki

Liite 2. Alustava ohjaussuunnitelma toinen toimintakerta

AIHE	AIKA	TAVOITE	SISÄLTÖ	TAPA	OHJEISTUS	SÄESTYS/MATERIAALIT
ALOITUS	10 min	Edellisen toimintakerran muistiin palauttaminen, ryhmäytyminen	Muistellaan edellistä kertaa. Lankakerää heitetään kaverilta toiselle, jolloin muodostuu suuri verkko. Leikittään tutustumisleikkejä.	Kertova ja toiminnallinen	Näyttö ja selitys	Lankakerä
SADUTUS	15 min	Sadutuksen idean tuominen tutuksi ryhmälle	Tehdään ryhmäsadutus ryhmän ehdoilla.		Kertova	Paperi, kynä
SADUTUS + DRAAMALEIKKI	20 min	Pelkojen esiin nostaminen + Ryhmäytyminen, yhteistoiminta	Sadutetaan lapsia yksi kerrallaan. Aikaa sadutukseen 10min/lapsi. + Esikouluikäisten kanssa ”Punaista pottua” 3-5-vuotiaiden kanssa eläinparin löytäminen	Kertova, lapsen ehdoilla + Toiminnallinen	Kertova + Näyttö ja selitys	Paperi, kynä
LOPETUSLEIKKI	15 min	Selvä lopetus toiminnalle, lapsille rauhallinen mieli	Laitetaan pelot pelkosäkkiin, jotteivät ne jää pelottelemaan. Pelkosäkki suljetaan sopivan laulun avulla. Palautteen antaminen hymynaamoin.	Toiminnallinen	Näyttö ja selitys	Säkki, musiikki, hymynaamat

Liite 3. Alustava ohjaussuunnitelma kolmas toimintakerta

AIHE	AIKA	TAVOITE	SISÄLTÖ	TAPA	OHJEISTUS	SÄESTYS/MATERIAALIT
ALOITUS	15 min	Ryhmäytyminen	Peikon aarteet -leikki: Lapset yrittävät yhtenä joukkueena saada peikon pesästä kaikki aarteet omaan pesäänsä. Ohjaajat toimivat peikkoina.	Toiminnallinen	Selitys	Palloja, hernepusseja, vanteet
SADUTUS + DRAAMALEIKKI	20-30 min	Pelkojen esiin nostaminen + Ryhmäytyminen	Sadutetaan lapsia yksi kerrallaan. Aikaa sadutukseen 10min/lapsi. + Ilmaisuleikki: Ohjaaja kuiskaa lapsen korvaan, mitä tämän tulee esittää ja muut yrittävät arvata	Kertova, lapsen ehdoilla + Toiminnallinen	Kertova	Paperi, kynä
LOPETUS	15 min	Selvä lopetus toiminnalle, lapsille rauhallinen mieli	Laitetaan pelot pelkosäkkiin, jotteivät ne jää pelottelemaan. Pelkosäkki suljetaan sopivan laulun avulla. Palautteen antaminen hymynaamoin.	Toiminnallinen	Näyttö ja selitys	Säkki, musiikki, hymynaamat

Liite 4. Alustava ohjaussuunnitelma neljäs toimintakerta

AIHE	AIKA	TAVOITE	SISÄLTÖ	TAPA	OHJEISTUS	SÄESTYS/MATERIAALIT
ALOITUS	15 min	Ryhmäytyminen	Koske keltaista -leikki: Ohjaaja antaa värin, jonka lapset etsivät vaatteistaan. Tämän jälkeen väri etsitään myös kaverin vaatteista.	Toiminnallinen	Näyttö ja selitys	-
SADUTUSMAALAUUS	20 min	Tarinan muuttaminen kuvaksi	Lapset saavat halutessaan kuvittaa aikaisemmillä kerroilla kertomansa tarinan.	Toiminnallinen	Selitys	Paperi, maali, värikynät, penselit, alustat, vesikupit, talouspaperia
SADUTUS	15 min	Toisten kuunteleminen	Tehdään ryhmäsadutus puhekepin kanssa. Se, jolla on puhekeppi kädessään, saa kertoa tarinaa. Puhekeppi kiertää sadutuksen aikana jokaisella lapsella.	Toiminnallinen	Selitys	Paperi, kynä, puhekeppi
LOPETUS	10 min	Selvä lopetus toiminnalle, lapsille rauhallinen mieli	Laitetaan pelot pelkosäkkiin, jotteivät ne jää pelottelemaan. Pelkosäkki suljetaan sopivan laulun avulla. Palautteen antaminen hymynaamoin.	Toiminnallinen	Näyttö ja selitys	Säkki, musiikki, hymynaamat

Liite 5. Alustava ohjaussuunnitelma viides toimintakerta

AIHE	AIKA	TAVOITE	SISÄLTÖ	TAPA	OHJEISTUS	SÄESTYS/MATERIAALIT
ALOITUS	10 min	Ryhmäytyminen	Ravirata -leikki: Leikkijät seisovat piirissä. Kaikki tekevät laukkaliikettä taputtamalla reisiä ja käsiä nopeasti. Leikinohjaaja näyttää aluksi kaikki liikkeet mitä tulee tehdä. Oksa- käy nopeasti kyykyssä Este- Hyppää Japanilaisia turisteja- ota valokuvia Komeita miehiä- pullistele lihaksia Kauniita naisia- Lähetä lentopusuja Äiti- ”hei äiti anna rahaa” vilkutus Vesi este- hyppää ja sano ”pläts” tupla este- hypätään kahdesti	Toiminnallinen	Näyttö ja selitys	
TAIDENÄYTTELYN KOKOAMINEN	20 min	Laittaa lasten tarinat ja piirroksset näkyville	Kootaan lasten tarinat ja piirroksset yhdeksi näyttelyksi päiväkodin seinälle	Toiminnallinen	Selitys	Nuppineuloja/nastoja, taustamateriaali seinälle
KUTSUKORTTIEN TEKEMINEN	15 min		Lapset piirtävät kuvia korttipohjille, joista tehdään kutsukortit vanhemmille. Kortin taakse liimataan tulostettu tiedote taidenäyttelystä	Toiminnallinen	Näyttö ja selitys	Korttipohjat, värikynät, liima, sakset
LOPETUS	15 min	Lasten omat pelonhallintakeinot + Selvä lopetus toiminnalle, lapsille rauhallinen mieli	Pelkomestarin kirje ja siihen vastaaminen, mennään pelkojen päälle seisomaan (olla pelkojen herroja), ilmaistaan pelonhallintakeinoja, ohjaajat vievät pelot mukanaan + Palaute ja kysymyslomake	Toiminnallinen	Näyttö ja selitys	Pelkosäkki Kirje + Hymynaamat Kysymyslomake

Liite 6. Ryhmäsadutus

Ryhmäsadutus 1: ”Mä pelkään aaveita. Sitten mä kyllä tykkään niistä aavesaduista. Paitsi mä kyllä pelkään niitä satuja. Mä en pelkää kyllä mitään. Ööööö... Mmm... Ööööö... Mä ajattelin, että olisin lohikäärme. Että mä osaan lentää. Että se lohikäärme voi kiivetä ja lentää ja kaikkea. Mä en pelkää mitään. Haluaisin kuvittella, että mä en pelkää mitään. Me oltiin mökillä viikonloppuna. Sitte me käytiin uimassa. Sit oli ovi auki. Sillon me leikittiin leikkimökissä. Sillon se oli auki ja me syötiin paljo jätskii ja karkkii. Sit me juotiin kaakaota aamupalalla... Ja iltapalalla. Mä pääsen kohta mökille.”

-Sudenpennut

Ryhmäsadutus 2: ”Olipa kerran kolme oravaa. Ensimmäisen nimi oli Joonas, Joel ja Tuuli. Kun heidän vanhempansa olivat lähteneet, heidän ei auttanut kuin lähteä etsimään onneaan. Ensimmäisenä lähti Joel. Sitten tuli Pikku-Kalle ja se varasti mun pähkinät. Sitten lähti Joonas ja hänkin meni etsimään onneaan. Mutta kettu nappasi hänet ja vei hänet myyrän luokse. Kun Kaisu-orava ja Joel-orava menivät naimisiin. Sitten Tuuli-orava. Susi kaappas Tuuli-oravan, vei sen kummituksen luo. Sitte aave vei Tuuli-oravan suureen suureen linnaan, missä oli vain yksi kynttilä palamassa. Aurinko paistoi vain pienesti sinne. Sitten Tuuli-oravaan osui melkein salama. Sitten Joel ja Joonas-orava oli päässeet vapaaksi ja sitten aave ja zombi oli lähteneet heidän perään. Ja sitten he pääsivät... Hmm... Ton Tuuli-oravan luo. Ja sitten myyrä vangitsi kaikki oravat ja mörkö oli vahtina. Sellaiseen pieneen pieneen häkkiin. Ja sitten mörkö valmisti illallista. Ja sitten melkeen he saivat Tuuli-oravan syötyä. Ja sitte he söi sen. Ja sitten se mörkökin kuoli. Ja sitten zombi tuli vahdiksi. Joonas-orava joutui pieneen häkkiin, jossa oli pilkkopimeää ja kaikki elämän zombit vahti sitä. Sitte jättiläissammakko hyökkäs Tuuli ja Kaisu-oravan kimppuun ja paisto ne pannulla. Sitte se laitto ne säilykkeisiin. Sit ne pikkuoravat meni syömään ravintolaan, jossa oli oravia. Oravien ravintola. Sitten Tuuli-orava sanoi, että ”Mennääks lammelle uimaan?” Sit ne meni yhteen linnaan, missä juhlitaan oravia. Sitte Joonas sano, että ”Mennääks metsään ettimään käpyjä?” Sitte Joel sano... Joel oli sanomassa yhtä juttuu... Joel tuli pussaamaan Kaisu-oravaa. Justus-orava sanoi, että ”Kerätääs kukkaisia.” Tuuli sano ”Kyllä”. Ja Tuuli anto kukkakimpun Joonakselle. Sitte vahtikoira hyökkäs. Että Tuuli melkeen pussas, ni vahtikoira hyökkäs. Justus-orava sano ”Mennääks hyppimään, niinku sammakot?” Tarina jatkuu ensi kerralla. Loppu.

-Vauhtarit

Ryhmäsadutus 3: ”Kauan, kauan sitten oli pieni poika nimeltä Pikku-Kalle, joka asui hänen äitinsä kanssa. Silloin hänen äitinsä meni puhelimeen ja silloin hän vahingossa laittoi hätäpuhelinnumeron 112. Ja sitten; ”Mikä hätänä?” Sitten Pikku-Kallelle tuli ambulanssi ja sitten hänet tutkittiin. ”Onko vaurioita?” Pikku-Kalle sanoi; ”Ei ole mitään vaurioita.” Sitten Pikku-Kalle vietiin takas sinne, mistä se oltiin haettukin. Kun Pikku-Kalle laittoi uudestaan hätänumeron ja sanoi; ”Pyyhkimään.” Ja sitten Pikku-Kallen äiti sanoi; ”Mikä hätänä?” ”Ei enää mikään.” Sitten Pikku-Kalle sanoi äidille; ”Anna ruokaa.” Sitten äiti antoi ruokaa, mut Pikku-Kalle sanoi; ”Ei oo ruokahätä.” Sitten Pikku-Kalle meni kiipee puuhun. Ja Pikku-Kalle sanoi äitille; ”Pääsenks mä ulos kiipeilee?” Sitte intiaanit hyökkäsi Pikku-Kallen kimppuun juuri, kun hän oli menossa ensimmäiseen rappuseen kiipeilytelineessä. Sitten se soitti poliisille; ”Voitko tulla? Täällä on intiaaneja... Vie ne vankilaan.” Sitten... Ööö... Mutta sitten intiaanit sanoivat, että; ”Seivästäminen ei ole sallittu meidän laissa.” Sitten Pikku-Kalle lähti juoksemaan kiipeilytelineelle ja kiipesi kaikkein korkeimmalle, mihin hän oli kiivennyt koskaan. Sitten Pikku-Kalle tippui sieltä ihan ylimmästä. Sitten Pikku-Kalle soitti poliisille ja sanoi; ”Viettekö minut sairaalaan?” Sitten ne meni uimaan. Sitten Pikku-Kallen kimppuun hyökkäsi vahtikoirat. Sitten Pikku-Kalle meni wc:seen uudestaan ja sanoi äidille; ”Otan kännykän mukaan.” Sitten hän soitti taas vahingossa hätänumeroon... Niin ja silloin äiti vahingossa toi sellaisen krokotiilin sinne, joka napsi Pikku-Kallen varpaita. Hän vielä aikoi mennä ulos paistamaan makkaraa. Sitten Pikku-Kalle pussas äitiä. Ja he menivät kiikkutelineeseen. Loppu.”

-Vauhtarit

Liite 7. Yksilösadutus

Yksilösadutus 1: *"Että mä tykkään kyllä, jos aave nappaa mut. Että mä pelkään, jos joku lintu nappaa mut, jos mä olin vauvana, kun mä olin ihan pikkunen. Tää on loppu."*

Tyttö 4v.

Yksilösadutus 2: *"Mä leikin mun kavereitten kaa mun pihalla. Ja sit me leikittiin semmosta leikkiä, et yks oli lintu ja sit muut oli noita kaloja. Sitten, kun se lintu sai ne kiinni, niin se muuttu linnuks. Ja sen jälkeen me mentiin mun kaverin kaa kauppaan. Sen jälkeen mun piti mennä nukkumaan. Sen jälkeen mut tuotiin tänne päiväkotiin. Ja sit me puhuttiin, et me leikittiin mun kaverin kans. Se loppu."*

Tyttö 5v.

Yksilösadutus 3: *"Jonku viidakkojutun mä voin kertoa. Viidakossa oli norsu ja sitte vielä apinoja. Ja vielä viidakon ulkopuolella oli meri ja siellä oli delfiinejä. Ja sitte vielä viidakon yläpuolella oli lintuja. Ja sitte viidakon puissa oli värikkäitä lintuja. Ja siellä paisto aurinko. Ja sitte siellä oli, siellä meressä oli rapuja ja joutsenia. Ja sit meren vähän siellä, meren lähellä oli kyyhkysiä. Siellä rannassa oli, siellä meressä delfiinejä. Sitte siellä rannalla juoksi vielä yks sarvinen. Se meni mereen uimaan. Ja sitte siellä oli sisiliskoja. Sitte siellä oli, siellä oli kukkia meressä, lumpeenlehtiä. Sitte vielä siellä oli joutsenpatsas ja yks sarvispatsas. Siellä oli portti. Siinä luki, että sinne pääsee vaan lokit ja yks sarviset. Sitte siellä oli merenneidon ja kyyhyksen kuva ja yks sarvisen yhen sarven kuva. Se ehkä nytten loppu."*

Tyttö 5v.

Yksilösadutus 4: *"Mä olen kuullu sellasesta pelosta. Mun kaveri on kertonu, että mä rupeen pelkäämään, jos mä oon yksin kaupassa tai kotona. Mmmm... En mä muista enää sitä. Loppu siihen."*

Poika 5v.

Yksilösadutus 5: *"Kun me oltiin mökillä, niin siellä Mimmin ja mun synttärin oli. Ja me mentiin HopLoppiin. Sit ku me mentiin takasin mökille ja uimaan järveen. Sit me mentiin saunaan ja sit ku me mentiin nukkumaan ja mä näin pahoja unia. Sit mä menin isin viereen ja isi sano, et mä sain mennä sängystä pois, mut en sisältä. Sit mä en enää muista."*

Poika 5v.

Yksilösadutus 6: *"Mä pelkään haamuja. Haamuvarjoja. Ja kun ukkonen järisee. Sitte mä pelkään vielä isoja kaloja meressä, joilla on isot hampaat. Ööö... Haamulinnaa ja se jos mä jään*

yksin makuuhuoneeseen. Se tarkoittaa mun sänky kotona. Ja sitten ei tuu ehkä mitään muuta mieleen.”

Tyttö 5v.

Yksilösadutus 7: ”Ku mua ei pelota mikään, niin mä kerron jostain muusta. Kun mä menin mun kavereille ja me leikittiin sellasta, et silmät kiinni. Ja toiset juoksee. Sit ku se on kiinni, se jää. Sitte me käytiin ostaa jätskit meille. Sit mä lähin kotiin. Sit me saatiin taas kotona jätskit. Sit mä leikin taas mun kaverin kans. Ja sit mä menin nukkumaan. Sit mä tulin päiväkotiin.”

Tyttö 5v.

Yksilösadutus 8: ”Mä olin äitin kaa Muumimaassakin. Ja mä olin äitin kaa kaupassa. Ja me oltiin mökillä ja me mentin järveen uimaan. Ja me mentiin surffilaudalla. Ei jatku enempää.”

Poika 5v.

Yksilösadutus 9: ”Mä olin Kallen synttäreillä. Ja sitten mä kiipesin puuhun, koska me leikittiin piilosta. Mä menin lehtien sekaan ja mua ei löydetty sieltä. Sit me mentiin sisään ja piilotettiin ne lahjat. Kallen piti ettii ne sieltä. Ja mä en enää muista.”

Poika 5v.

Yksilösadutus 10: ”Olipa kerran jättiläinen, millä oli yhdet silmät ja yksi suu ja yksi käsi. Eräänä päivänä hän karkasi etsimään onneaan ja sitten hän meni etsimään onneansa ja silloin Pikku-Kalle tuli sinne ja sitten Pikku-Kalle otti kännykän ja antoi sen jättiläiselle lahjaksi. Ja sitten jättiläinen ja Pikku-Kalle riitelivät ja he kumpikin halusi sen lahjaksi ja sitten Pikku-Kalle haki äitinsä ja sitten selvittivät sen jutun, mutta Pikku-Kallen äiti ei saanut sitä, kun jättiläinen oli niin iso. Ja sitten he taas repivät sitä. Loppu.”

Poika 6v.

Yksilösadutus 11: ”Olipa kerran tiikeri, joka karkasi kotoaan. Sitten, kun se oli vielä lapsi, se ei ymmärtänyt, mikä on puu. Sitten se kiipesi puuhun ja putosi. Ja sitten tuli villikissa ja tota niin ja veisi sen kotiinsa. Ja se ei tehnytkään mitään paha. Sitten kotka hyökkäsi kimpuun. Ja sitten se vei sen pesään ja heitti kotkan kaikki munat. Sitten kotka meni lentämään, etsimään niitä ja sitten se kaivoi ja... Sitten kun se juoksi takaisin päin ja putosi kuoppaan. Sitten pieni poika kävi pelastamassa sen. Sitten tiikeri kuoli ja siitä muuttui koira. Sitten se sai pentuja, mutta ne pennut oli vielä sokeita. Sitten se löysi toisen koiran ja sitten se löysi vanhan kodin, tiikerikodin, mutta äitikin oli muuttunut kissaksi. Sitten hän taas eksyi pentujensa kanssa. Ja hän löysi hirviön. Sitten siellä oli villikissa. Sitten hän hyppäsi mereen ja siellä oli hai. Juuri kun hai oli syömässä, koirakaveri tuli pelastamaan sen ja sitten he elivät elämänsä onnellisina loppuun asti.”

Poika 6v.

Yksilösadutus 12: ”Olipa kerran pieni pupu, joka meni prinsessalinnan. Ja se meni keittiöön ostamaan muffineja. Sitten se meni metsään poimimaan puolukoita. Sitten se meni metsästä ruokakauppaan ja osti appelsiineja. Sitten se pupu lähti kotiin syömään heti maitoa. Sitten se halusi taas mennä ulos paistamaan makkaraa. Sitten se meni Linnanmäelle ja meni maailmanpyörään. Ja sitten se meni olohuoneeseen ja nukahti sinne. Ja sitten se löysi perhosen ja tappasi sen. Sitten tuli vartija, joka sieppasi sen pupun. Sitten tuli isä- ja äitipupu, jotka pelastivat sen poikasensa. Sitten se tuli ja isäpupu potkasi sen vartijan putkaan. Ja sitten he kaikki menivät yhdessä kaikkein hienoimpaan Linnanmäen laitteeseen. Ja se oli hevoskaruselli. Sitten he meni pitämään kotiin pelkosäkkikerhon. Sitten äitipupulle tuli flunssa, sitten isäpupu ja lapsipupu menivät lomalle. Ja sitten äitipupun piti juoda kuumaa kaakaota. Ja sitten he menivät ostamaan eläinkaupasta heille uuden lapsipupun. Sitten äitipupu parani ja he kaikki menivät uimaan. Ja sitten he kaikki menivät metsään uudestaan ja he aikoivat löytää paljon mansikoita. Ja sitten he kaikki yhdessä alkoivat kerätä paljon marjoja yhdessä heidän korilleen. Sellaiseen jättikoriin. Ja sitten he kaikki menivät yhteen hienoon keijulinnaan. Sitten he aikoivat mennä hienoon ruokasaliin. Keijut saattoivat heidät sinne ja he aikoivat mennä vielä kerran Linnanmäelle. Loppu.”

Tyttö 6v.

Yksilösadutus 13: ”Siin on niinku Joel-orava, Tuuli-orava, Joonas-orava, Justus-orava ja mä oon siinä myöskin oravana. Ja sitten kaikki oravat lähtivät etsimään niinku käpyjä. Ja sitten ne meni metsään poimimaan kukkia. Tuuli poimi Joelille kukkia. Sitten Tuuli-orava antoi Joonakselle suukon. Sitten ne meni lammikolle pomppii kuin sammakot. Sitten se sammakko moikkas niille. Ja sitten se tarjos niille pullaa ja limpparia. Sitten ne meni etsii äitii ja isää. Sitten ne meni yhdelle piparitalolle. Sitten ne... Tuuli-orava antoi Joelille suukon ja sitten ne kaikki halusi mennä sinne piparitalon sisään. Ja siellä oli hirveästi pipareita. Sitten Justus-orava sanoi, et: ”Syödääks pipareita?” Ja sitten ne meni pelaamaan, pojat meni pelaamaan yhtä autopeliä ja tytöt piirtämään. Sitten ne kaikki oravat meni nukkuu. Toisena aamuna sitten Tuuli-orava ja Kaisu-orava teki piparkakun pojille. Sitten ne katto ikkunast, et tuleeks sade. Sitten ne meni ulos syömään. Sitten sammakko tuli niit tervehtii sinne ulos. Ja sitten se sammakko lähti kotiin. Ja sitten ne oli löytänyt isän ja äitin ja ne tarjos kaikille kahvii ja pullaa. Sitten ne aikuiset sano, et: ”Te voitte mennä ulos leikkii sammakoiden kaa”. Sitten ne kävi vähän kaupassa ostaa kaikkee ruokaa ja sammakoille yökylään. Sitten ne laitto verhot kiinni ja katto yhtä esitystä. Sitten ne meni yhteen paikkaan ja sinne tekee kaikkee kivaa. Ja sitten oli... Ne näki paljon vettä siinä edessä ja ne meni hyppimään siihen lampeen. Ja sitten ne meni toiselle saarelle, mis oli käärmeet, papukaijat ja paljon muita eläimiä. Ja sitten ne meni kotiin ja kaikki olivat niinku aina. Tarina loppui, jatkuu ensi kerralla.”

Tyttö 6v.

Yksilösadutus 14: ”Olipa kerran ne kolme oravaa. Tuuli-orava, Joonas-orava ja Joel-orava. Ja ne taas meni etsimään onneaan. Ja ensimmäisenä lähti Joel-orava. Sitten Pikku-Kalle taas varasti Joel-oravan pähkinät. Joel-orava lähti perään etsimään sitä. Mutta Pikku-Kalle heitti ilmaan lepakoita. Ja Joel-orava säikähti niitä, kun se pelkäsi niitä. Ja sitten Joel-orava hypäsi Pikku-Kallen kimppuun ja otti ne pähkinät takaisin perään. Pikku-Kalle sanoi, et: ”Ne on mun pähkinät.” Sitten Joel-orava lähti Pikku-Kallen perään. Ja Pikku-Kalle rupes itkemään. Sitten Pikku-Kalle lähetti vahtikoiran. Tota niinku... Sitten Joel-orava tapasi kotkan. Kotka lähti hänen peräänsä ja nappasi hänet. Kotka lähti lentoon ja 100 metrin korkeudessa tiputti hänet. Se tippui kotkan pesään ja poikaset alkoi nyppimään siitä karvoja, puremaan. Sitten Joel-orava tippui pois pesästä suureen kuoppaan ja sitten kirjelin tu vei Tuuli-oravalle ja Joonas-oravalle viestin ja sitten he lukivat viestin ja lähtivät apuun, mutta sitten hekin tippuivat siihen kuoppaan. Loppu.”

Poika 6v.

Liite 8. Pelkomestarin kirje lapsille ja lasten vastaus pelkomestarille

Hei pienet nassikat!

Minä olen Auringonkukkaaruoren Pelkomestari, Popelius Pölkkyinen. Minä en suinkaan keksi pelkoja tai pelottele muita. Päinvastoin! Minä kerään pelkoja ja erilaisia tapoja, joiden avulla peloista voi tehdä vähemmän pelottavia.

Olen kuullut, että teillä on siellä Lummepolun päiväkodissa sellainen pelkosäkki täynnä pelkoja. Viesti on tullut pitkän matkaa ja meinasi jäädä unohtuksiin, kun apulaiseni Pelkomestariharjoittelija Taavo Tähkänen oli vahingossa laittanut kirjeen luettujen kirjeiden piinon. Onneksi erehdys huomattiin ja sain kuulla pelkosäkistänne.

Voisitteko tehdä minulle pienen palveluksen? Toivoisin, että lähettäisitte pelkonne minulle. Lisäksi toivoisin, että laittaisitte pelkojen mukana ohjeita, joilla pelkoja voisi kutistaa ja niistä voisi tehdä vähemmän pelottavia. Onnistuisiko tämä?

Pelot ja pelonkutistusohteet voitte lähettää minulle Auringonkukkaaruorelle.

Osoitteeni on: Pelkomestari Popelius Pölkkyinen, Auringonkukkaaruori, Pihlilinnalaakso.

Jään odottelemaan vastaustanne.

Kauskaa, aurinkoista ja vähemmän pelottavaa syksyn jatkoa teille pikku nassikat!

Rohkaisevin terveisin,

Pelkomestari Popelius Pölkkyinen

Hei Pelkomestari Popelius!

Meistä oli tosi kiva saada sinulta kirje. Ja kyllä varmasti tehdään sinulle se palvelus, että kirjoitetaan pelonkutistuskeinoja. Meillä on niitä monta erilaista.

Yhtenä keinona ehdotettaisiin, että laittaisit taikakattilaan vähän taikamehua ja taiotaan taikasauvalla ne pelot pois. Ja sitten vois laittaa vettä kattilaan ja taiotaan ne pienemmäksi. Sitten ne sulaa sinne ja sit ei pelota enää.

Toinen tapa on laittaa kattilaan pelot, taikasanoja, taikanauhoja ja lehden palasia. Ja sit käärmeenpalasia. Ja sit taikoo ne pois.

Yhtenä keinona voisit kokeilla seuraavaa. Menisit kauppaan ja ostaisit taikasauvan. Vois myös ostaa kutistuskepin.

Viimeisenä keinona vois ostaa leikkitaikasauvan ja ostais kultaa. Ja sirottelis kultaa siihen taikasauvan ja pelkojen päälle.

Auttaisiko nämä keinot pelkojen pienentämisessä? Pohdittiin kyllä myös, että voisko peloista kertoa aikuisille, jotta ne ei tuntuisi enää niin pelottavilta. Mielestämme nämä ovat kyllä hyviä keinoja. Toivottavasti voit hyödyntää niitä pelkomestarin työssäsi.

Jäämme odottelemaan vastaustasi.

Iloisin terveisin,

Lummepolun Sudarit

Terve!

Tässä olisi muutama pelontuhoamiskeino:

- Jos on yksin kotona ja ei oo ketään kotona, ni kannattaa vaikka pelata jotain tai katsoa vaikka tv:tä
- Voit taikoa taikasauvalla ne pieniksi
- Jos on koululainen ja pelkää, ni voi soittaa puhelimella äiskälle tai iskälle
- Jos on koululainen, voi mennä käytävälle soittaa iskälle tai äitille tai kertoa siitä kotona
- Jos pelkää sitä opettajaa niin paljon, ni sit ei puhu sille
- Jos pelkää pimees, ni ei kato sinne, mis se pelottava asia on
- Jos on vaikka ykkösluokkalainen, voi soittaa vaik äitille tai isille ja saa niilt apuu
- Jos on kotona yksin, ni voi soittaa vanhemmille
- Jos on pelottava juttu koulus, ni jää kotiin
- Jos pelko on kaapis ja siel on pimeetä, ni voi kääntyy toiseen suuntaan tai juosta pois huoneesta ja laittaa oven kii
- Jos pelkää rantakäärmettä, ni ei pelkää, ku se ei oo myrkyllinen

- Jos näkee harhaa, vaik harhahaamun, voi sanoo; Olet vain harhaa, vain harhaa, pelkkä harhakuva
- Jos näkee kyykäärmeen, ni pitää juosta karkuun

Me lähetimme sinulle nyt nämä pelon poistokeinot. Olet nyt iloinen, kun sait nämä? Nuo kortit voisi auttaa kertomaan, mikä on maailman isoin pelko ja rikkomaa sen. Tässä on pelkojamme piirretty. Onks nyt hauskaa, ku ne ei enää pelota hirveesti?

Tässä on pelonpoistokeinoja lapsilta.

Terveisin,

Tuuli, Justus, Joel, Kaisu ja Joonas

Liite 9. Pelkoloru

Pelolla on pitkät sormet,

sormet koukeroiset.

Pelot toiset asuu puissa, louhikoissa toiset.

Pelkoja on kaikkialla,

lautasella, vuoteen alla,

vaatemytty öisin on

pelonpesä iloton.

(Elina Karjalainen 1977.)

Liite 10. Haastattelukysymykset lapsille ja kasvattajille

1. Mitä pidit toimintakerrasta/leikeistä?
2. Mikä oli erityisen kivaa?
3. Mikä ei tuntunut kivalta?
4. Tykkäsitkö tehtävistä?
5. Oliko jotain, mistä et tykännyt tai mitä et olisi halunnut tehdä?
6. Oliko jotain, mitä olisit halunnut tehdä, mutta ei tehty tällä kerralla?
7. Mitä haluaisit tehdä ensi kerralla?
8. Miltä tuntui puhua peloista?
9. Kuunneltiin sinun pelkoja? Tulitko kuulluksi?
10. Pelottaako vielä yhtä paljon kuin alussa?

Liite 11. Saatekirje ja toimintalupalappu

LAUREA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma, Tikkurila
Sosionomi AMK

SAATE

16.8.2012

Arvoisat vanhemmat,

Olemme kaksi opiskelijaa Laurea ammattikorkeakoulusta, sosiaalialan koulutusohjelman kolmannelta vuosikurssilta. Teemme opintoihimme kuuluvaa opinnäytetyötä Lummepolun päivähoidon yksikössä peloista ja niiden käsittelystä lasten kanssa. Opinnäytetyömme on toiminnallinen ja toteutamme sen sadutuksen ja kuvallisen ilmaisun avulla. Sadutuksen aikana osa lapsista tekee oheistoimintaa erilaisten leikkien muodossa. Opinnäytetyömme kuuluu Laureassa toimivan Luotain-hankkeen alle. Toiminta alkaa elokuussa 2012 viikolla 34.

Tarkoituksenamme on dokumentoida toiminnan aikana työskentelyä valokuvaamalla, saduttamalla ja haastatteleamalla lapsia toiminnan onnistumisesta. Lapsia ei voi tunnistaa kuvista tai muista tuotoksista, eikä opinnäytetyöhön tule mitään tunnistetietoja. Kuvat ja tuotokset tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua keväällä 2013.

Tarvitsemmekin teidän vanhempien lupaa siihen, että saamme ottaa kuvia lapsistanne opinnäytetyötämme varten (lupalappu liitteenä). Jos teillä on jotain kysyttävää opinnäytetyötämme, voitte ottaa yhteyttä meihin sähköpostitse:

Krista Hamunen: krista.hamunen@laurea.fi

Piia Hiltunen: piia.hiltunen@laurea.fi

Hyvää alkavaa syksyä ja aurinkoisia päiviä!!

Piia Hiltunen

Krista Hamunen

Toimintalupa

Tämä toimintalupa-lomake on tarkoitettu vanhemmille, joiden lapset osallistuvat opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen Lummepolun päiväkodissa. Laurea ammattikorkeakoulun opiskelijat haastattelevat ja saduttavat lapsia sekä kuvaavat toimintaa ohjausten aikana.

Lapseni _____ saa / ei saa (ympyröi) osallistua opinnäytetyön toiminnalliseen osioon.

Lasten valokuvia ja muita tuotoksia saa käyttää opinnäytetyön raportoinnin yhteydessä (kuvat ja tuotokset tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua, eikä lapsia voi tunnistaa kuvien tai tuotosten perusteella):

Kyllä ____ Ei ____

allekirjoitus, nimenselvennys

Liite 12. Opinnäytetyösopimus

SOPIMUS OPINNÄYTETYÖSTÄ

1. SOPIJAPUOLET JA YHTEYSTIEDOT

1.1 Opinnäytetyön tekijä(t) ja yhteystiedot

Krista Hamunen
044-5338383

krista.hamunen@laurea.fi

Piia Hiltunen
050-5324206

piia.hiltunen@laurea.fi

1.2 Työelämän yhteyshenkilö ja yhteystiedot

Carita Tarvainen / Vanhentarit 0503106017 (eskartit)
Sella Kattari / Sudeppennut ~ Sydärit
3-5 vuotiaat 0503106134

2. OPINNÄYTETYÖ

2.1 Opinnäytetyön aihe ja tarkoitus ja jos on osa laajempaa hanketta, yhteys sen tavoitteisiin.

Lasten pelot päiväkodissa, mitä lapset pelkää, miten pelkoja käsitellään

Luotain-hanke

2.2 Opinnäytetyön toteutustapa

Luovat menetelmät ja sadutus

o musiikki
o draama

2.3 Alustava aikataulu

Kesä 2012 → teoria

Syksy 2012 → toiminta

Kevät 2012 → opparin aloittaminen

Kevät 2013 → oppari valmis

2.4 Miten tuloksia tullaan hyödyntämään

tulokset ilmoitetaan päiväkodille, mikä toimi ja mikä ei

Alustava opinnäytetyösuunnitelma liitteenä 1.

3. TYÖELÄMÄN YHTEYSHENKILÖN ROOLI OPINNÄYTETYÖSSÄ

(Esim. tausta-aineistojen, tilojen ja materiaalien käyttö, avustaminen haastateltavien hankinnassa, osallistuminen opinnäytetyön ohjaamiseen, arviointiin jne.)

- avustaminen haastateltavien hankinnassa
- havainnointi ja arviointi
- tilojen saaminen

4. OPISKELIJAN VASTUUT

4.1 Sitoudun toimimaan tutkimus- ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Sitoudun pitämään luottamuksellisena tiedonhankinnan yhteydessä saamani yksityishenkilöitä koskevat tiedot ja sellaiset asiakirjat ja aineistot, jotka pitää niiden luonteen ja niihin liittyvän ilmeisen salassapitointressin vuoksi ymmärtää luottamuksellisiksi.

4.2 Opiskelijan muut vastuut

5. MUUTA MAHDOLLISTA SOVITTAVAA

Saatekinje kevään 2012 aikana, toinen syksyä 2012.

Tätä sopimusta on tehty kaksi samanlaista kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

21.5.2012 Vantaa

Paikka ja päiväys

Osapuolten allekirjoitukset

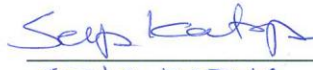
KRISTA HAMUNEN

PIA HILTUNEN

KRISTA TARVAINEN

SEIJA KATTAJA

Liite 13. Tutkimuslupa

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 15 /2012 1 (3)

Dno KPK 3484/2012/092

15.8.2012

Sivistystoimi
Kehittämispäällikkö Jarmo Lounassalo

Tutkimusluvan myöntäminen/ "Lasten pelkojen tutkiminen päiväkodissa toiminnallisten menetelmien avulla"

Tikkurilan Laurea -ammattikorkeakoulun opiskelijat Krista Hamunen ja Piia Hiltunen hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyön tekemistä varten. Opinnäytetyön aiheena on "Lasten pelkojen tutkiminen päiväkodissa toiminnallisten menetelmien avulla".

Opinnäytetyö on toiminnallinen. Opinnäytetyön tarkoituksena on pohtia uusia tapoja kohdata ja käsitellä lasten pelkoja päiväkodissa luovien menetelmien avulla. Tutkijoiden tarkoituksena on tuoda saduttaminen yhdeksi keinoksi käsitellä pelkoja. Saduttamalla kerätyistä tarinoista tutkijat kokoavat luovien menetelmien toteutettavan kokonaisuuden.

Koska opinnäytetyö on toiminnallinen, tutkijat käyttävät onnistuneisuuden arvioimiseen arviointikysymyksiä. Formatiivisen arvioinnin tutkijat tekevät itse ja summatiivisen arvioinnin he saavat henkilökunnalta ja lapsilta.

Tutkijoille ei luovuteta salassa pidettäviä asiakirjoja ja tutkijat ovat lain mukaan salassapitovelvollinen tutkimuksessa tietoon saamiensa yksilöä ja perhettä koskevien asioiden suhteen sekä heidän tulee huolehtia siitä, että yksittäistä henkilöä tai perhettä ei tutkimuksessa voida yksilöidä. Tutkimuksessa kerättyä tietoa saa käyttää vain tutkimustarkoituksiin. Mikäli tutkimus kohdistuu lapsiin, edellytetään huoltajien suostumista tutkimukseen osallistumiseen.

Päätös:
Päätän,

1) myöntää tutkimusluvan Krista Hamusen ja Piia Hiltusen opinnäytetyölle, jonka aiheena on "Lasten pelkojen tutkiminen päiväkodissa toiminnallisten menetelmien avulla" ja

2) että tutkijoiden tulee toimittaa yksi kappale tutkimuksesta sivistystoimeen pdf- muodossa osoitteeseen: kirjaamo(at)vantaa.fi

Täytäntöönpano: - Krista Hamunen
- Piia Hiltunen
- vk-päälliköt
- ao.päiväkodin johtaja

Päiväys Vantaa 15.8.2012

Allekirjoitus

Nimen selvennys Jarmo Lounassalo

Virka-asema Kehittämispäällikkö

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 15 /2012 2 (3)

Dno KPK 3484/2012/092

15.8.2012

Sivistystoimi
Kehittämispäällikkö Jarmo Lounassalo

Oikaisuvaatimusohjeet

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus tehdään Vantaan opetuslautakunnalle, postiosoite: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa, käyntiosoite: Kielotie 13, Tikkurila tai sähköpostitse osoitteella: kirjaamo@vantaa.fi

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana.

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on oikaisuvaatimuksen tekijän allekirjoitettava.

Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanotto-laitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika: 03.09.2012

Paikka: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Kielotie 13, 01300 Vantaa

Tiedoksianto asianosaiselle:

1. Lähetytiedoksi kirjeellä (kuntalaki 95 §)

Asianosainen: *Krista Harjunen*

Annettu postin kuljetettavaksi 17.8.2012

Annettu tiedoksi sähköisenä viestinä . . . 2012

Tiedoksiantaja: *Puuna Koduvaltuus*

2. Luovutettu asianosaiselle

Paikka:

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 15 /2012 3 (3)

Dno KPK 3484/2012/092

15.8.2012

Sivistystoimi
Kehittämispäällikkö Jarmo Lounassalo

Aika:

Asianosainen:

Vastaanottajan allekirjoitus _____

Tiedoksiantajan allekirjoitus _____

Päätöspöytäkirjan oikeaksi todistaminen

Allekirjoitetun ja edeltäkäsien ilmoitettuna aikana nähtävänä olleen päätöspöytäkirjan oikeaksi todistaa:

Päiväys Vantaa 15.8.2012

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Tiina Koikkalainen

Virka-asema

hallintosihteeri